

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Katedra právní teorie

Diplomová práce

Fenomén počítačového pirátství

Jan Fical

2009

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: Fenomén počítačového pirátství zpracoval sám a uvedl jsem všechny použité prameny.

Chtěl bych poděkovat vedoucímu diplomové práce JUDr. Radimu Polčákovi, PhD. za odbornou pomoc a cenné podněty k vypracování. Dále patří poděkování dr. Johannesu Kasparovi z Právnické fakulty LMU v Mnichově za laskavé poskytnutí článku v elektronické podobě.

Obsah

Úvod	3
1 Počítačová kriminalita a počítačové pirátství	6
1.1 Pirátství a počítačové pirátství	8
1.1.1 Softwarové pirátství	9
1.1.2 Hudební pirátství	10
1.1.3 Filmové pirátství	11
1.1.4 Pirátství v oblasti knih	12
1.1.5 Jiné pirátství s využitím počítačů	13
1.2 Vymezení pojmu <i>počítačové pirátství</i>	13
1.3 Od počítačového pirátství k internetovému	14
2 Autorské právo, odpovědnost ISP.	17
2.1 Výchozí principy autorského práva	17
2.2 Vlastnictví versus duševní vlastnictví	20
2.3 České autorské právo	26
2.3.1 Lidskoprávní a ústavní základy	26
2.3.2 Autorské právo ve vztahu k počítačovému pirátství	27
2.3.3 Úmluva o počítačové kriminalitě ve vztahu k autorskému právu	31
2.4 ISP a jejich spoluodpovědnost	33
3 Projevy počítačového pirátství	36
3.1 Komerční počítačové pirátství	36
3.2 Nekomerční počítačové pirátství	37
4 Warez	41
4.1 Organizovaný warez	41
4.1.1 Počátky warezu a jeho vývoj	41
4.1.2 Warezové týmy	42
4.1.3 Šíření warezového obsahu	44
4.1.4 Motivace warezové scény	45
4.2 Neorganizovaný warez	47
4.2.1 Neorganizované vytváření warezu	47
4.2.2 Šíření warezu, získaného z jiných zdrojů	48
5 Boj proti porušování autorského práva	50
5.1 Business Software Alliance (BSA)	50
5.2 Recording Industry Association of America (RIAA)	51
5.3 International Federation of the Phonographic Industry (IFPI)	52

5.4 Motion Picture Association of America (MPAA)	53
5.5 Česká protipirátské unie (ČPU)	54
5.6 Protipirátské aktivity	55
5.6.1 Prevence a vzdělávání	55
5.6.2 Vyhledávání pirátů	56
5.6.3 Ovlivňování legislativy	57
5.6.4 Hodnocení protipirátských aktivit	58
6 Nekomerční sdílení prostřednictvím veřejných úložišť	60
6.1 Provozovatel veřejného datového úložiště	61
6.2 Upload autorského díla	64
6.3 Download autorského díla	65
6.4 Provozovatel diskusního serveru	65
7 Legalizace nekomerčního sdílení – úvahy de lege ferenda	68
7.1 Producenti software	70
7.2 Filmoví producenti	72
7.3 Vydavatelé a producenti hudebních děl	73
7.4 Autoři	74
Závěr	75
Summary	78
Použité zdroje	81

Úvod

Překotný vývoj informačních a komunikačních technologií, kterého jsme svědky v posledních několika desetiletích, a s tím související digitalizace, přináší rovněž velké změny ve fungování společnosti. Značná část aktivit společnosti se přesunuje na globální počítačovou síť internet a mezi těmito aktivitami nechybí ani aktivity ekonomické.

Síť internet umožňuje rychlé, relativně levné a efektivní propojení veřejných i soukromých institucí. Zásadní roli ve společnosti hrají informace, jejich sdílení, výměna, uchovávání a rychlé vyhledávání. Význam informací nabyl natolik zásadního významu, že už více než třicet let mluvíme o nové éře informační společnosti.¹ Jedním z jejích hlavních znaků je, že informace nejsou závislé na médiu, které je nese, vyskytují se ve virtuální podobě v datových úložištích a ve stejné podobě se šíří datovými sítěmi.

Spolu s přesunem mnoha společenských aktivit se na internet přesunuly i některé aktivity, které vybočují z mezí, daných zákonem. Globální propojení, které internet poskytuje, navíc dalo vzniknout zcela novým oblastem počítačové kriminality, rozšířilo a zjednodušilo však i mnohé z oblastí starých.

Poměrně novým fenoménem, který je obvykle chápán jako podmnožina oblasti počítačové kriminality, je i tzv. počítačové pirátství. Tomuto fenoménu, byť existujícímu dříve než síť internet, umožnil internet nebývalý rozmach. Dost možná také proto, že ty, kterých se pirátství ekonomicky nejvíce dotýká, zastihl tento vývoj poněkud nepřipravené

Už když v roce 1965 publikoval jeden ze zakladatelů společnosti Intel Gordon Earle Moore empiricky ověřený princip, tzv. Mooreův zákon, podle něhož se počet tranzistorů na jednom čipu každý rok zdvojnásobí,² což fakticky znamená exponenciální nárůst výkonu počítačů, bylo možné poměrně přesně vypočítat, kdy bude výkon počítačů dostačující pro uchovávání a reprodukci multimediálních informací, hudby i filmu.

Od poloviny osmdesátých let, kdy se hudba v digitální podobě začala rozšiřovat z nahrávacích studií do domácností, už asi nemohlo být vůbec žádných pochyb o tom, že do oblasti počítačů pronikne hned, jakmile to výpočetní výkon dovolí, a počítač se stane ještě všestrannějším zařízením, které umožní přehrávat nejen hudbu, ale zanedlouho po ní i filmová díla. Přesto se však zdá, že producenti a vydavatelé autorských děl jsou tímto vývojem ještě dnes zaskočení, jakoby ho vůbec nepředpokládali, často se snaží konzervovat předchozí stav a novým technologiím se přizpůsobují jen velmi pomalu.

Právě analýze vlivu počítačů a internetu na nelegální šíření autorských děl a rozvoje počítačového pirátství a také rozboru různých forem, kterými k němu dochází je věnována tato

---

¹ Zlatuška, J. Informační společnost. Zpravodaj ÚVT MU, 1998, č. 4, s. 1–6.

² Moore, G. E. Cramming more components onto integrated circuits. [cit. 1.2.2009] . Dostupný z: ftp://download.intel.com/museum/Moores_Law/Articles-Press_Releases/Gordon_Moore_1965_Article.pdf

práce. Jejím cílem je provést hlubší analýzu problému počítačového pirátství z hlediska sociokulturního i z hlediska právního, najít kořeny počítačového pirátství v historii, pokusit se ho zařadit do oblasti počítačové kriminality, zabývat se jeho vývojem a projevy a také se snažit najít východiska ze současné nezáviděníhodné situace, kdy platné právo není dodržováno ani účinně vymáháno.

V úvodní části práce se budeme zabývat obecným vymezením počítačové kriminality a také počítačového pirátství jako jakési její podmnožiny. Zaměříme se na historický vývoj pirátství v různých oblastech, na jeho vazby s vývojem počítačů a pokusíme se vymezit okamžik vzniku počítačového pirátství, resp. okamžik, kdy se pirátství v příslušné oblasti změnilo na pirátství počítačové.

Druhá kapitola pojednává především o autorském právu jako určujícím kritériu pro pojem počítačového pirátství, zabývá se principy, z nichž vychází platná pozitivně právní úprava, ale také jinými pohledy, z nichž některé považují autorské právo za zbytečné či dokonce škodlivé pro zdravý rozvoj svobodné demokratické společnosti. Stručně se věnuje platnému autorskému právu a podrobněji pojednává některá ustanovení, která blíže souvisí s počítačovým pirátstvím a jeho konkrétními projevy. Zabývá se také návazností autorského práva na trestní právo a mezinárodní unifikací trestního práva pomocí Úmluvy o počítačové kriminalitě. Stručně je pojednána také problematika odpovědnosti ISP, protože je důležitá v kontextu s nejrozšířenějšími způsoby pirátského šíření autorských děl.

Další kapitola dělí počítačové pirátství na dvě zásadní oblasti – komerční, sloužící ekonomickému prospěchu a nekomerční, provozované z jiných než ziskových důvodů. Podrobněji se věnuje nekomerčnímu pirátství, které je zřejmě poněkud zajímavější, protože i z hlediska morálního vnímání nabízí celou řadu různých pohledů.

Navazující část se pak zabývá jedním z nejdůležitějších jevů v oblasti nekomerčního počítačového pirátství, který se nazývá *warez*. Jeho zásadní význam spočívá v tom, že „zásobuje“ celou oblast počítačového pirátství obsahem, který je pak dále šířen. Tato kapitola proto podrobně popisuje zvláštní sociokulturní prostředí warezu a jeho virtuální existenci v undergroundu kyberprostoru.

Pátá kapitola se zabývá protipólem počítačového pirátství, který lze vidět v nejrůznějších zájmových sdruženích tvořených subjekty, které jsou ekonomicky činné na půdě produkce kulturních statků. Na vybraných reprezentantech je analyzován způsob boje proti počítačovému pirátství v podobě prevence a osvěty, vyhledávání pirátů a nátlaku na zákonodárskou moc.

V šesté kapitole analyzujeme jeden z rozšířených způsobů pirátského sdílení autorských děl prostřednictvím veřejných datových úložišť. Zabýváme se přitom subjekty, které se na takovém užití děl přímo či nepřímo podílí, jejich činností a možnou odpovědností.

Sedmá kapitola se pak snaží najít východiska ze současného neutěšeného stavu, kdy platné právo není dodržováno ani vymáháno. Cesta, která se rýsuje, by mohla vést přes ukončení

kriminalizace neziskového sdílení, jak ji nastínil ve svém usnesení Evropský parlament,³ a tato kapitola se zabývá důsledky, které by to pro oblast autorských děl mohlo mít. V závěru práce se zaměříme i na to, jestli je taková cesta reálně dosažitelná a na její vztah k nejnovějšímu vývoji v oblasti ochrany autorského práva na internetu.

---

³ Usnesení Evropského parlamentu č. 2007/2153(INI) ze dne 10. dubna 2008 o kulturním průmyslu v Evropě.

Kapitola 1

Počítačová kriminalita a počítačové pirátství

Než se dostaneme k ústřednímu pojmu této práce, kterým je počítačové pirátství, pokusíme se vymezit prostor tohoto jevu v širší oblasti práva.

V několika posledních desetiletích se začínáme setkávat s pojmy *počítačová kriminalita* nebo *kriminalita informačních technologií*. Stejně jako se vyvíjí celá oblast počítačů a informačních technologií, vyvíjí se postupně i obsah těchto pojmů.

Ve starší české literatuře na toto téma, pocházející z osmdesátých let, ještě nenajdeme přesné vymezení toho, co je počítačová kriminalita; setkáme se spíše přímo s jejím rozdělením na jednotlivé druhy, aniž by byl nadřazený pojem jakkoli konkrétně definován. Při studiu takové literatury si však můžeme dobře uvědomit, že spolu s počítači se vyvíjí i počítačová kriminalita.

Názorně to ilustruje jeden z dřívějších druhů počítačové kriminality – činnost, která se nazývala *neoprávněné využití strojového času počítače*. V době, kdy počítače bylo možné nalézt spíše v klimatizovaných sálech výpočetního střediska než v domácnostech, se takových činů mohli dopouštět zejména zaměstnanci, kteří ve výpočetním středisku pracovali a na počítačích zaměstnavatele provozovali buď své soukromé výdělečné aktivity, spočívající především ve zpracování cizích dat, anebo třeba jenom pouhou zábavu v podobě hraní počítačových her. Počítače byly drahé, ve srovnání s dneškem velmi pomalé a čas jejich práce měl značnou cenu, která byla vyšší než cena práce programátora. Strojový čas počítače byl proto vzácný, v podnicích i výzkumných ústavech byly vytvářeny rozvrhy strojového času, podle něhož měli programátoři k počítači přístup vždy jen po určitou omezenou dobu. Každé jiné využití bylo proto logicky nežádoucí.⁴

Dnes, kdy je cena strojového času počítače ve srovnání s cenou práce člověka, který počítač obsluhuje velice nízká, by asi nikoho nenapadlo hledat v takové činnosti počítačovou kriminalitu a problém by mohl být snad jenom v rovině pracovněprávní.

Komplexnější definice počítačové kriminality musíme hledat až v pozdější literatuře. Jedna z prvních pochází z poloviny devadesátých let a počítačová kriminalita podle ní je „*páchání trestné činnosti, v níž figuruje počítač jako souhrn hardwarového a softwarového vybavení data nevyjímaje, případně větší množství počítačů samostatných nebo propojených do počítačové sítě, a to buď*

---

⁴ Srov. např. Smejkal, V., Vlček, M. Trestná činnost a počítače. Právník, 1988, č. 8–9, s. 721–728, Bímová, A. Počítačová kriminalita a naše doba. Praha : IDG Czechoslovakia, a.s., 1990, s. 14, případně Pernica, V., Počítače a kriminalita. Kriminalistický sborník, 1984, č. 2, s. 124–127.

jako předmět této trestné činnosti, ovšem s výjimkou té trestné činnosti, jejíž předmětem jsou vybraná zařízení jako movité věci, nebo jako nástroj trestné činnosti."⁵

Počítač tedy může podle tohoto chápání figurovat přímo jako předmět trestného činu nebo jako prostředek ke spáchání trestného činu. Počítačovou kriminalitou ale není např. krádež počítače, ani použití počítače jako nástroje trestné činnosti takovým způsobem, kdy může stejně „posloužit“ i ve vypnutém stavu.

Obsahově velmi podobně vymezuje počítačovou kriminalitu i novější literatura zaměřená spíše kriminalisticky, když uvádí: *„Počítačovou kriminalitou z kriminalistického hlediska rozumíme skupinu trestných činů (společensky škodlivých jednání) páchaných prostředky výpočetní techniky v podmínkách komunikačních sítí, systémů, programového vybavení a databází výpočetní techniky“*⁶

Obě tyto definice zdůrazňují zejména postavení počítače v uvedených trestných činech a nezabývají se explicitně společenskou nebezpečností, která spočívá v dopadu těchto činů na to, co dělá informační společnost informační společnosti – informace, jejich přenos a uchování.

Vymezení počítačové kriminality coby útoku na informace, kde počítač je pouze prostředkem tohoto útoku, je možné nalézt v jedné z učebnic kriminologie. Podle této definice *„počítačová kriminalita představuje útoky na sběr, zpracování, přenos a uchování informací prostřednictvím výpočetní techniky.“*⁷

Pokud se přidržíme prvního z uvedených vymezení pojmu počítačové kriminality, dojdeme nutně k závěru, že toto vymezení dnes už zdaleka nevystihuje celou šíři kriminality, kterou je možné spáchat pomocí počítače. K podobnému závěru zřejmě došli i autoři, když v jedné z dalších prací definovali pojem *informatická kriminalita* jako širší variantu počítačové kriminality, kdy *„nástrojem nebo cílem zločinného útoku jsou informační systémy a jejich komponenty, tedy nejen počítače, programy a data, ale i telekomunikace (sítě a telekomunikační zařízení) a možná i komponenty neautomatizované (...) – podle toho, co do pojmu ‚informační systém‘ zahrneme.“*⁸ Podle autorů této definice právě pojem *informatická kriminalita* odpovídá anglickému termínu *cybercrime*.⁹

Místo pojmu *informatická kriminalita* je možné setkat se také s pojmem *kriminalita informačních technologií*,¹⁰ který však není příliš vhodný, protože jeho jazykový význam budí dojem, že této kriminality se dopouštějí informační technologie samy.

Lakonickou, ale dobře použitelnou definici počítačové a informatické kriminality v jejich souhrnu podává Michal Matějka jako *„protiprávní jednání, které má souvislost s počítači“*.¹¹

V preambuli Manuálu OSN pro prevenci a kontrolu počítačového zločinu stojí: *„Rozvoj světa informačních technologií má bohužel i negativní stránku. Otevřel dveře společensky nebezpečnému a kriminálnímu jednání způsoby, které nikdy dříve nebyly možné. Počítačové systémy nabízí nové a vysoce*

⁵ Smejkal, V., Sokol, T., Vlček, M. Počítačové právo. Praha : C. H. Beck, 1995, s. 99.

⁶ Porada, V., Konrád, Z. Metodika vyšetřování počítačové kriminality. Praha : Vydavatelství PA ČR, 1997, s. 7

⁷ Kuchta, J. Kriminologie II. část. Brno : Masarykova univerzita v Brně – právnická fakulta, 1993, s. 64.

⁸ Smejkal, V. a kolektiv. Právo informačních a telekomunikačních systémů. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 693

⁹ tamtéž

¹⁰ Srov. např. Matějka, M. Počítačová kriminalita. Praha : Computer Press, 2002, s. 3.

¹¹ tamtéž

sofistikované možnosti porušování práva a vytváří příležitost páchat tradiční typy trestných činů netradičními způsoby.“¹²

Ve stejném dokumentu, v části, která se zabývá definicí počítačové kriminality, potom najdeme jedno z kritérií pro možné rozdělení počítačové kriminality: „*Počítačová kriminalita zahrnuje tradiční kriminální aktivity jako je krádež, podvod, padělání, které jsou obecně trestné všude na světě. S počítači však přichází i nové možnosti jejich zneužití, které mohou být nebo by měly být trestné.*“¹³

V souladu s touto definicí tedy lze v oblasti počítačové kriminality rozlišit:

- tradiční kriminální aktivity, spáchané novým způsobem za pomoci počítače (např. podvod na on-line aukci, vydírání prostřednictvím elektronické pošty, pomluva na webových stránkách apod.)
- nové kriminální aktivity (např. průniky do počítačových systémů – tzv. hacking, zneužití platebních karet on-line apod.)¹⁴

1.1 Pirátství a počítačové pirátství

Pro porušování práva duševního vlastnictví se globálně vžil název pirátství (anglicky *piracy*, německy *Piraterie*), který v různých jazycích vždy odkazuje na stejný původní význam, jež označuje provozování námořních loupeží. Osoba, která práva k duševnímu vlastnictví porušuje, je pak nazývána *pirátem*. Často se k tomuto označení přidává adjektivum podle toho, čeho se konkrétně porušované právo týká (např. *softwarové pirátství*, *filmové pirátství* nebo obecnější souhrnné označení *počítačové pirátství*).

Použití tohoto označení pro porušovatele autorských práv pochází podle některých zdrojů ze situace, kdy na lodích, kotvících v mezinárodních vodách, byly umístěny nelegální rozhlasové stanice. Tyto stanice vysílaly nelegálně hudbu, tedy autorská díla, a byly označovány jako pirátské. Z pirátských rozhlasových stanic se potom pojem pirátství rozšířil na celou oblast porušování práv k duševnímu vlastnictví.¹⁵ Faktem ovšem je, že už v roce 1703, tedy že dávno před vynálezem bezdrátového přenosu, natož vzniku rádií, použil termín *piráti* (v originálu *pirates*) spisovatel Daniel Defoe, když si v předmluvě k satirické knize *Rodilý Angličan* stěžoval, že piráti bez svolení kopírují jeho předchozí knihu.¹⁶

Pirátství jako takové patří mezi tradiční zločiny a obecně nemusí mít (a vzhledem ke svému stáří původně ani nemělo) s počítači nic do činění. Dávno před počítačovou érou existovalo pirátství v oblasti patentového práva nebo práva ochranných známek, později, s rozšířením

---

¹² United Nations Manual on the prevention and control of computer-related crime. Dokument rovněž dostupný z: <http://www.uncjin.org/Documents/irpc4344.pdf>

¹³ tamtéž

¹⁴ Srov. např. Matějka, M. *Počítačová kriminalita*. Praha : Computer Press, 2002, s. 6.

¹⁵ ČPU. Co je pirátství a jaké tresty za něj hrozí? [cit. 12.2.2009]. Dostupný z: <http://www.cpuilm.cz/piracy.html>

¹⁶ Defoe, D. *The True-Born Englishman*. Luminarium Editions. [cit. 12.2.2009]. Dostupný z: <http://www.luminarium.org/editions/trueborn.htm>

magnetofonu se objevilo pirátství v oblasti hudebních nahrávek a ještě o něco později, s rozšířením videa (zejména systému VHS) pirátství v oblasti filmů.¹⁷ V žádné z těchto oblastí však tehdy ještě neprobíhalo pirátství takovým způsobem, že by docházelo k neoprávněnému užití informace v číslicové (častěji se užívá cizí slovo *digitální*, které budeme dále v této práci také používat) podobě. Nelze ještě mluvit o pirátství počítačovém a takové jednání proto nemůžeme podřadit pojmu počítačová kriminalita, kterým jsme se zabývali v předchozím oddílu.

Zcela nová éra pirátství v této oblasti však přišla s nástupem digitální techniky a s digitální podobou uchovávaných informací a její počátek souvisí s nástupem digitálních počítačů, obsahujících programovatelnou řídicí součást, tzv. mikroprocesor.

Počítačové pirátství tak můžeme pracovníčně definovat jako takové pirátství (ve smyslu porušování práva k duševnímu vlastnictví), kdy dochází k šíření informací v digitální podobě prostřednictvím počítačů.

1.1.1 Softwarové pirátství

S rozšiřováním počítačů se rozšířil také historicky první druh pirátství, který měl souvislost s počítači, tzv. *softwarové pirátství*. Software je na konkrétním počítači nezávislý postup (program), který řídí činnost počítače tak, aby vedla k určitému požadovanému cíli. V době, kdy se počítače rozšířily do domácností se nejprve masově rozšířilo kopírování her pro osmibitové počítače¹⁸ (nejrozšířenějším nosičem dat tehdy byla běžná magnetofonová kazeta), později, hlavně s rozšířením počítačů třídy PC i dalšího software na jiných magnetických nosičích – disketách.

Software je obvykle chráněn právem duševního vlastnictví, nejčastěji autorským právem, jak je tomu i v našich podmínkách. Jeho užíváním, které je v rozporu s právem, proto dochází k protiprávnímu jednání, jež je u nás navíc chráněno i blanketní normou trestního práva¹⁹ a v konkrétním případě tak může jít i o trestný čin.

Softwarové pirátství proto vyhovuje jak definici počítačové kriminality, tak i definici počítačového pirátství. Problémem tak bude pouze to, jestli ho systematicky zařadit mezi tradiční kriminální aktivity nebo mezi ty nové. Pirátství obecně je totiž, jak jsme už uvedli, tradiční trestný čin, nicméně software, kterého se týká, vznikl společně s počítači a tradiční způsoby porušování práv k duševnímu vlastnictví se na něj mohou vztahovat jen těžko (pokud si odmyslíme možnost šíření software v podobě zápisu zdrojového kódu programu

---

¹⁷ Srov. např. Matějka, M. Počítačová kriminalita. Praha : Computer Press, 2002, s. 22.

¹⁸ v naší zemi to dokonce bylo před rokem 1989 pod patronací státu, když při Svazarmu nebo jiných organizacích vznikaly různé Atari kluby, Amiga kluby, Spectrum kluby a další, pojmenované podle názvů tehdy populárních a rozšířených počítačů, jejichž majitelé se v nich sdružovali. V rámci klubů probíhala čilá výměna software, zejména počítačových her.

¹⁹ viz §152 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a § 270 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (účinný od 1.1.2010).

v programovacím jazyku např. na papírovém nosiči, které bylo kdysi oblíbené v různých technických časopisech).

V každém případě však software bez počítače nemá smysl, proto se jako vhodnější jeví zařazení softwarového pirátství do skupiny nových kriminálních aktivit, byť s malým přesahem do skupiny těch tradičních.

1.1.2 Hudební pirátství

Zatímco softwarové pirátství má od počátku úzkou souvislost s počítači, u hudebních nahrávek takovou souvislost v počátcích nenajdeme. Důvod je prostý, první nahrávky vznikly o mnoho desítek let dříve než první počítač.

První zařízení na záznam zvuku vynalezl v roce 1877 americký vynálezce Thomas Alva Edison, jmenovalo se fonograf, a patentovat si je nechal o rok později. Nezávisle na něm vynalezl Emile Berliner na podobném principu fungující gramofon, kterému se během několika desetiletí podařilo fonograf úplně vytlačit a od dvacátých do osmdesátých let byl prakticky nejrozšířenějším zařízením, které se pro přehrávání hudby používalo.²⁰

Záznam zvuku pro gramofon byl nahrán na zvláštní gramofonové desce, byl analogový a mechanický, zařízení pro jeho vytvoření bylo velmi drahé a těžko dostupné, takže masové rozšíření pirátského kopírování nepřipadalo v úvahu.

Situace se radikálně změnila s nástupem magnetofonových pásků. První magnetofon sice není o mnoho mladší než gramofon, k většímu rozšíření této technologie v podobě cívkového magnetofonu však došlo až v šedesátých letech 20. století. Magnetofonový záznam je sice stejně jako záznam gramofonový analogový, nicméně už nikoli mechanický, ale magnetický, vytvořený elektrickou cestou. Tato technologie umožňuje poměrně snadné kopírování nejen magnetofonových pásků, ale rovněž vytvoření kopie záznamu z gramofonové desky na magnetofonový pásek.

O něco později během sedmdesátých a osmdesátých let se rozšířily kazetové magnetofony a cívkové magnetofony z domácností postupně zmizely. Princip záznamu i jeho kopírování zůstal stejný, změnila se však fyzická podoba záznamového média – cívky byly schovány v malé praktické krabičce a umožňovaly snadnější manipulaci. Magnetofonové (nebo také kompaktní) kazety se pro nahrávky hudby velmi rozšířily, mimo jiné i proto, že vznikly první přenosné přehrávače – kazetové walkmany.²¹

I když magnetofonová technika umožnila vytváření kopií a objevily se i protipirátské aktivity, nejevil se (zvláště z dnešního pohledu) problém vytváření pirátských kopií ještě jako příliš zásadní. Analogový záznam informací totiž neumožňuje vytváření naprosto identických

---

²⁰ Definice gramofonu podle otevřené internetové encyklopedie Wikipedia. [cit. 4.3.2009]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Gramofon>.

²¹ Definice magnetofonu podle otevřené internetové encyklopedie Wikipedia. [online]. [cit. 2009-03-04]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Magnetofon>

kopii, natož v domácích podmínkách, a každá další kopie trpí značnou ztrátou kvality, dobře postřehnutelnou i laickým sluchem. V případě kazet však již přesto k pirátství ve značné míře docházelo, zejména v souvislosti s nabízením nahrávek za úplatu.²²

Největší rozmach hudebního pirátství však začal až v souvislosti s hudbou, zaznamenanou v digitální podobě. Ta se objevila nejprve v nahrávacích studiích (kazety DAT či minidisc společnosti Sony), o málo později v druhé polovině osmdesátých a první polovině devadesátých let se masově rozšířila v podobě kompaktních disků (CD). V tomto období zaznamenal prodej hudby výrazné úspěchy. Kvalita nahrávek byla na dosud nevídané úrovni, při přehrávání nedocházelo k jejich opotřebení a kopírování těchto nosičů nebylo prakticky možné, protože technologie jejich výroby byla velmi drahá.

Přibližně v polovině devadesátých let se začal disk CD pro svou velkou kapacitu běžně používat jako externí paměťové médium počítače a spolu s tím se rozšířily i tzv. „vypalovačky“, které umožnily, pokud jde o zaznamenaný zvuk, vytvářet naprosto identické kopie hudebních nosičů bez sebemenší ztráty kvality. Tento moment můžeme označit jako mezní pro vznik počítačového hudebního pirátství, hudba je od této chvíle šířena v digitální podobě s pomocí počítače.

Hudební pirátství prováděné prostřednictvím počítače plně vyhovuje naší definici počítačového pirátství. Podobně jako pirátství softwarové vyhovuje zároveň definici počítačové kriminality, protože audiovizuální dílo je chráněno autorským zákonem jako dílo literární²³ a jeho užití je tudíž chráněno stejnou blanketní normou trestního práva jako software.

Pokud jde o jeho systematické zařazení, je z předchozího patrné, že pirátství v oblasti hudby je tradiční kriminální čin, využití počítačů mu však umožnilo nový, naprosto převratný způsob rozvoje.

1.1.3 Filmové pirátství

Filmové pirátství ve svém vývoji v podstatě kopíruje s mírným zpožděním pirátství hudební. Dlouhou dobu byly filmy doménou biografů a teprve po druhé světové válce se rozšířilo televizní vysílání (na našem území od roku 1953). Distribuce filmů probíhala přímo na filmových pásech, jejich kopírování nepřipadalo v úvahu, takže prakticky jedinou teoretickou možností pirátství v této oblasti bylo nelegální promítání filmů v kinech.

Změnu přineslo až rozšíření videorekordérů do domácností. Přitom hned jeden z prvních formátů – Betamax společnosti Sony, se ve svém počátku stal v USA důvodem soudního sporu. Jádrem sporu bylo právě to, že tento formát umožňoval pirátství v podobě pořizování kopií filmů, čímž měl podle protistrany, kterou byla společnost Universal City Studios, porušovat autorská práva. Společnost Sony tento případ vyhrála, když Nejvyšší soud USA poukázal na to, že cílem zařízení není v první řadě vytváření nelegálních rozmnoženin a konstatoval, že

²² Srov. např. Matějka, M. Počítačová kriminalita. Praha : Computer Press, 2002, s. 22.

²³ § 65 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů.

možnost zhotovovat nelegální rozmnoženiny v takovém případě nestačí k označení zařízení za nelegální.²⁴ Záznam na videokazetách byl magnetický a k vytváření kopií v té době docházelo podobně jako u hudby na magnetofonových kazetách.

Nástup počítačového pirátství v oblasti filmu začal podobně jako u hudby, v tomto případě spolu s distribucí filmů v digitální podobě na DVD a nástupem počítačových „vypalovaček“. Filmy začaly být z DVD nosičů stahovány do počítače, komprimovány a rozšiřovány vypalováním na CD.

Počítačové filmové pirátství se tedy velmi podobá hudebnímu, rovněž se jedná o tradiční kriminální čin, kterému však počítače umožnily nové způsoby páčání.

1.1.4 Pirátství v oblasti knih

I v oblasti šíření knih docházelo k pirátství, právě vynález knihtisku a jeho následné rozšíření byly kdysi hlavní důvody vzniku autorského práva.²⁵ Popisovat dějiny této oblasti by však bylo značně nad rámec této práce, historie je dlouhá a počítačového pirátství se týká jenom okrajově, protože v oblasti knih nepatří ani zdaleka k těm nejrozšířenějším a nejvíce diskutovaným. Proto se o něm zmíníme poněkud nad rámec obecného úvodu jenom v této části a v další části práce se mu již příliš věnovat nebudeme.

Počítačové pirátství v podobě nelegálního šíření knih je v zásadě možné dvěma způsoby, případně jejich kombinací.

Prvním způsobem je šíření kopií knih a jiných tiskovin, vytvořených skenerem nebo digitálním fotoaparátem, přímo v grafickém formátu jako obrázky. Tento způsob není (s výjimkou komiksů a publikací, kde hrají velkou roli ilustrace) příliš praktický, protože vytvořené obrázky jsou vzhledem k množství informací, které nesou, zbytečně náročné na paměť počítače.

Druhým způsobem je šíření knih v textovém formátu, vytvořeném textovým editorem. Tento způsob je praktičtější – výsledné množství dat je nesrovnatelně menší než u šíření obrázků a umožňuje vlastní editaci výsledné grafické podoby každým uživatelem.

Jako kombinaci těchto dvou způsobů můžeme označit situaci, kdy jsou obrazová data ze skeneru převedena do podoby textového souboru s pomocí speciálního software OCR.²⁶

Samostatným typem pirátství v oblasti knih je vytváření pirátských překladů a jejich šíření na internetu. V českém prostředí to byl v poslední době třeba případ knihy Milana Kundery *Totožnost*, kterou autor napsal francouzsky a jejíž český překlad prý neplánuje.²⁷

---

²⁴ Sony Corp. of America v. Universal City Studios, Inc., 464 U.S. 417 (1984). Plný text dostupný z: <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=464&invol=417>

²⁵ Srov. Telec, I. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. Brno : Doplněk, 1994, s. 74.

²⁶ OCR je zkratka anglického termínu *Optical character recognition* a označuje software, který dokáže rozpoznat písmo v obrázcích a z grafické bitmapové reprezentace textu vytvořit textový soubor.

²⁷ Zajímavou diskusi na toto téma lze najít např. na serveru Literárky v síti. Dostupné z: <http://www.literarky.cz/?p=clanek&id=2547>

K masovějšímu rozšíření počítačového pirátství v oblasti knih, které by si vyžádalo například pořádání protipirátských kampaní, zatím nedošlo a domnívám se, že zásadní důvody svědčí pro to, že v dohledné době ani nedojde.

Literární dílo šířené v digitální podobě má sice smysl, lze jej číst na monitoru počítače nebo vytisknout na počítačové tiskárně, na rozdíl od software, hudby a filmu však s běžně dostupnou technikou nelze získat identickou kopii. I když se podaří získat identickou kopii textu, u knihy, více než kde jinde, stále hraje velkou roli fyzická podoba nosiče. Delší text se z počítačového monitoru nečte příliš dobře a kniha vytištěná na kancelářském formátu A4 estetickým požadavkům čtenáře vyhoví jen stěží.

1.1.5 Jiné pirátství s využitím počítačů

S využitím počítačů je samozřejmě možné porušovat i další práva duševního vlastnictví. Do oblasti duševního vlastnictví patří kromě autorského práva rovněž oblast tzv. průmyslového vlastnictví, kam řadíme mj. patenty, průmyslové vzory, topografii polovodičových výrobků a další oblasti.

Prostřednictvím počítačů je možno rozšiřovat informace prakticky jakéhokoli druhu, takže není vyloučeno ani pirátství v oblasti průmyslového vlastnictví. Lze si snadno představit např. šíření reprodukcí topografie chráněné polovodičové součástky jako počítačový grafický soubor. Takovouto činností by došlo k porušení zákona²⁸ a protože i pro tento případ obsahuje trestní zákoník blanketní normu,²⁹ může se v konkrétním případě jednat o kriminální čin.

V podobných případech dochází k porušení práv k duševnímu vlastnictví a informace jsou šířeny v digitální podobě s využitím počítačů, takže podle pracovní definice počítačového pirátství, kterou jsme uvedli v oddílu 1.1, bychom měli výše uvedené jednání klasifikovat jako počítačové pirátství. Obecně se však podobné jednání počítačovým pirátstvím nenazývá, takže naši dosavadní pracovní definici budeme muset poněkud upravit.

1.2 Vymezení pojmu *počítačové pirátství*

Obecná definice počítačového pirátství, o kterou jsme se pokusili v oddílu 1.1, se ukázala jako příliš široká, zahrnující i jednání, které za počítačové pirátství nepovažujeme. Na základě rozboru, obsaženém v předchozích oddílech, ji proto musíme zúžit, aby vyhovovala počítačovému pirátství tak, jak je obecně vnímáno. Je tedy nutné najít odpověď na následující otázku: Které informace z těch, jež právo duševního vlastnictví chrání, jsou ty, u nichž mluvíme o počítačovém pirátství a které ne?

---

²⁸ viz § 10 odst. 1 zákona č. 592/1991 Sb., zákon o ochraně topografií polovodičových výrobků, ve znění pozdějších předpisů

²⁹ viz §151 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a § 269 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (účinný od 1.1.2010).

Jako první se zřejmě nabízí zúžení poměrně široké oblasti práv duševního vlastnictví na výšeč práv autorských. Podobně také počítačové pirátství vymezuje třeba Česká protipirátská unie.³⁰

Domnívám se však, že vhodnější je omezit definici počítačového pirátství na protiprávní šíření takových informací, které jsou pomocí počítače nejen šířeny, ale lze je s pomocí počítače (případně běžně dostupné periferie či výjimečně i jiného obecně rozšířeného zařízení, např. přehrávače CD či MP3) také přímo použít.³¹

Mezi takové informace patří hudba – i počítače ve standardní konfiguraci dnes umožňují její přehrávání, filmy – počítače umožňují promítání buď přímo nebo po instalaci jednoduchého programu (tzv. kodeku), knihy, které lze číst na monitoru počítače nebo vytisknout a samozřejmě software, který je s počítačem přímo svázán.

Nepatří mezi ně ale informace, k jejichž použití je třeba speciálních, těžko dostupných zařízení. Použitím topografie polovodičového výrobku budeme těžko rozumět prohlížení její reprodukce, když topografie má smysl zejména pro výrobu takového výrobku. A k tomu nestačí mít na počítači uloženu reprodukci topografie, kterou je možné si s využitím monitoru nebo tiskárny prohlédnout, ale je nutné mít také stroj, který tuto informaci převede do hmotné podoby a výrobek vyrobí.

Pro potřeby této práce můžeme tedy v souladu s těmito úvahami počítačové pirátství vymezit jako *porušování práva k duševnímu vlastnictví, při němž dochází k šíření informací v digitální podobě prostřednictvím počítačů, přičemž tyto informace lze s pomocí počítače přímo použít*.

Tato definice může obsáhnout i teoreticky možné budoucí podoby počítačového pirátství, které vybočí z oblasti autorského práva a práv souvisejících, byť v současné době jde v podstatě pouze o porušování autorského práva a práv s autorským právem souvisejících.

Nejdůležitější charakteristické znaky počítačového pirátství tak můžeme vymezit následovně:

- informace jsou šířeny prostřednictvím počítačů
- při šíření informací nedochází k jejich modifikaci (ztrátě kvality)
- šířené informace je možné pomocí počítače přímo použít

1.3 Od počítačového pirátství k internetovému

Dosud jsme se jednotlivými druhy počítačového pirátství zabývali vždy jen do chvíle, kdy se z „obyčejného“ pirátství v jednotlivých oblastech stalo pirátství počítačové. Tento okamžik je

---

³⁰ Srov. ČPU. Co je pirátství a jaké tresty za něj hrozí? [cit. 12.2.2009]. Dostupný z: <http://www.cpufilm.cz/piracy.html>

³¹ termín *použít* je třeba odlišit od pojmu *užít* ve smyslu užití díla podle AutZ. *Použít* je užší pojem a rozumíme jím využití díla způsobem, ke kterému je určeno – u hudby její poslech, u filmu jeho shlédnutí, u software samotnou práci s ním (srov. § 12 odst. 4 AutZ). Např. pouhé vytvoření kopie nelze bez dalšího považovat v tomto smyslu za *použití*.

zřejmě nejvýznamnějším časovým mezníkem v historii porušování autorského práva. Vývoj počítačového pirátství však tímto mezníkem v žádném případě nekončí.

Oblast počítačů zaznamenává již od svých počátků až do dnešní doby velmi rychlý rozvoj. Tento rozvoj se týká jak rychlosti, se kterou počítače dokáží zpracovávat data, tak i velikosti úložišť, kde jsou nehmotná data uchovávána.

Software je s počítačem svázán, takže musel být vždy uzpůsoben aktuálně dostupným výkonům počítačů a prostorovým možnostem obvyklých datových úložišť, proto je počátek softwarového pirátství spojen už s první možností vytvoření kopie počítačových dat. U hudby a filmů je situace poněkud jiná – v těchto případech je totiž potřebné minimální množství dat pevně dáno a tento fyzikální fakt v zásadě není možné nijak obejít. Proto muselo hudební a filmové pirátství „počkat“ do té doby, než vývoj dospěje do stádia, kdy výkon běžně dostupných počítačů bude k uložení a zpracování potřebného množství dat dostačovat.

Tato chvíle nastala, když se objevily první „vypalovačky“ kompaktních disků a počítače byly schopny vytvářet jejich identické kopie. Krátce po nástupu „vypalovaček“ začal masivní rozvoj internetu (toto období můžeme datovat přibližně do poloviny devadesátých let) a paralelně s tím začaly kapacity počítačů co do výkonu a také co do velikosti obvyklých datových úložišť dostačovat pro ukládání hudby i filmů.

V obou oblastech se navíc objevila komprese, která umožňuje velikost souboru s hudbou nebo filmem zmenšit přibližně na desetinu nekomprimované hodnoty při zachování přijatelné kvality. Pro hudební soubory se nejvíce rozšířil formát MP3, u filmových souborů existuje několik používaných formátů. Kompresní formáty umožnily prostorově úsporné uchování hudebních souborů, nárůst výkonu počítače pak možnost soubory v reálném čase dekomprimovat a přehrávat.

V této chvíli došlo k jevu, který bychom mohli nazvat *dematerializací* díla. Hudební nahrávka nebo film najednou přestaly být vázány na konkrétní fyzický nosič a mohly se přesunout na jakýkoli jiný nosič digitálních dat, v té době nejčastěji pevný disk počítače.

Současně s tím probíhající rozvoj internetu umožnil díky zvyšující se propustnosti přenos potřebného objemu informací a jeho postupné rozšíření z výzkumných ústavů a vysokých škol do domácností zase širokou dostupnost. Všechny předpoklady pro šíření jakýchkoli digitálních informací byly splněny a nová éra pirátství, tentokrát internetová, mohla začít. Dílo, které už nebylo vázáno na fyzický nosič, najednou mohlo být obrovskou rychlostí přesunuto do kterékoli jiné části světa, stačilo, aby tam byla dostupná dostatečně propustná internetová linka.

Zatím posledním výrazným posunem, ke kterému došlo v několika posledních letech zejména v oblasti hudby, je masové zavádění přehrávačů souborů MP3 do mobilních telefonů a rozšíření miniaturních přenosných přehrávačů s pamětí typu flash. Zatímco při dematerializaci díla bylo použití díla na disku počítače ještě poměrně nepohodlné, protože díla bylo možné přehrávat pouze na počítači (případně znovu vypálená ve formátu MP3 v některých typech CD přehrávačů), nyní je možné díla přímo ve formátu MP3 přesunout do paměti přehrávače. Ten se

po jednoduchém připojení k počítači chová jako disková jednotka, takže přesunování hudebních souborů nebo filmů se v ničem neliší od té nejběžnější práce s počítačem.

Konkrétní fyzické médium v podobě disku jako trvalý nosič díla se proto stává ve velké části případů úplně zbytečným, zároveň padly všechny technické překážky, které by komplikovaly použití jeho nelegální kopie a motivovaly uživatele koupit si originální nosič. Jedinou překážkou svobodného šíření informací tak zůstává platné právo.

Kapitola 2

Autorské právo, odpovědnost ISP

Lze říci, že pokud je právní norma široce uznávána a respektována, nevznikají ve společnosti zásadní problémy s negativními jevy, kterým má předcházet. Problematika počítačového pirátství však je chápána a prezentována jako poměrně závažný a rozšířený problém. Z předchozích vět tedy musíme s použitím jednoduché logiky dojít nutně k závěru, že platné právo široce uznáváno či respektováno není.

Chceme-li důkladně poznat počítačové pirátství, musíme se zaměřit nejen na to, jakou podobu má platné právo v této oblasti, ale také na to, proč je tato podoba právě taková, kde jsou její slabiny, a jestli by nemohla nebo dokonce neměla být jiná. Proto je důležité zabývat se nejprve konceptem samotného práva duševního vlastnictví, resp. autorského práva. Je to totiž právě autorské (případně copyrightové) právo, které odlišuje zdánlivě běžné činnosti s využitím počítače od protizákonného počítačového pirátství.

2.1 Výchozí principy autorského práva

Velmi rozšířený pohled vidí podstatu autorského práva v právu přirozeném. V roce 1946 byl publikován judikát, podle něhož *„práva autorská se neodvozují od žádného zákonodárství, nýbrž čerpají svůj původ v právu přirozeném, které náleží každému jednotlivci k ochraně a užívání produktů své vlastní činnosti způsobem, který se mu líbí; zákon netvoří na prospěch autora nižší právo, nýbrž slouží jen k ochraně a úpravě podmínek a modalit výkonu práva již existujícího, a to jednak v zájmu autorově, jednak v zájmu veřejnosti. A to je právě důsledek takového zásahu ve smyslu omezujícím, že po určité době dílo případně veřejnosti.“*³²

*S výjimkou legislativního omezení má autor literárního nebo uměleckého díla právo zabránit každému neautorizovanému užívání: plnost jeho práv, obvykle shrnutá v právu edičním a výtvarném, existuje vždy nezávisle od zákonodárství a čím více věda přináší nové metody zužitkování, tím většího rozšíření musí býti přiznáno ochraně.“*³²

Autorské právo je tedy z tohoto pohledu nezávislé na zákonodárství, které ho třeba nemusí ani stanovit, ale jako přirozené právo ho autor tak jako tak má. Autorova práva mohou být omezena pouze legislativně a ve veřejném zájmu pak existuje časové omezení, takže po uplynutí určité doby je dílo veřejnosti dostupné volně.

---

³² Rozhodnutí smíšeného odvolacího dvora v Alexandrii z 13.6.1946, Droit d'Auteur, 59, s. 130, cit. Telec, I., Přehled práva duševního vlastnictví. 1. Lidskoprávní základy, licenční smlouva. Brno : Doplněk, 2007, s. 34.

Stát má stanovit pouze ochranu těchto práv a vyřešit jakým způsobem budou vykonávána a chráněna. Navíc, v souvislosti s vědeckým pokrokem (za který jen těžko můžeme nepovažovat rozvoj počítačů a globální počítačové sítě internet), se má ochrana příslušně rozšiřovat.³³

Podobnou argumentaci můžeme najít i v zahraniční literatuře. Například americká filosofka a spisovatelka ruského původu Ayn Rand uvádí, že „vláda patent nebo copyright ‚neuděluje‘ ve smyslu nějakého daru, privilegia nebo výhody. Vláda je pouze zajišťuje – tj. vláda certifikuje původ myšlenky a chrání výlučné právo vlastníka ji využívat a disponovat s ní“.³⁴

Zajímavou okolností je doba, po kterou má ochrana práva trvat. Rozšířenější názor, který prezentuje i judikát v úvodu tohoto oddílu, říká, že by to mělo být po omezenou dobu. Již citovaná Rand to zdůvodňuje tak, že trvalé držení práv by nevedlo k zasloužené odměně za vykonaný čin, ale naopak k podpoře parazitismu. Nepřetržité držení těchto práv by bylo „nepřetržitým nárokem na výrobu nenarozených generací, což by je okamžitě paralyzovalo“.³⁵

Existuje ale i opačný názor, podle něhož by všechna autorská práva měla trvat věčně, protože jsou přímým výsledkem práce samotného autora (na rozdíl od patentů, které zčásti staví na znalostech druhých a doba jejich vlastnictví by z tohoto důvodu měla být omezena).³⁶

Základ novější teorie pojetí autorského práva vytvořil německý filozof Immanuel Kant. Toto pojetí vychází z opuštění principu vlastnického a přechod k principu duševního vlastnictví. Kant rozlišoval hmotný substrát díla a dílo samotné. Dílo potom považoval za něco přísně osobního, skrze co se projevuje osobnost autora a jeho projev vůči veřejnosti.

Až přibližně o sto let později, v roce 1895, vypracoval v návaznosti na Kanta Otto Gierke novou verzi osobního pojetí autorských práv, která byla přijata obecněji. Gierke považoval osobní a majetkovou stránku díla za spojenou, takže v tomto smyslu někdy hovoříme o monistickém pojetí.

Kromě monistické teorie vznikly i některé teorie dualistické, pro které je charakteristické, že pokládají autorova osobnostní práva za nezczitelná časově neomezená a majetková za czitelná (tj. převoditelná na jiné osoby), navíc zanikající uplynutím času.³⁷

Pro nutnost existence práva duševního vlastnictví existuje i další argumentace. Nejrozšířenější z nich je zřejmě utilitární pojetí, které vychází z účelnosti těchto práv, někdy se tato koncepce nazývá také teorie podnětů.³⁸ V USA je tento ekonomický prvek obsažen přímo v Ústavě, která říká, že v pravomoci Kongresu je „podporovat vědecký pokrok a vědecké znalosti a

---

³³ Srov. Telec, I., Přehled práva duševního vlastnictví. 1. Lidskoprávní základy, licenční smlouva. Brno : Doplněk, 2007, s. 34.

³⁴ Rand, A. Patents and Copyright. In Capitalism: The Unknown Ideal, 1967, s. 127., cit. . Šíma, J. Intelektuální vlastnictví. Základ tržního řádu, nebo rafinovaná státní regulace? Terra Libera, prosinec 2001 [citováno 8.3.2009]. Dostupné z: http://www.libinst.cz/tl/tl_12_2001.pdf

³⁵ tamtéž

³⁶ Srov. Šíma, J. Intelektuální vlastnictví. Základ tržního řádu, nebo rafinovaná státní regulace? Terra Libera, prosinec 2001 [citováno 8.3.2009]. Dostupné z: http://www.libinst.cz/tl/tl_12_2001.pdf

³⁷ Srov. Telec, I. Tvůrčí práva duševního vlastnictví. Brno : Doplněk, 1994, s. 75 an.

³⁸ Srov. heslo „autorské právo“ v otevřené internetové encyklopedii Wikipedia. [cit. 12. 3. 2009]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Autorsk%C3%A9_pr%C3%A1vo

*umění tím, že zajistí spisovatelům a vynálezům na určitou dobu výhradní právo k jejich dílům a vynálezům“.*³⁹

Podstatou této myšlenky je skutečnost, že vytvoření literárního díla, realizace softwarového projektu nebo natočení filmu je nákladné a autoři potřebují, aby se jim vynaložené prostředky vrátily. Kdyby se totiž tvůrcům vynaložené prostředky nevrátily, neexistovala by mezi autory žádná motivace vytvářet další díla, což by mělo zásadní dopad na kulturu a její další rozvoj. Z uvedených důvodů je tedy, viděno utilitárním pohledem, nutné práva autorů zákonem důsledně chránit, motivovat s jejich pomocí autory a napomoci tím veřejnému zájmu, jímž rozvoj kultury zcela nepochybně je.

Autorské právo jakožto tvůrčí právo duševního vlastnictví je tedy chápáno jako absolutní právo ústavního charakteru. Právo, které je nabyto ze samotné podstaty věci. Jeho existence je ve veřejném zájmu také proto, že účinně motivuje autory k vytváření nových děl a napomáhá tím rozvoji vědy a kultury.

Z tohoto pojetí pak plyne poměrně rozšířený postoj k tvůrčí činnosti a pirátství je chápáno jako negativní jev, který ji poškozuje. Tento postoj výstižně formuluje přední světový teoretik práva informačních sítí Lawrence Lessig⁴⁰, když říká, že *„tvůrčí práce má hodnotu; kdykoli dále stavím na tvůrčí práci jiných, použiji ji nebo si z ní něco vezmu, získávám od nich nějakou hodnotu. Kdykoli vezmu nějakou hodnotu jiného, měl bych mít jeho povolení. Vztít hodnotu někoho jiného bez povolení je špatné. Je to forma pirátství.“*⁴¹

Lze říci, že právě toto pojetí je velmi široce přijímáno a v české právní literatuře je jen těžko možné najít zásadně jiný pohled na věc, jeho kritiku či alespoň zpochybnění. Názory, které toto pojetí zpochybňují tak jsou rozšířeny zejména ve skupinách příznivců svobodného software, kritické články k současné podobě autorského práva bývají často obsahem jejich blogů, případně odborných počítačových periodik.⁴² Problémem prakticky všech těchto příspěvků ale je nízká erudice jejich autorů v oblasti práva a jeho teoretických východisek, proto i úvahám de lege ferenda, v těchto textech obsažených, chybí obvykle větší systematičnost. Jen těžko je proto lze považovat za seriózní protipól odborně zpracovanému pojetí, které jsme rozebírali výše.

V zahraničí je situace odlišná, ostatně je to právě Lawrence Lessig, jenž označuje myšlenku, kterou jsme z jeho knihy citovali, za *„téměř jistě chybnou“*.⁴³

Než se dostaneme k alternativnímu pohledu na otázku autorských práv, stojí za krátké zamyšlení otázka, proč se v české právní vědě v podstatě nevede žádná diskuse o konceptu

---

³⁹ Ústava Spojených Států. Překlad Velvyslanectví USA v Praze. Brno : Knihkupectví a vydavatelství Ryšavý, 1995, s. 27.

⁴⁰ Srov. Polčák, R. Autoritativní regulace kyberprostoru a legitimita trestního práva. In Gřivna, T., Polčák, R. (eds.). Kyberkriminalita a právo. Praha : Auditorium, 2008, s. 22.

⁴¹ Lessig, L. Free Culture. New York : The Penguin Press, 2004, s. 18.

⁴² za zmínku stojí také 318. číslo časopisu Nový prostor, které několika články kriticky věnovalo tématu copyrightu. Některé články mj. čerpaly z knihy Free Culture Lawrence Lessiga. Časopis je dostupný on-line z: <http://www.novyprostor.cz/casopis/pdf/318.pdf>

⁴³ Lessig, L. Free Culture. New York : The Penguin Press, 2004, s. 18

autorských práv. Domnívám se, že jedním z důvodů může být okolnost, že situace kolem autorských práv je příliš globální a případná diskuse v tak malém regionu těžko může mít zásadní vliv na hlubší změnu pojetí autorského práva *de lege lata*. Kromě toho je v obecném povědomí počítačové pirátství vnímáno (snad zejména díky mediálnímu tlaku různých protipirátských kampaní) jako krádež a veřejné obhajování krádeže vyžaduje značnou dávku nekonformního přístupu.

Německý filozof Martin Heidegger mluví o jakémsi veřejném anonymním „prostředí“. Nejedná se o nikoho určitého, ale jen o jakési „ono se“, které obstarává průměrnost. Tato průměrnost potom „předznamenává, čeho se můžeme a smíme odvážit, bdí nad každou výjimkou, která by se mohla vynořit“.⁴⁴ Významný český matematik Petr Vopěnka v této souvislosti upozorňuje na nebezpečí duchovní totality, kterou v souladu s Heideggerem nazývá *veřejným anonymem*, jehož cílem je „průměrnost a homogennost jednání a myšlení“, a podle něhož všichni by nejlépe udělali, kdyby jednali a mysleli stejně. Veřejný anonym se podle něj projevuje i ve vědě, když nenápadně brání pokroku takovým způsobem, že od každého vědce vyžaduje, aby všechny „pseudovědy a pavědy“ ignoroval a postupoval konformně. Tím se však podle Vopěnky věda ochuzuje o mnohé podněty. Pokrok lidstva totiž nemá vždy původ jenom v racionálních úvahách, ale někdy mu pomohou i úvahy zcela iracionální.⁴⁵

Vopěnka má sice pravděpodobně na mysli především exaktní vědy, ovšem umění vybočit z průměrnosti uvažování je důležité pro každou vědu, právní nevyjímaje, a v ní i na oblast úvah o právu duševního vlastnictví. V této souvislosti se tak jeví jako velice důležité zabývat se i jinými, alternativními pohledy na autorské právo.

Zvláštní akcent tohoto požadavku je možné najít i v současném faktickém stavu, kdy právě porušování autorského práva je vlivem široce dostupných digitálních technologií rozšířeno v takovém rozsahu, jak tomu nikdy dříve nebylo. Možná právě posun v chápání autorského práva v souvislosti s novými technologiemi je klíčem k řešení problému, nazývaného počítačovým pirátstvím.

2.2 Vlastnictví versus duševní vlastnictví

Zásadně odlišný pohled na právo duševního vlastnictví lze v českých podmínkách spíše než mezi právníky najít mezi liberálně orientovanými ekonomy. Zaměřují se zejména na určitý kontrast mezi pojmy *vlastnictví* a *duševní vlastnictví*, na ospravedlnění existence vlastnictví jako přirozeně dané nutnosti a naopak neospravedlnitelnost duševního vlastnictví jako něčeho, co je vytvořeno nepřirozeně až násilně umělou autoritativní regulací.

---

⁴⁴ Heidegger, M. Bytí a čas. Přeložili Ivan Chvatík, Pavel Kouba, Miroslav Petříček jr., Jiří Němec. Praha : OIKOYMENH, 1996, s. 153.

⁴⁵ Srov. Vopěnka, P. Veřejný anonym – řeč při udělení Ceny Nadace Dagmar a Václava Havlových VIZE 97 5. října 2004 [cit. 8.3.2009]. Dostupné z: <http://www.vize.cz/download/laureat-Petr-Vopenka-cz-proslov.pdf>

Vlastnictví hmotných věcí vidí jako důsledek mezilidské komunikace ve světě vzácností. Skutečnost, komu připadne vlastnictví vzácného zdroje je nutně předmětem sporu, který může být řešen buď násilím, nebo pokojnou cestou. Aby mohlo dojít k pokojnému řešení takového problému, musí dojít nejprve k uznání principů, vyplývajících z přirozených vlastností člověka, mezi nimiž je nejpodstatnější vlastnictví sebe sama a dále princip prvotního přivlastnění, kdy volný vzácný zdroj připadne tomu, kdo jej jako první objevil nebo využil a ten se potom stává jeho vlastníkem.

Pokud tyto principy nejsou uznány, dochází k násilnému boji o to, kdo bude rozhodovat o nakládání s vzácnými zdroji, což vývoj společnosti ve svém důsledku značně brzdí.

Naopak, následkem uznání základních principů vzniku vlastnictví je rozvoj společenských vztahů – legitimní a uznávání vlastníci mohou zdroje volně směřovat, tedy smluvně převádět vlastnictví na jiné osoby. Uznání vlastnictví je proto základním předpokladem rozvoje civilizace.⁴⁶

Podobný postoj vyjadřuje i nositel Nobelovy ceny za ekonomii⁴⁷ F. A. Hayek, když říká, že *„spravedlnost, již musí politická autorita uplatňovat, chce-li zabezpečit mírovou spolupráci mezi lidmi, na níž prosperita závisí, nemůže existovat bez uznání soukromého vlastnictví.“*⁴⁸

Na rozdíl od vlastnictví hmotných věcí však podstata vlastnictví duševního netkví v nutnosti mírového řešení sporů ohledně vzácných zdrojů, protože v této oblasti jednoduše ona původní vzácnost chybí. Má-li tam proto vůbec jaká vzácnost existovat, musí být dodána uměle vytvořením příslušné normy zákonodárnou mocí. V tom je zřejmě také nutno spatřovat hlavní důvod skutečnosti, že se institut duševního vlastnictví vyvinul o mnoho století později než institut vlastnictví.

Zatímco původní přirozená vzácnost vyplývá ze samotného vztahu mezi člověkem a přírodou a kauzalita vlastnictví hmotných věcí má přirozenou podobu: vzácnost → vlastnická práva, u duševního vlastnictví vzniká na základě aktu zákonodárné moci umělá, nepřirozená kauzalita v opačném sledu: vlastnická práva → vzácnost.⁴⁹

V této souvislosti jsou autorská práva chápána jako monopolní privilegium udělované kdysi panovníkem, dnes zákonem, jako jakýsi historický pozůstatek starobyklých tiskařských privilegií, jejichž cílem nebyla ochrana autorů, ale spíše vydavatelů, nicméně v jejich pozadí podle kritiků byla zejména snaha mít pod kontrolou (nebo přímo cenzurovat) nově vzniklou technologii knihtisku, která umožňovala v nevídaném rozsahu šířit informace.

---

⁴⁶ Srov. Šíma, J. Intelektuální vlastnictví. Základ tržního řádu, nebo rafinovaná státní regulace? Terra Libera, prosinec 2001 [citováno 8.3.2009]. Dostupné z: http://www.libinst.cz/tl/tl_12_2001.pdf

⁴⁷ tzv. Nobelova cena za ekonomii je ve skutečnosti Cena Švédské národní banky za rozvoj ekonomické vědy na památku Alfreda Nobela, nejedná se o „pravou“ Nobelovu cenu, protože nebyla obsahem závěti Alfreda Nobela; běžně je však Nobelovou cenou za ekonomii nazývána

⁴⁸ Hayek, F., A. Osudná domýšlivost. Omyly socialismu. Přeložila Jana Ogrocká. Praha : Sociologické nakladatelství, 1995, s. 39.

⁴⁹ Srov. Šíma, J. Intelektuální vlastnictví. Základ tržního řádu, nebo rafinovaná státní regulace? Terra Libera, prosinec 2001 [cit. 8.3.2009]. Dostupné z: http://www.libinst.cz/tl/tl_12_2001.pdf

Má-li být autorské právo vnímáno jako absolutní právo, jeví se jeho časově omezená platnost problematická. Znamená totiž značné omezení tohoto práva, které po čase bez jakékoli náhrady ze dne na den zanikne. Nabízí se tak otázka, jestli takto zásadní omezení práva není v přímém rozporu s jeho absolutním charakterem.

Další argumentace, která hovoří proti pojetí práva duševního vlastnictví jako práva přirozeného, se dotýká patentového práva. Pokud právo tvůrce vzniká přirozeně samo sebou, nemělo by být možné je odepřít někomu, kdo stejného cíle dosáhl vlastní tvůrčí prací, ale podařilo se mu to o něco později než někomu jinému.

Pokud je odepřeno, vzniká zřejmě jistá pochybnost o přirozené povaze tohoto práva jako práva přirozeného, protože není možné odepřít přirozené právo někomu jen proto, že stejné přirozené právo vzniklo někomu jinému třeba jen o nepatrný zlomek času dříve. Navíc v situaci, kdy sama tvůrčí práce obou mohla probíhat paralelně a naprosto nezávisle na sobě.

Pokud naopak odepřeno není a stejné přirozené právo mají všichni, kteří vlastní tvůrčí práci došli ke stejnému cíli, vzniká jiný problém: Co se stane s právy všech ostatních tvůrců, když jediný z nich udělí společnosti nějaké bezplatné univerzální právo k využití výsledků své vlastní tvůrčí činnosti.⁵⁰

Podle tohoto kritického pohledu je následkem připuštění duševního vlastnictví rozvrat řádu společnosti, která je založena na vlastnictví vzácných objektů. Jako jediné smysluplné duševní vlastnictví připouští nevyřčenou myšlenku, protože ta je v pravém slova smyslu vzácným zdrojem, autor nad ní má výhradní kontrolu a jediné on sám může svobodně rozhodnout o jejím zveřejnění. Právě zde by ale měl koncept duševního vlastnictví končit. Vyřčená myšlenka se stává *součástí těla* těch, kteří ji slyší nebo čtou a zapamatují si ji. Absurdnost vlastnictví vyřčené myšlenky vidí v tom, že je nepřijatelné vlastnit informaci v cizím těle, případně rozhodovat o tom, zda tuto informaci může ten, kdo ji má ve svém těle uloženu, využít při svém jednání.⁵¹

Diskutabilní je rovněž teorie podnětů, tedy nezbytnost autorského práva pro zdánlivý rozvoj tvorby v oblasti kultury a vzdělávání. Hayek se domnívá, že v případě zákonného vytvoření vzácnosti zdaleka není jasné, jestli je to nejlepší způsob, jak podpořit lidskou kreativitu, když říká: „*Pochybuji o tom, že existuje jediné významné literární dílo, jež by nespátrilo světlo světa, nebyl-li by autor schopen na ně získat výhradní autorské právo.*“⁵² Argumentace ve prospěch autorské ochrany se podle něj může opírat pouze o to, že zvlášť užitečná díla, jako jsou slovníky, encyklopedie či učebnice by nemohly vznikat, kdyby je bylo po jejich vzniku možné libovolně kopírovat.

Návrh řešení společenských vztahů a práv, souvisejících s duševním vlastnictvím, vidí nositelé tohoto pojetí pomocí smluvního práva bez jakékoli státní regulace. Autor má možnost ponechat si svou myšlenku pro sebe, může si vybrat okruh lidí, kterým ji řekne a může zároveň stanovit pokutu za její prozrazení. Může také povolit nebo zakázat vytváření kopií a k prosazení

---

⁵⁰ Srov. tamtéž

⁵¹ Srov. tamtéž

⁵² Hayek, F., A. Osudná domýšlivost. Omyly socialismu. Přeložila Jana Ogrocká. Praha : Sociologické nakladatelství, 1995, s. 42.

toho všeho může zvolit libovolné kontrolní mechanismy, na které v rámci smluvní svobody druhá strana bude ochotna přistoupit.

Takováto úprava by sice vedla k jinému způsobu produkování statků, tento způsob by však byl tržní a nikoli státní, došlo by k narovnání deformací trhu, které způsobily státní zásahy a ve svém důsledku by se struktura vztahů přizpůsobila skutečným přáním lidí. „Člověk si nemůže činit nárok na věci, které si není schopen zajistit na základě dobrovolné smlouvy. A nikdo nemůže být (jaksi automaticky) vázán smlouvou, kterou nikdy nepodepsal. To je základ společnosti založené na dobrovolných vztazích.“⁵³ Díky moderním technologiím je sice na jednu stranu jednodušší kopírování, na druhou stranu ale přináší tyto technologie také nové možnosti kontroly plnění uzavřených smluv.

Pokud by ke změně pojetí práva duševního vlastnictví skutečně došlo, bylo by možné autorská díla šířit za smlouvou daných podmínek s jakýmikoli právy k dalšímu použití, na kterých by se obě strany shodly.

Problém by ale samozřejmě nastal hned ve chvíli, kdy by dílo se smluvně omezenými i neomezenými právy vypadalo fyzicky stejně. Tím by se sice takový systém rozvrátil, protože prokázat konkrétnímu člověku porušení smlouvy by bylo prakticky nemožné, ale na základě tržního principu by autor mohl produkt využít například k prodeji díla s doprovodnými službami nebo jako marketingový nástroj ke zvýšení popularity, který by vedl ke zvýšení návštěvnosti koncertů, k možnosti autora uplatnit se v reklamě a podobně. Autoři software by pak mohli najít uplatnění zejména při poskytování podpory svým produktům.⁵⁴

Je zřejmé, že uvedené pojetí vztahu k duševnímu vlastnictví se snaží ukázat nejen zbytečnost institutu duševního vlastnictví, ale přímo jeho nadbytečnost, která je na závalu. Akcentuje (možná až příliš) samoregulační funkci tržního hospodářství, je to však pochopitelné, protože právě důvěra v trh a požadavek na minimalistickou funkci státu, jsou pro citované ekonomické myšlení charakteristické.

Východiskem ze situace by mělo být prakticky úplné zrušení současného pojetí práva duševního vlastnictví, ať už se na něj díváme přirozenoprávním pohledem, osobnostním pohledem či pohledem utilitárním. Předpokladem je, že po zrušení práva duševního vlastnictví trh napraví současnou situaci, která je vlivem nepřirozené státní regulace špatná a ve svém důsledku vlastně nedemokratická, takže se stane demokratickou – v souladu s tím, co si lidé přejí. Místo práva duševního vlastnictví by mělo být vše, co s ním dnes souvisí, řešeno pomocí závazkového práva v rámci smluvní volnosti stran.

Jakkoli můžeme analýzám, citovaným v předchozí části, z pohledu práva vytknout některé nepřesnosti, jako je například tvrzení o tom, že autorské právo umožňuje chránit myšlenky, a také určitou míru manipulativnosti, s níž tyto nepřesnosti používá *reductio ad absurdum*

---

⁵³ Šíma, J. Intelektuální vlastnictví. Základ tržního řádu, nebo rafinovaná státní regulace? Terra Libera, prosinec 2001 [citováno 8.3.2009]. Dostupné z: http://www.libinst.cz/tl/tl_12_2001.pdf

⁵⁴ Srov. tamtéž

k tvrzení, že právo duševního vlastnictví vede až k vlastnictví původních myšlenek v mozcích jiných lidí a tím ukazuje jeho neudržitelnost, určitě to není důvod k okamžitému zavržení nastíněného konceptu jako celku. Nabízí totiž i mnohé zajímavé podněty. Mimo to, ne všechny nepřesnosti ve vztahu k platné právní úpravě jsou zásadně na závadu, jedná se totiž o kritiku principů práva duševního vlastnictví jako celku, nikoli o kritiku konkrétní pozitivně právní úpravy, z těchto principů vycházející.

První ze zajímavých podnětů je rozšířené pojetí duševního vlastnictví jako vlastnictví věci, ze kterého potom plyne časté tvrzení, že „pirátství je obyčejná krádež“.⁵⁵ Tento argument je mnohdy používán v rámci protipirátských kampaní, je díky nim poměrně rozšířen, nicméně má četné slabiny. V první řadě duševní vlastnictví není totéž co vlastnictví. Duševní vlastnictví je sice součástí majetku, nicméně se nejedná o věc. Přitom krádež, jak je definována platným trestním právem,⁵⁶ i jak je obecně chápána, se týká výhradně věcí.

Nejsilnějším argumentem proti, alespoň pro obecné morální vnímání, však podle mého soudu je okolnost, že u hmotných věcí je přerozdělení (včetně krádeže) v podstatě hrou s nulovým součtem,⁵⁷ kdy to, co někomu přibýlo, muselo jinému ubýt. Při vytvoření digitální kopie tento princip na první pohled použít nelze – tady platí, že co jinde přibýlo, nikde nechybí.

Další okolností, která se digitálních kopií úzce dotýká, je jejich dočasnost na discích počítačů nebo v přehrávačích s pamětí typu flash. Ještě rychleji, než byla digitální kopie vytvořena, může být ve zlomku vteřiny nenávratně smazána. Kdybychom přijali přístup, že vytvoření kopie autorského díla je krádež, čím by pak bylo její smazání? Vracením ukradené věci, přisvojením si jejích plodů v podobě shlédnutí filmu či poslechu skladby, nebo něčím úplně jiným?

Je zřejmé, že proti paralele, která se snaží pro pirátství najít analogii v krádeži, existují silné argumenty. Důsledkem je skutečnost, že společnost obecně vytvoření pirátské kopie autorského díla jako krádež nevnímá, o čemž svědčí mimo jiné i rozšíření počítačového pirátství a společenská tolerance vůči němu na straně jedné a rozšíření krádeží a míra tolerance společnosti vůči krádežím na straně druhé. A protipirátské kampaně na tom jen těžko něco podstatného změní.

Druhým podnětem, o kterém stojí za to blíže diskutovat je tvrzení, že autorské právo je potřebné proto, aby motivovalo tvůrce a kdyby neexistovalo, nikdo v oblasti kultury, snad s výjimkou malého počtu nadšenců, by nic nového nevytvářel a rozvoj kultury by se zastavil.

Kromě argumentu, že takové tvrzení nebylo nikdy prokázáno (který jsme už uvedli, když jsme citovali názor Hayeka), se objevuje ještě další argumentace, podle níž autorské právo neslouží ani tak autorům samotným, jako spíše těm, kteří s majetkovými právy na základě

---

⁵⁵ ČPU. Co je pirátství a jaké tresty za něj hrozí? [cit. 12.2.2009]. Dostupný z: <http://www.cpufilm.cz/piracy.html>

⁵⁶ viz § 247, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a § 205, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (účinný od 1.1.2010)

⁵⁷ pojem *hra s nulovým součtem* pochází z teorie her, což je jedna z disciplín aplikované matematiky; teorie her se používá rovněž v ekonomii při studiu tržních mechanismů.

licenční smlouvy disponují. To jsou obvykle nadnárodní nahrávací, filmové či softwarové koncerny nebo vydavatelství (dále je budeme v souhrnu nazývat *vydavatelé*).

Vydavatelé s autory pravidelně uzavírají výhradní licenční smlouvy, které jsou pro mnohé začínající autory dost nevýhodné. V určitém smyslu tím získávají monopolní postavení na trhu, protože v případě autora a jeho díla se jedná o unikátní produkt. V některých případech sice můžeme hovořit o substitutech (např. mezi nahrávkami začínajících autorů stejného žánru), ovšem v případě zavedených a populárních autorů tomu tak je jen stěží. V každém případě tento stav fakticky přináší přinejmenším oligopolní postavení několika vydavatelů, kterému nahrává současná státní regulace autorského práva.⁵⁸

Rozšířenému mínění, že platná autorská práva vyhovují spíše vydavatelům než autorům nahrává také to, že prakticky za všemi protipirátskými kampaněmi stojí vydavatelé a nikoli samotní autoři a osobní angažmá autorů v nich je minimální. Rovněž, pokud jde o zásadní soudní spory, týkající se počítačového pirátství, jako byly třeba případy Napster, KaZaA, Grokster,⁵⁹ pravidelně se v nich angažují vydavatelé a samotní autoři minimálně.

Zajímavým jevem je i délka trvání majetkových práv. Asi jen těžko je možné hovořit o motivaci autorů k nové tvorbě tím, že tato práva trvají ještě mnoho desítek let po jejich smrti a stále se prodlužují. Zvláště flagrantní je neudržitelnost utilitárních argumentů v situaci, kdy se zákonem retroaktivně prodlužuje ochrana díla vytvořeného v hluboké minulosti, jehož autor dávno zemřel. Účinkem takového zákona tak zřejmě nemůže být žádná stimulace autora, ale opravdu jedině umožnění dalšího výdělku těm, jež vlastní majetková práva. A to jsou velmi často produkční společnosti.

Všechny tyto okolnosti mají samozřejmě vliv na to, jak morálně či nemorálně je pirátství společností vnímáno. Jestliže je na jednu stranu prezentována skutečnost, že pirátství poškozuje autory a na druhou stranu proti tomuto poškozování bojují zásadně vydavatelé, otázka, kdo je vlastně pirátstvím poškozen více, zda autoři nebo vydavatelé, se nutně nabízí. A možnost, že platná úprava autorského práva vlastně fakticky více vyhovuje vydavatelům, než chrání autory, tak dostává docela reálný obsah.

Pokud by tomu tak skutečně bylo (a já se domnívám, že argumentace pro tento názor je velmi silná), dostáváme se do zvláštní situace, kdy nejen podle Listiny stát musí chránit práva tvůrců, ale ve skutečnosti regulací, která k tomu má sloužit, zvýhodňuje jeden typ podnikatelských subjektů (vydavatele), kterým umožňuje vytvářet monopoly (resp. oligopoly) a využívat k tomu tvůrce. Takové monopolní postavení pak na jednu stranu brání začínajícím nebo méně známým autorům prosazovat svá díla, na druhou stranu znevýhodňuje spotřebitele, protože monopolní postavení vydavatelů umožňuje realizovat prakticky libovolnou cenovou politiku.

---

⁵⁸ Srov. Matějka, M. Počítačová kriminalita. Praha : Computer Press, 2002, s. 12 an.

⁵⁹ Podrobněji o těchto sporech viz. např. Bernat, M. Fenomén počítačového pirátství [rukopis]. Brno : 2008 [cit. 10.3.2009]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/107936/pravf_m/

Podobný názor vyjadřuje i Lawrence Lessig, když v této souvislosti poznamenává, že „posláním práva je čím dál méně podpora tvořivosti a čím dál více ochrana určitého průmyslu před konkurencí.“⁶⁰

Třetím podnětem k diskusi je vize, jak by fakticky vypadala situace, kdyby autorské právo neexistovalo. Domnívám se, že v této oblasti nabízí koncepce neexistence práv duševního vlastnictví nepřilíš silné argumenty. Pravdou je, že dnes už existují autoři, kteří tuto koncepci vítají, například nahrávky poskytují zdarma jako propagaci své tvorby a příjmy mají z koncertů,⁶¹ i autoři software, kteří mají příjmy z podpory, kterou poskytují uživatelům svým produktů. Na druhou stranu, v celé šíři, kterou tato oblast zahrnuje (hudební nahrávky, filmové nahrávky, software, knihy), by to zřejmě tak jednoduché nebylo a úplná absence autorského práva by tvůrcům ani veřejnosti v důsledku zřejmě příliš neprospěla, protože obecně by příjmy tvůrců jen těžko byly dostačující.

2.3 České autorské právo

Naše autorské právo vychází z principů, o nichž jsme psali v oddílu o výchozích principech autorského práva. Jeho východiska je třeba hledat v mezinárodních smlouvách o lidských právech a na úrovni ústavního práva v Listině základních práv a svobod, konkrétní úpravu potom hierarchicky na nižší úrovni – v zákoně.

2.3.1 Lidskoprávní a ústavní základy

V autorskoprávní oblasti je mezinárodní smlouvou podle čl. 10 Ústavy⁶² Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.⁶³ Podle čl. 15 odst. 1 písm. c) tohoto paktu má každý „právo požívat ochrany morálních a materiálních zájmů, které vyplývají z jeho vědecké, literární nebo umělecké tvorby“. Účelem tohoto práva je „dosáhnout, udržovat, pěstovat a rozvíjet harmonický vztah mezi tvůrci na jedné straně a uživateli, potažmo spotřebiteli, na straně druhé“.⁶⁴

České autorské právo, stejně jako další tvůrčí práva, hierarchicky vychází z veřejného subjektivního práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti – k výtvorům, které jsou plody tvořivého lidského ducha.⁶⁵ Konkrétní podobu ochrany těchto práv stanoví podle Listiny „obyčejné“ zákony a toto ustanovení je nutné vykládat tak, že stát je povinen tato práva zákonem chránit.

---

⁶⁰ Lessig, L. Free Culture. New York : The Penguin Press, 2004, s. 19

⁶¹ viz. např. Ještě k diskusi o kopírování hudby. Internetové stránky Jana Buriana. [cit. 15.3.2009] Dostupné z: http://www.janburian.cz/respekt_kopir.htm

⁶² Ústavní zákon č. 1/1993, Ústava České republiky

⁶³ vyhlášen vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb.

⁶⁴ Telec, I., Přehled práva duševního vlastnictví. 1. Lidskoprávní základy, licenční smlouva. Brno : Doplněk, 2007, s. 64.

⁶⁵ viz. čl. 34 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

Protože uvedené ustanovení Listiny nenajdeme v taxativním výčtu těch ustanovení, kterých je možno se domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí,⁶⁶ můžeme z toho vyvodit, že lidského kulturního práva je možno se dovolávat na ústavním základě přímo.⁶⁷

Listina však nechrání všechna práva k duševnímu vlastnictví, ale výslovně zmiňuje jenom práva tvůrčí. Zdůrazňuje tak lidskou kulturu jako svébytnou hodnotovou kategorii, kterou z obecné kategorie duševního vlastnictví vyzdvihuje. Netvůrčí práva, mezi něž patří třeba některá práva související s právem autorským (např. právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu) tímto způsobem na ústavním základě chráněna nejsou.⁶⁸

2.3.2 Autorské právo ve vztahu k počítačovému pirátství

V našich podmínkách je platná pozitivně právní úprava autorského práva obsažena v zákoně č. 121/2000 Sb., o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále autorský zákon). Tento poměrně nový zákon byl připravován tak, aby byl v souladu s mezinárodními závazky České republiky a rovněž tak, aby zohledňoval existující i připravovanou legislativu EU.⁶⁹

Podrobný rozbor tohoto zákona by zásadně převyšoval rozsah této práce, proto se zaměříme jenom na ta jeho ustanovení, která blíže souvisí s problematikou počítačového pirátství a s jejími konkrétními projevy. Zjednodušeně řečeno, budeme se zabývat jenom těmi normami, které jsou podstatné pro to, abychom mohli v tom kterém konkrétním případě rozhodnout, zda se jedná o počítačové pirátství nebo ne.

Jak už jsme v předchozím textu zmínili, náš zájem se bude dotýkat především software, hudebních nahrávek, filmů a knih. Ve všech těchto případech jsme dosud intuitivně předpokládali, že se o autorská díla jedná. Abychom to však mohli říci s určitostí, je nutné se blíže zaměřit na platnou právní úpravu.

Autorský zákon definuje autorské dílo jako „*dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické (...). Dílem je zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, (...) dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické ...*“, kromě toho se za dílo „*považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvorem (...)* Jiná kritéria pro stanovení způsobilosti počítačového programu (...) k ochraně se neuplatňují.“⁷⁰ O způsobu ochrany

---

⁶⁶ viz. čl. 41 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

⁶⁷ Srov. Telec, I., Přehled práva duševního vlastnictví. 1. Lidskoprávní základy, licenční smlouva. Brno : Doplněk, 2007, s. 68.

⁶⁸ Srov. tamtéž, s. 70.

⁶⁹ Srov. Telec, I., Tůma, P. Přehled práva duševního vlastnictví. 2. Česká právní ochrana. Brno : Doplněk, 2006, s. 23–24.

⁷⁰ § 2 odst. 1 a 2 AutZ

počítačového programu pak platí, že „bez ohledu na formu jeho vyjádření, včetně přípravných koncepčních materiálů, je chráněn jako dílo literární“.⁷¹

Aniž bychom se museli zabývat podrobným rozбором těchto ustanovení, můžeme na jejich základě říci, že v konkrétních případech jsou počítačové soubory, obsahující software, hudbu, filmy či knihy v drtivé většině autorskými díly ve smyslu autorského zákona a vztahuje se na ně tedy ochrana podle tohoto zákona.⁷²

Autorské dílo vzniká neformálně, tj. bez jakékoli nutné evidence či registrace „okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě“.⁷³

Autorské právo potom zahrnuje výlučná osobnostní a výlučná majetková práva. Výlučným právem osobnostním je mj. právo dílo zveřejnit, výlučným právem majetkovým je mj. právo dílo užít. Právo dílo užít je hlavní součástí subjektivního autorského práva⁷⁴ a znamená právo na rozmnožování díla, právo na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla, půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla, právo na sdělování veřejnosti.⁷⁵

Majetková práva jsou výlučná a nezcizitelná mezi živými, zákon však dává autorovi možnost, aby poskytl jiné osobě oprávnění dílo užít. K tomu slouží tzv. *licenční smlouva*, což je závazkový vztah, při kterém však nedojde k zániku práv autora a jejich převodu, ale pouze k tomu, že jiné osobě vznikne oprávnění k výkonu majetkového práva a autorovi povinnost tento výkon strpět.⁷⁶

Z uvedeného plyne obecný závěr, že pokud je dílo užito osobou, které nebylo toto právo autorem uděleno, dochází k zásahu do majetkových práv autora a takové jednání porušuje autorské právo. V konkrétním případě, pokud to vyhovuje výše uvedené definici, se může jednat o počítačové pirátství.

Autorský zákon však obsahuje i některé výjimky z tohoto obecného pravidla. Oblasti šíření autorských děl prostřednictvím počítačů a sítě internet se dotýkají zejména výjimky, které autorský zákon nazývá *volná užití*. Jedná se o speciální ustanovení k vymezení pojmu užití ve smyslu autorského zákona, jimiž dochází k výslovnému vyjmutí některých typů jednání z dosahu tohoto pojmu, i když jinak jeho pojmové znaky naplňují.

Za užití díla se tak „nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, nestanoví-li tento zákon jinak.“, speciálně potom „do práva autorského tak nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla.“ I z výjimky však zákon stanoví některé výjimky, takže

---

⁷¹ § 65 odst. 1 AutZ

⁷² Podrobněji viz. např. Telec, I., Tůma, P. Přehled práva duševního vlastnictví. 2. Česká právní ochrana. Brno : Doplněk, 2006, s. 25 an.

⁷³ § 9 odst. 1 AutZ

⁷⁴ Srov. Telec, I., Tůma, P. Přehled práva duševního vlastnictví. 2. Česká právní ochrana. Brno : Doplněk, 2006, s. 34.

⁷⁵ viz. § 10 an. AutZ

⁷⁶ Srov. Telec, I., Tůma, P. Přehled práva duševního vlastnictví. 2. Česká právní ochrana. Brno : Doplněk, 2006, s. 38.

nestanoví-li autorský zákon jinak, je užitím také „užití počítačového programu či elektronické databáze i pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby včetně zhotovení rozmnoženiny takových děl i pro takovou potřebu“ a dále ještě podle úpravy z roku 2006 „pořízení záznamu audiovizuálního díla při jeho provozování ze záznamu nebo jeho přenosu i pro osobní potřebu fyzické osoby.“⁷⁷

Výkladem těchto ustanovení dojdeme v první řadě k tomu, že zákon činí v oblasti, kterou jsme označili jako nekomerční, velký rozdíl mezi dílem literárním, hudebním či audiovizuálním na straně jedné a počítačovým softwarem na straně druhé. Zatímco v případě software v podstatě neexistují žádné výjimky, takže jeho užitím je vše, co odpovídá legální definici pojmu užití díla v autorském zákoně, u literárních, hudebních a audiovizuálních děl je situace jiná.

S malým zjednodušením lze říci, že v případě software je jakékoli rozšiřování, stahování pomocí internetu, používání, i jen pouhá přítomnost jeho kopie na záznamovém médiu, pokud k tomu dojde bez svolení autora, počítačovým (v tomto případě softwarovým) pirátstvím.

V případě ostatních druhů děl, které jsme jmenovali, je možné vytvářet záznamy či kopie, pokud slouží osobní potřebě. Autorský zákon nikde nestanoví počet takto pořízených kopií, ani se nezmiňuje o tom, jakou právní povahu by měl mít jeho zdroj. Může jít jak o originál, tak i o rozmnoženinu díla a dokonce i o takovou rozmnoženinu, která byla pořízena na základě jednání, jež je s autorským právem v rozporu.⁷⁸ V této souvislosti je nutné poznamenat, že zvláště při pořízení rozmnoženiny z nelegálního zdroje je třeba vzít v úvahu tzv. *tříkrokový test* (viz. dále).

Výjimkou z možnosti vytvořit si pro osobní potřebu kopii audiovizuálního díla je však explicitní zákaz vytvoření záznamu díla při jeho provozování ze záznamu nebo při jeho přenosu, což se dotýká zejména možnosti natočení díla kamerou při provozování v kině. Taková činnost je tak porušením autorského práva nezávisle na tom, jak je s takovým záznamem dále nakládáno a zda vůbec nějak.

V případě vytváření rozmnoženin lze ze znění zákona odvodit, že rozmnoženinu si musí uživatel zhotovit sám, nelze si ji nechat zhotovit jinou osobou nebo dokonce na zakázku.

Uvedené možnosti vytvoření rozmnoženiny pro osobní potřebu však není subjektivním právem na pořízení rozmnoženiny, pouze stanoví podmínky, za nichž určité jednání je dovolené. Možnost legálního zhotovení rozmnoženiny proto „nepředstavuje samo o sobě právní nárok vlastníka originálu či rozmnoženiny díla vůči autorovi či jiným osobám na faktické umožnění pořízení rozmnoženiny“.⁷⁹ To znamená, že volným užitím nelze obhajovat postup, který je zákonem přímo zakázán.

Ke všem výjimkám a omezením autorského práva stanoví autorský zákon obecné ustanovení, jehož obsahem je tzv. *tříkrokový test*. Příslušné ustanovení zákona říká, že „výjimky a

---

⁷⁷ § 30 odst 1, 2 a 3 AutZ

⁷⁸ Srov. Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 347–348.

⁷⁹ tamtéž s. 348

omezení práva autorského lze uplatnit pouze ve zvláštních případech stanovených v tomto zákoně a pouze tehdy, pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla a ani jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.“⁸⁰ Z tohoto ustanovení plynou ony tři kroky či podmínky, které je třeba kumulativně splnit:

- musí jít o zvláštní případ stanovený v autorském zákoně
- nesmí být v rozporu s běžným způsobem užití díla
- nesmí být nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autorů

V konkrétních případech zhotovení kopie je důležitý zejména poslední krok, kdy je třeba při vytváření kopií vzít v úvahu zejména to, do jaké míry jsou dotčeny oprávněné zájmy autorů.

Podle výkladu ředitelky České protipirátské unie (podrobnější popis činnosti tohoto sdružení bude předmětem dalšího výkladu) „pokud si budete stahovat dílo, které v běžné distribuci není, půjde o volné užití a tedy o legální akt, pokud si budete stahovat filmy, které dosud běží v kinech či byly právě vydány na DVD, dostanete se do rozporu s AU a půjde o užití protiprávní.“⁸¹ Tento striktní výklad je však možné považovat za značně zjednodušený, protože žádným způsobem nezohledňuje konkrétní případy a jako jediné rozhodující kritérium striktně staví, zda je dílo v běžné distribuci, nebo není. Nebere přitom nijak v úvahu stáří díla, potenciál prodeje práv k užití díla např. prostřednictvím televizního vysílání a podobně. Přitom to jsou okolnosti, které mohou zásadně ovlivnit míru zásahu do oprávněných zájmů autorů.

V případě kopírování filmů můžeme hledat i jiná kritéria. Jedním z nich by například mohlo být rozlišení, zda alespoň teoreticky existuje možnost dostat se k médiu s filmem bez něčího protiprávního jednání. V případě filmů, které unikly před premiérou, případně takových, které jsou teprve promítány v kinech, je jedinou možností prvotního získání kopie něčí protiprávní jednání (ať už krádež média, zhotovení záznamu v kině nebo jiného podobného jednání). V takovém případě jsou oprávněné zájmy autorů dotčeny jistě mnohem více než v situaci, kdy film vyšel na DVD nebo byl dokonce vysílán v televizi. Oprávněný zájem autora také bude stěží dotčen pouhou přítomností kopie na disku počítače bez jakéhokoli využití.

V konkrétních případech může být situace různá, závislá na mnoha okolnostech. Realitou je, že nekomerční stahování filmových děl není v našich podmínkách stíháno vůbec a jestliže dostupná česká judikatura v oblasti nekomerčního šíření filmových či hudebních děl je velmi chudá (a rozhodnutí vyšších soudů prakticky absentují), tak v oblasti pouhého stahování bez dalšího šíření není v podstatě vůbec žádná. Nemůžeme proto v našich úvahách nijak zohlednit soudní výklad těchto ustanovení.

Poslední oblastí, o které se krátce zmíníme ve vztahu autorského práva a počítačového pirátství jsou tzv. *účinné technické prostředky ochrany práv*. Jedná se o různé technické způsoby,

---

⁸⁰ § 29 odst. 1 AutZ

⁸¹ Chat s osobností. Markéta Prchalová, ředitelka České protipirátské unie. [cit. 17.3.2009]. Dostupný z: <http://vipchat.novinky.cz/archiv/00074-marketa-prchalova,-reditelka-ceske-protipiratske-unie.html>

které slouží ke kontrole či omezení používání či kopírování obsahu digitálních médií.⁸² Tyto prostředky jsou často označovány zkratkou DRM.⁸³

Autorský zákon o nich říká, že „do práva autorského neoprávněně zasahuje ten, kdo obchází účinné technické prostředky ochrany práv podle tohoto zákona.“⁸⁴ Použití DRM je tedy chráněno zákonem a pokusy o jeho odstranění jsou protiprávní bez ohledu na to, jak bylo s dílem po zásahu do těchto prostředků dále naloženo a zda vůbec nějak.

2.3.3 Úmluva o počítačové kriminalitě ve vztahu k autorskému právu

Jak už bylo řečeno v úvodní části této práce, globální dosah celosvětové počítačové sítě internet dává zcela nový rozměr kriminalitě a kriminálním činům, protože internet, není-li zvláštním a neobvyklým způsobem regulován, nezná hranice mezi státy. Útoky jím způsobené jsou tak často velmi účinné, lze je spáchat na velkou dálku a obrana před nimi je možná pouze způsoby, které dosud nebyly pro klasickou zločinnost vůbec obvyklé. Rovněž způsob vyšetřování těchto činů je často úplně nový. V tomto kontextu se proto jako velmi důležité jeví, aby alespoň u nejzávažnějších zločinů došlo k harmonizaci právní úpravy co největšího počtu států a zároveň aby byla usnadněna mezinárodní spolupráce v této oblasti.

Jako významný počín proto můžeme označit Úmluvu o počítačové kriminalitě, na jejímž vzniku se podíleli odborníci Rady Evropy i dalších států, jako je např. USA, Kanada nebo Japonsko.⁸⁵ Tato úmluva byla otevřena k podpisu v roce 2001 a do současnosti ji podepsala převážná většina států Rady Evropy (z velkých států je výjimkou Rusko a Turecko) a také několik nečlenských států. Česká republika tuto úmluvu podepsala v roce 2005, dosud ji však neratifikovala.⁸⁶ Zavedení nových skutkových podstat „počítačových trestných činů“ do nového trestního zákoníku⁸⁷ by však mělo přinést v tomto směru změnu.

Úmluva o počítačové kriminalitě samozřejmě zahrnuje mnohem širší a často i závažnější problematiku, než je ochrana autorského práva a boj proti počítačovému pirátství, nicméně počítačové pirátství v žádném případě nevynechává. Je mu věnována Hlava 4. a její článek 10. Česká verze Úmluvy o počítačové kriminalitě je dosud poměrně obtížně dostupná, proto uvedeme celé znění tohoto článku:

Hlava 4. Trestné činy související s porušením autorského práva a práv příbuzných autorskému právu

Článek 10. Trestné činy související s porušením autorského práva a práv příbuzných autorskému právu

---

⁸² viz. heslo „digital right managements“ v otevřené internetové encyklopedii Wikipedia. [cit. 12. 3. 2009]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Digital_rights_management

⁸³ DRM je zkratka, utvořená z anglického označení těchto prostředků – Digital rights management

⁸⁴ § 43 odst. 1 AutZ

⁸⁵ Srov. Gřivna, T. K ustanovením Úmluvy o počítačové kriminalitě. In Gřivna, T., Polčák, R. (eds.). Kyberkriminalita a právo. Praha : Auditorium, 2008, s. 103–104.

⁸⁶ Aktuální seznam je dostupný on-line na adrese:

<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=185&CL=ENG>

⁸⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

1. Každá smluvní strana přijme legislativní a jiná opatření nezbytná k tomu, aby podle vnitrostátního práva bylo trestným činem jednání spočívající v porušení autorského práva, jak je definováno v právním řádu této smluvní strany, na základě povinností přijatých touto smluvní stranou podle Pařížského aktu z 24. července 1971, revidujícího Bernskou úmluvu o ochraně děl literárních a uměleckých, Dohody o aspektech práv duševního vlastnictví souvisejících s obchodem a copyrightové smlouvy WIPO, s výjimkou jakýchkoli morálních práv stanovených těmito úmluvami, pokud je takový čin spáchán úmyslně, na komerční bázi a pomocí počítačového systému.

2. Každá smluvní strana přijme legislativní a jiná opatření nezbytná k tomu, aby podle vnitrostátního práva bylo trestným činem jednání, spočívající v porušení práv příbuzných autorskému právu, jak jsou definována v právním řádu této smluvní strany, na základě povinností přijatých touto smluvní stranou podle Mezinárodní úmluvy o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací (Římská úmluva), Dohody o aspektech práv k duševnímu vlastnictví souvisejících s obchodem a smlouvy o uměleckých výkonech a zvukových záznamech WIPO, s výjimkou jakýchkoli morálních práv stanovených těmito úmluvami, pokud je takový čin spáchán úmyslně, na komerční bázi a pomocí počítačového systému.

3. Smluvní strana si může vyhradit právo neukládat trestní odpovědnost podle odstavců 1 a 2 tohoto článku za určitých podmínek, pokud budou k dispozici jiné účinné prostředky nápravy a pokud taková výhrada nepovede k odchýlení od mezinárodních závazků dané smluvní strany, stanovených v mezinárodních dohodách uvedených v odstavcích 1 a 2 tohoto článku.⁸⁸

Ve věci postihování počítačového pirátství tak úmluva zavazuje smluvní státy k tomu, aby za určitých okolností trestně stíhaly jednání, které je porušením autorského práva. Úmluva sama přitom nijak nestanoví, co se rozumí porušením autorského práva, ale nechává to na právním řádu každého státu s tím, že autorské právo příslušného státu je v souladu s mezinárodními smlouvami, týkající se autorského práva. Smluvní státy tak jsou v konkrétních případech vázány jenom těmi mezinárodními smlouvami, v nichž jsou smluvní stranou.

Důležitým požadavkem je, že k porušení autorského práva musí dojít na komerčním základě, tj. takovém, kdy k porušení autorského práva dojde za účelem dosažení hospodářského nebo ekonomického prospěchu, současně se přitom vyžaduje úmyslné zavinění. Státy však mají možnost za určitých okolností učinit výhradu.

Zhodnotíme-li platnou právní úpravu v České republice, zjistíme že autorský zákon obsahuje závazky, které České republice plynou z mezinárodních smluv⁸⁹ a kodifikace trestního práva zároveň obsahuje blanketní normu, podle níž se dopustí trestného činu ten, „kdo

---

⁸⁸ Úmluva o počítačové kriminalitě. Cit. Gřivna, T., Polčák, R. (eds.). Kyberkriminalita a právo. Praha : Auditorium, 2008, s. 165–192.

⁸⁹ viz výklad o českém autorském právu v oddílu (2.3.2)

*neoprávněně zasáhne do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi.“*⁹⁰ Nový trestní zákoník přitom obsahuje podobnou normu, která se liší pouze v tom, že do zákonem chráněných práv k autorskému dílu musí být zasaženo „*nikoli nepatrně*.“⁹¹

Na první pohled by se tak mohlo zdát, že nová úprava je k porušitelům autorského práva mírnější, ale není tomu tak. Nový trestní zákoník totiž přechází od formálněmateriálního pojetí trestného činu v původním trestním zákoně, kdy je nutné zkoumat také společenskou nebezpečnost k formálnímu pojetí, kdy se společenská nebezpečnost nezkoumá.⁹² Přidáním této podmínky přímo do skutkové podstaty trestného činu tak vlastně k žádné zásadní změně nedošlo, protože podle současné právní úpravy také není čin, jehož nebezpečnost je pro společnost nepatrná, trestným činem.

Porovnáme-li tedy požadavky Úmluvy o počítačové kriminalitě s naším platným právem, dojdeme k závěru, že česká právní úprava je širší, přesněji řečeno přísnější než požadavky této úmluvy a to nikoli nepodstatně. Neomezuje se totiž jenom na komerční oblast, ale umožňuje trestní postih i v případě, kdy je autorské právo porušeno na nekomerční bázi. Zákon však rozlišuje – pokud dojde k porušení na komerční bázi, umožňuje přísnější postih (tzv. kvalifikovaná skutková podstata). Stejně přísný postih je ale umožněn rovněž v případě, že k porušení autorského práva došlo na nekomerční bázi, pokud to bylo ve značném rozsahu.⁹³ Nová úprava v trestním zákoníku navíc zavádí pro závažné případy ještě přísnější postih, než jaký byl možný dosud.⁹⁴

2.4 ISP a jejich spoluodpovědnost

V případech, kdy k počítačovému pirátství dochází v prostředí internetu (a to je v současné době převážná většina počítačového pirátství), dochází k porušování autorského práva zásadně prostřednictvím a za technického přispění sítě, jejíž služby poskytuje osoba odlišná od autora, do jehož práva je zasahováno, a rovněž odlišná od osoby, která do autorského práva neoprávněně zasahuje.

Odpovědnost za porušení autorského práva přitom zakládá vznik objektivní odpovědnosti, k jejímuž vzniku není potřeba zavinění, ale důležitý je výsledný stav, tj. že došlo k naplnění daných objektivních kritérií. V takovém případě proto může dojít ke vzniku spoluodpovědnosti provozovatele internetových služeb, které byly zneužity k porušení autorského práva a tím k počítačovému pirátství, zvláště když provozovatel síťových služeb svou činnost často provozuje za účelem dosažení ekonomického prospěchu.

---

⁹⁰ § 152 TrZ

⁹¹ § 270 TrZ (účinnost od 1.1.2010)

⁹² Srov. Herdová, E. Co přináší nový trestní zákoník. Server epravo.cz. [cit. 17.3.2009]. Dostupný z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-prinasi-novy-trestni-zakonik-55564.html>

⁹³ § 152 TrZ odst. 2, § 270 odst. 2 TrZ (účinnost od 1.1.2010)

⁹⁴ § 270 odst. 3 TrZ (účinnost od 1.1.2010)

Na druhou stranu je třeba uvážit, že při obvykle značném objemu přenášených informací nemá provozovatel služeb fakticky žádnou možnost jejich kontroly a zabránění přenosu informací, které jsou způsobilé porušit něčí práva.⁹⁵

Zřejmě z těchto důvodů došlo k vytvoření legislativy, která omezuje objektivní odpovědnost poskytovatelů síťových služeb, často nazývaných také ISP.⁹⁶ V USA je toto omezení obsaženo v zákoně Digital Millennium Copyright Act z roku 1998, v naší zemi byl přijat zákon 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, který vychází z harmonizační směrnice č. 2000/31/ES. V tomto zákoně zákonodárce vymezil tři typy ISP podle toho, jaký je charakter jimi poskytovaných služeb.

První typ ISP tvoří poskytovatelé služeb, které spočívají v prostém přenosu informací, poskytnutých uživatelem. Jejich odpovědnost pak stanoví zákon⁹⁷ následovně:

§ 3

Odpovědnost poskytovatele služby za obsah přenášených informací

(1) Poskytovatel služby, jež spočívá v přenosu informací poskytnutých uživatelem prostřednictvím sítí elektronických komunikací nebo ve zprostředkování přístupu k sítím elektronických komunikací za účelem přenosu informací, odpovídá za obsah přenášených informací, jen pokud

- a) přenos sám iniciuje,*
- b) zvolí uživatele přenášené informace, nebo*
- c) zvolí nebo změní obsah přenášené informace.*

(2) Přenos informací a zprostředkování přístupu podle odstavce 1 zahrnuje také automatické krátkodobě dočasné ukládání přenášených informací.

Druhý typ ISP tvoří poskytovatelé služeb, které spočívají v meziuložení informací poskytnutých uživatelem. Tato činnost se nazývá caching a její podstatou je dočasné ukládání informací, proudících v síti, aby byly dostupné co nejrychleji a zvýšil se tak uživatelský komfort sítě.

§ 4

Odpovědnost poskytovatele služby za obsah automaticky dočasně meziukládaných informací

Poskytovatel služby, jež spočívá v přenosu informací poskytnutých uživatelem, odpovídá za obsah informací automaticky dočasně meziukládaných, jen pokud

- a) změní obsah informace,*
- b) nevyhoví podmínkám přístupu k informaci,*
- c) nedodrží pravidla o aktualizaci informace, která jsou obecně uznávána a používána v příslušném odvětví,*

---

⁹⁵ Srov. Polčák, R. Právo na internetu. Spam a odpovědnost ISP. Brno : Computer Press, 2007, s. 51 an.

⁹⁶ ISP – zkratka z Information Service Provider; někdy se používá rovněž Internet Service Provider, nicméně tento pojem je obvykle chápán jako užší, protože se jím označují jenom poskytovatelé připojení k internetu

⁹⁷ Zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, ve znění pozdějších předpisů.

- d) *překročí povolené používání technologie obecně uznávané a používané v příslušném odvětví s cílem získat údaje o užívání informace, nebo*
- e) *ihned nepřijme opatření vedoucí k odstranění jím uložené informace nebo ke znemožnění přístupu k ní, jakmile zjistí, že informace byla na výchozím místě přenosu ze sítě odstraněna nebo k ní byl znemožněn přístup nebo soud nařídil stažení či znemožnění přístupu k této informaci.*

Třetím typem ISP jsou takoví poskytovatelé, kteří trvaleji ukládají informace získané od uživatelů. Není přitom podstatné, zda jde o velké soubory nebo o několik bajtů.⁹⁸

§ 5

Odpovědnost poskytovatele služby za ukládání obsahu informací poskytovaných uživatelem

(1) Poskytovatel služby, jež spočívá v ukládání informací poskytnutých uživatelem, odpovídá za obsah informací uložených na žádost uživatele, jen

- a) *mohl-li vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu vědět, že obsah ukládaných informací nebo jednání uživatele jsou protiprávní, nebo*
- b) *dozvěděl-li se prokazatelně o protiprávní povaze obsahu ukládaných informací nebo o protiprávním jednání uživatele a neprodleně neučinil veškeré kroky, které lze po něm požadovat, k odstranění nebo znepřístupnění takovýchto informací.*

(2) Poskytovatel služby uvedený v odstavci 1 odpovídá vždy za obsah uložených informací v případě, že vykonává přímo nebo nepřímo rozhodující vliv na činnost uživatele.

Tato zákonná omezení objektivní odpovědnosti jsou důležitá pro právní rozbor konkrétních způsobů, kterými dochází k počítačovému pirátství a možnému vyvození spoluodpovědnosti poskytovatelům služeb informační společnosti.

---

⁹⁸ Rozdělení ISP podle typů – srov. Polčák, R. Právo na internetu. Spam a odpovědnost ISP. Brno : Computer Press, 2007, s. 55.

Kapitola 3

Projevy počítačového pirátství

Počítačové pirátství je široký jev, který zasahuje do mnoha oblastí tvůrčí činnosti. V současné době je však pirátství v jednotlivých oblastech natolik propojeno, že pro konkrétní popis bude vhodnější zaměřit se spíše na motivy těch, kteří počítačové pirátství v různém rozsahu provádějí. Z tohoto hlediska lze totiž lépe odlišit, jak velký je rozsah, v němž k zásahům do autorského práva dochází.

Nejobecnější rozdělení, které může v této oblasti existovat, je zřejmě rozdělení počítačového pirátství na dvě skupiny podle finanční motivace počítačového piráta. V případě, že jeho motivací je hospodářský nebo ekonomický prospěch, můžeme mluvit o *komerčním počítačovém pirátství*, v případě, že pohnutky jsou jiné pak o *nekomerčním počítačovém pirátství*.

3.1 Komerční počítačové pirátství

Oblast pirátství, kdy prvotním zájmem počítačového piráta je dosažení zisku, patří jednoznačně mezi společensky nebezpečnější typy počítačového pirátství. Už jsme zmínili, že na to pamatuje také platné trestní právo, které má pro případy, že byl dosažen značný majetkový prospěch, případně tato činnost vykazuje znaky obchodní činnosti nebo podnikání, zvláštní kvalifikovanou skutkovou podstatu.⁹⁹

Komerční počítačové pirátství můžeme ještě dále rozdělit podle způsobu, jakým pirátství vede k dosažení zisku na *přímé* a *nepřímé*.

Jako *přímé* označíme takové pirátství, kdy je zisk vytvářen přímo prodejem nelegálního obsahu, není přitom podstatné, zda je prodáván na fyzických nosičích nebo bez fyzického nosiče pomocí počítačové sítě (downloading).

Do této skupiny patří prodej nosičů CD nebo DVD s hudbou, filmy, počítačovým software, případně jiným obsahem, chráněným právem duševního vlastnictví, když je tento obsah přímo použitelný s využitím počítače nebo běžně dostupného zařízení. Je lhostejno, zda je obsah prodáván prostřednictvím inzerce v tisku, s využitím on-line aukcí nebo jiným způsobem. Patří sem také jakýkoli placený přístup k obsahu tohoto charakteru, který je dostupný on-line a platba za tento přístup je příjmem té osoby, která takový obsah zpřístupnila.¹⁰⁰

---

⁹⁹ viz. § 152 odst. 2 písm. a), zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a § 270 odst. 2 písm. a) a b), zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁰⁰ nepatří sem však situace, kdy je obsah uložen v placeném úložišti dat, z něhož má příjem provozovatel takového úložiště a nikoli ten, kdo do něj obsah umístil

Nepřímé je naopak takové komerční pirátství, kdy obsah, chráněný autorským právem, slouží k dosažení zisku nepřímou – např. je prostředkem k jeho dosažení.

To zahrnuje protizákonný způsob užití software při obchodní nebo podnikatelské činnosti, kdy např. grafické studio používá pro práci s grafikou software v rozporu s licenční smlouvou, projekční kancelář používá stejným způsobem konstrukční software. V oblasti hudby a filmů pak například jejich neoprávněné využití pro reklamu, podporu prodeje a podobně.

Nejen z hlediska trestního práva, ale i z pohledu morálky je komerční pirátství jen velmi těžko obhajitelné. Snad jen v případě nepřímého pirátství lze namítnout efekt, kdy i pirátské užívání děl v delším horizontu může přinést poškozenému finanční prospěch (například když zákazníci slyší v provozovně hudbu interpreta, jehož dílo si následně koupí).

Pirátským používáním software se zase příslušný produkt rozšiřuje a stává známějším, vzniká závislost na formátu souborů, které generuje, což v konečném důsledku také může zvýšit zisk. Nezodpovězena asi v této souvislosti zůstane otázka, zda by se ze zakladatele společnosti Microsoft Billa Gatese někdy stal nejbohatší člověk na světě,¹⁰¹ kdyby jeho MS DOS a Windows nebyly zvláště v prvních dobách bez jakékoli ochrany tak snadno kopírovatelné a pirátsky kopírované.¹⁰²

Takováto obhajoba je sice co do obsahu poměrně zajímavá a vliv pirátství na komerční úspěch některých softwarových produktů by určitě stál za podrobnější zkoumání, nicméně obecně zcela jistě nedostačující. Komerční pirátství totiž nepřináší nic, co by bylo pro společnost výrazně pozitivní – nebourá monopoly, nemění trhy, nepřináší inovace, dochází pouze k tomu, že se někdo obohacuje na práci jiných.

3.2 Nekomerční počítačové pirátství

V nekomerční oblasti počítačového pirátství je situace o něco složitější a z hlediska společenské nebezpečnosti a možné morální obhajoby takového jednání i barvitější.

Lessig dělí sdílení na počítačové síti na čtyři skupiny nejen podle toho, jaká je motivace pirátů, ale i podle toho, jaký obsah šíří.¹⁰³ My z jeho rozdělení vyjdeme a v některých částech ho poněkud rozšíříme.

První skupinu nekomerčního pirátství tvoří takové, k němuž dochází *náhradou za běžnou koupi díla*. Sem lze zařadit domácí nelegální užívání komerčního software, většinu stahování přes P2P síť, vytváření kopií hudby nebo filmů, pokud je opatřena ochranou proti kopírování (DRM), pro osobní potřebu, vytvoření kopií autorského díla pro někoho jiného a podobně. Určující je, že dílo je užíváno pirátsky namísto toho, aby bylo užíváno legálně. Spornou otázkou

¹⁰¹ viz. Nejbohatším mužem je Gates, Čech Kellner si polepsil na 76. místo. Internetový server Novinky.cz. [cit. 16.3.2009]. Dostupný z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/163644-nejbohatsim-muzem-je-gates-cech-kellner-si-polepsil-na-76-misto.html>

¹⁰² Srov. Lessig, L. Free Culture. New York : The Penguin Press, 2004, s. 65.

¹⁰³ tamtéž, s. 68 an.

v tomto kontextu je, co by se stalo, kdyby možnost pirátského užití neexistovala – zda by pirátský uživatel dílo zaplatil a užíval legálně, poohlédl se po nějaké náhradě nebo se bez něj jednoduše úplně obešel. Tato otázka přitom hraje zásadní roli pro stanovení faktické výše škody, která je takovým jednáním způsobena, a také pro určení společenské nebezpečnosti tohoto počínání.

Do druhé skupiny počítačového pirátství spadá jednání, kdy uživatel shání ukázky díla dříve, než se rozhodne ke koupi. Sem spadá například vytváření kopií hudby pro známého, instalace software v rozporu s licenční smlouvou a podobně. Takové jednání je sice mnohdy pirátské, na druhou stranu je poměrně účinným marketingovým nástrojem. Tato forma pirátství však není příliš rozšířená, protože v současné době existuje její legální alternativa. K mnoha softwarovým produktům je nabízena možnost použít časově nebo jinak omezenou zkušební verzi, ukázky hudebních skladeb jsou často součástí webových stránek interpretů, vydavatelů nebo různých propagačních stránek.

Marketingovou sílu internetu ostatně objevili nejen mnozí začínající hudebníci, ale i ti nejpobulárnější. Například hudebník Jaromír Nohavica zveřejnil v posledních letech na internetu dvě „virtuální“ alba ve formátu MP3, jejichž stažení není nijak zpoplatněno.¹⁰⁴ Přitom jeho nové album Ikarus, prodávané na fyzickém nosiči, se z alb českých hudebníků stalo v roce 2008 v České republice vůbec nejprodávanější.¹⁰⁵

Třetí skupinu tvoří pirátství za účelem získání autorsky chráněného obsahu, který již není v běžné distribuční síti k dispozici. Do této skupiny můžeme zařadit sdílení starých hudebních nahrávek, které často bývají převedeny z gramofonových desek, patří sem i sdílení starých filmů a seriálů, které třeba byly vysílány v televizi – často se jedná o data, převedená z nahrávek na videokazetách. Z oblasti software do této skupiny můžeme zařadit sdílení a používání starých programů, zejména počítačových her, her pro emulátory kdysi populárních osmibitových počítačů. U těch, jež nebyly pro volné šíření výslovně uvolněny, je stále jejich kopírování v rozporu s právem. Je však zřejmé, že společenská nebezpečnost takového jednání je naprosto mizivá.

Do čtvrté skupiny Lessig zařadil legální sdílení, které není pirátské – totiž sdílení obsahu, jež byl zpřístupněn samotným majitelem práv k volnému šíření, šíření volných děl a podobně. V našich podmínkách se tedy jedná zejména o díla, k nimž existuje bezúplatná licence.

K Lessigovu vymezení je třeba přidat ještě další skupinu počítačových pirátů, která se původně týkala především software, nicméně v posledních letech se jejich působnost rozšířila i do dalších oblastí, kterými je oblast hudebních nahrávek a filmů. Jedná se o pirátství, pro které se vžil název *warez*.

---

¹⁰⁴ viz. Diskografie – MP3 alba. Internetové stránky Jaromíra Nohavici. [cit. 17.3.2009]. Dostupný z: http://www.nohavica.cz/cz/diskografie/alba/disk_prazska_palena.htm

¹⁰⁵ Řehounek, L. Nejprodávanější českou deskou loňského roku je Ikarus Jaromíra Nohavici. [cit. 17.3.2009]. Dostupný z: <http://www.muzikus.cz/novinky/Nejprodavanejsi-ceskou-deskou-lonskeho-roku-je-Ikarus-Jaromira-Nohavici~12~unor~2009/>

Smyslem tohoto počínání je záměrné zpřístupňování autorsky chráněného obsahu, odstraňování ochrany proti kopírování a dalších překážek v přístupu k tomuto obsahu. Jednodušeji řečeno, warez je výroba pirátského obsahu z autorsky chráněných děl.¹⁰⁶ To zahrnuje kromě odstraňování ochrany proti kopírování také převody do jiných formátů (např. převod filmu z DVD do komprimovaného formátu). Pojmem warez se často označuje také přímo ono autorské dílo, se kterým je v rozporu s autorským právem nakládáno.

Warezové aktivity je možné obecně rozdělit na dvě formy. První formu, kterou bychom mohli nazvat *organizovaný warez*, tvoří skupiny, vykazující vysokou míru organizace. Zabývají se prolamováním ochrany software, obstaráváním obsahu ještě před jeho zveřejněním, jeho následnou distribucí a podobně. Tyto skupiny potřebují ke své činnosti odborně zdatné programátory, kteří si dokáží poradit s nejrůznějšími a stále se vyvíjejícími typy ochrany software proti kopírování, dále osoby, které mají přístup k dosud nezveřejněnému obsahu a podobně. Skupiny mezi sebou vzájemně „soutěží“ a je věcí prestiže, kdo bude rychlejší a dříve uveřejní nový obsah.

Druhou formou je warez, který můžeme nazvat *neorganizovaný*. Zahrnuje aktivity jednotlivců nebo malých skupin, které se zabývají převodem hudby, filmů, seriálů nebo knih, šířených na různých médiích do počítačových formátů, dále odstraňováním ochrany proti kopírování pomocí běžně dostupných nástrojů, shromažďováním nelegálního obsahu, získaného z „produkce“ organizovaného warezu a jejich následným šířením ať už prostřednictvím P2P sítí nebo nahráváním do různých veřejných datových úložišť. Následně pak, nejčastěji na různých diskusních serverech,¹⁰⁷ zveřejňují internetové odkazy na tento obsah.

V případě neorganizovaného warezu se u jednotlivců může jednat jak o soustavnou, tak i o nárazovou činnost, motivovanou cílem získat lepší pozici mezi členy příslušného diskusního serveru, snahou získat přístup k odkazům na obsah poskytnutý jinými uživateli a podobně. Neorganizovaný warez tak může provádět v podstatě kterýkoli běžný uživatel počítače, protože k tomu není třeba žádné nadstandardní zdatnosti v oblasti informačních technologií. Do neorganizovaného warezu neřadíme aktivity, k jejichž realizaci je třeba podnikat sofistikované činnosti, související s technicky náročným prolamováním ochrany software.

Warez je sice obecně nekomerční aktivita, avšak v organizované formě (zejména v oblasti software) zásadně určující pro neorganizovaný warez, pro ostatní typy nekomerčního počítačového pirátství a z komerčního počítačového pirátství zejména pro pirátství softwarové. Poskytuje totiž nechráněný obsah, s nímž je možné dále pirátsky nakládat.

Z toho plyne také skutečnost, že na rozdíl od některých jiných nekomerčních pirátských aktivit lze organizovaný warez považovat za jednání, jehož nebezpečnost pro společnost lze mnohdy posoudit jako značnou. V řadě případů by proto bylo možné warez, stejně jako některé

---

¹⁰⁶ Srov. Jirovský, V. Kybernetická kriminalita. Praha : Grada Publishing, 2007, s. 68.

¹⁰⁷ nejznámější takové diskusní fórum u nás je na <http://www.warforum.cz/>; jedná se možná o vůbec největší české internetové diskusní fórum (viz. <http://www.toplist.cz/internet>)

druhy komerčního počítačového pirátství, podřadit pod kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu, protože se jedná o činnost páchanou ve velkém rozsahu.¹⁰⁸

---

¹⁰⁸ viz. § 152 odst. 2 písm. b) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a § 270 odst. 2 písm. c) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Kapitola 4

Warez

V předchozí kapitole jsme stručně nastínili, v čem spočívá zásadní význam warezu pro samotnou existenci a také pro rozvoj počítačového pirátství. Právě pro tento jeho význam se jím nyní budeme zabývat podrobněji.

4.1 Organizovaný warez

Organizovaný warez můžeme pravděpodobně označit jako jeden z nejvýznamnějších jevů v oblasti počítačového pirátství, ne-li jako nejvýznamnější vůbec. Jeho důležitost spočívá v tom, že vytváří nelegální cestou „produkty“, nazývané *release*, které jsou pak stejně nelegálně dále šířeny. V případech, kdy jsou legální díla nějakým způsobem zabezpečena proti vytváření nelegálních kopií, by bez organizovaného warezu ani další (ve své podstatě navazující) počítačové pirátství prakticky vůbec nemohlo existovat.

Organizovaný warez je zformován ve zvláštní sociokulturní prostředí, které je ve svém jádru virtuální, protože se realizuje pouze ve světě počítačových sítí, v tzv. kyberprostoru. Skládá se z uzavřených undergroundových skupin, které vytváří jakési komunity, do jejichž nitra je velmi obtížné proniknout. Často se pro toto prostředí používá označení *warezová scéna*.

4.1.1 Počátky warezu a jeho vývoj

Počátky warezu můžeme datovat do doby, kdy se rozšířily první osmibitové počítače, jako byly ZX Spektrum, Commodore 64, Atari, Amstrad CPC a řada dalších. V tomto období byl počítač pro mnoho lidí hlavně přístrojem umožňujícím zábavu v podobě hraní počítačových her. I první warez se proto týkal právě této oblasti. V prvním období docházelo k šíření warezového obsahu jednak fyzickou výměnou nosičů, jednak prostřednictvím virtuálních nástěnek, tzv. BBS.¹⁰⁹

S rozšířením počítačů třídy PC se zaměření warez scény rozšířilo z her i na další uživatelský software, který pro tyto počítače začal vznikat. Později, s rozšířením digitální hudby a filmů a současným rozvojem internetu, což jsou témata, o nichž jsme hovořili v úvodních částech, se zájem warez scény rozšířil i do těchto oblastí. V současné době tedy lze konstatovat, že warezová scéna pokrývá veškerý obsah, jehož nelegální šíření pomocí počítačů spadá do námi vymezené oblasti počítačového pirátství.

---

¹⁰⁹ BBS je zkratka z Buletin Board Service; jednalo se o systém elektronických nástěnek, provozovaný na serveru, ke kterému se uživatelé připojovali prostřednictvím telefonních linek; tyto nástěnky byly jakýmsi předchůdcem služby sítě internet, která se jmenuje World Wide Web.

Warezové skupiny jsou zaměřeny na různé oblasti, některé se specializují na hudbu, případně i na hudbu konkrétního žánru, jiné na filmy, další na software. Záběr některých skupin je však širší a zahrnuje více druhů autorsky chráněného obsahu. Jejich činnost je charakterizována soutěživostí, s níž se snaží přinést co nejlepší produkt co nejdříve, aby si vydobily uznání a prestiž. Každá skupina má svůj název, který často nepostrádá vtip, a na warezové scéně musí být unikátní. Členové warezových skupin pak mají své přezdívky, pod kterými v undergroundovém světě warezu vystupují. Skupiny jsou většinou mezinárodní, jejich členové spolu proto komunikují zásadně v angličtině.

Protože warez je aktivitou, která je prakticky ve všech rozvinutých zemích protizákonná, je jeho důležitou zásadou konspirace. Ta se projevuje v první řadě tím, že veškerá komunikace mezi jednotlivými členy, která obvykle probíhá přes IRC, je šifrována, takže nikdo nepovoláný, kdo nezná dohodnuté heslo nemůže do jejího obsahu proniknout. Zároveň jsou používány anonymizační metody tak, aby nebylo možné odhalit IP adresy členů a na základě toho je dohledat.

Dalším projevem utajení je, že skupiny existují pouze virtuálně – scházejí se a komunikují zásadně v kyberprostoru a fyzické kontakty mezi členy skupiny jsou ojedinělou výjimkou. Skutečná identita členů je skryta i v rámci jednotlivých skupin, takže její členové nejen že se fyzicky nescházejí, ale identitu ostatních obvykle ani neznají. Znaří se jenom přezdívkami a ví, kdo má ve skupině jakou funkci.

K bezpečnostním opatřením patří také obtížnost, s jakou lze do skupiny proniknout. Skupina každého nového zájemce o členství nejprve poměrně dlouhou dobu zkouší, než je přijat. Infiltrovat takovou skupinu je proto velmi obtížné – každý, kdo by se o to chtěl pokusit by nejprve musel být značnou dobu na warezové scéně aktivně činný.

Kromě zásad, které vedou k utajení, a které každý z členů warezových skupin ve vlastním zájmu dodržuje, platí v tomto světě i mnoho dalších pravidel, která mezi sebou jednotlivé skupiny dohodly a která jsou obecně dodržována. Týkají se mnoha oblastí – vydávání jednotlivých release, zásady o tom, jaké produkty mohou být vydávány, jejich pojmenování, způsobu šíření a podobně. Warezový svět si rovněž vytvořil a používá svůj slang, jehož výrazy pronikly i do národních jazyků.

Všechny tyto okolnosti jsou poměrně silnými argumenty pro to, že warez můžeme označit za svébytnou subkulturu, která v kyberprostoru vznikla a je jeho výrazným představitelem.

4.1.2 Warezové týmy

Vydávání jednotlivých release je v mnohých případech poměrně náročnou záležitostí, proto jsou úlohy členů v jednotlivých skupinách rozděleny tak, aby činnost byla co nejefektivnější. Protože warez je svým způsobem závod o to, kdo určitý produkt „vydá“ jako první, můžeme warezovou skupinu nazvat týmem, jehož práce je v první řadě optimalizována na rychlost.

V čele každého týmu stojí jeho vedoucí, který je označován jako *leader*. Ten řídí chod skupiny, rozhoduje o všem podstatném a má na starosti i přijímání nových členů. V případě větších skupin má jednoho či více pomocníků, kteří se nazývají *councils*. Spolu s nimi vytváří pravidla, která jsou pro všechny členy závazná a jimiž se chod týmu řídí.

Prvním článkem, u kterého proces přípravy vydání nového release začíná je *supplier*, tedy dodavatel. Jeho úkolem je shánět produkty, které dosud žádná warezová skupina nevydala. Protože jde především o rychlost, je strategické umístění suppliera pro warezovou skupinu klíčové. Čím dříve produkt sežene, tím je větší šance, že ho warezová skupina vydá jako první. Suplieři jsou proto často získáváni z řad testerů, publicistů v oblasti informačních technologií, mezi zaměstnanci studií nebo výroby fyzických nosičů.

Dalším článkem řetězu je *cracker*, jehož úkolem je obsah získaný od suppliera zbavit ochrany proti vytváření kopií nebo ochrany proti nelegálnímu spouštění. Práce crackera vyžaduje z celého řetězce vytváření nového release nejvíce odborných schopností, zkušeností a znalostí. Crackeri musí být velmi dobří programátoři, kteří ovládají programování na nízké úrovni,¹¹⁰ musí být také schopni pracovat v časovém stresu, protože rychlost crackerů je určující pro rychlost s jakou bude nový release vydán a jestli to skupina stihne jako první.

Podobný úkol jako cracker má v týmu *riper*, jeho činnost je však spíše rutinní a mechanická. Riper převádí takové typy produktů, získaných od suppliera, pro jejichž převod včetně odstranění ochrany stačí dostupný hardware či software a není třeba provádět žádné přímé zásahy do kódu. Tuto činnost může vykonávat i přímo supplier.

Před tím, než je release vydán, ještě práci předchozího článku řetězu zkontroluje *tester*. Úkolem testera je prověřit, zda cracker či ripper odvedli svou práci správně, zda vše funguje jak má a v připraveném release nejsou chyby. Z principu by neměl být testerem sám cracker, protože najít chybu ve vlastní práci je poměrně obtížné a mnohem vhodnější je, když výsledek testuje někdo s nezávislým pohledem, který není ovlivněn předchozí prací na něm.

Posledním členem řetězu, který release připraví do finální podoby je *packager*. Jeho činnost spočívá v tom, že zpracuje výsledky předchozích členů do takového stavu, který odpovídá pravidlům skupiny a warezové scény – soubory pojmenuje podle dohodnutých konvencí, k release dodá potřebné informační soubory a celek potom předá do distribuce.

Kromě uvedených funkcí v týmu, které se přímo podílí na produkci release, existují v mnoha týmech i další podpůrné funkce. Jednou z nich je *carder*. Jeho úkolem je získávat údaje o majitelích kreditních karet a získávat čísla těchto karet tak, aby je bylo možné použít. Warezová skupina potom cizí karty využívá pro svou činnost – pro nákup původního software, když se k němu není možné dostat jinak, ale i pro nákup dalšího vybavení, jako jsou například počítače, které jsou pak používány jako FTP servery a podobně. Obvykle jsou napadány sítě pornografické produkce. Motivací pro tento cíl útoku je nejen to, že se zde platby pomocí

---

¹¹⁰ programování na nízké úrovni označuje programování na úrovni hardware, nikoli nízkou úroveň programátorských znalostí

platebních karet provádí velmi často, ale zřejmě rovněž psychologický předpoklad, že majitelé karet, zneužitých díky jejich evidenci v databázi pornografického serveru, nebudou stát o přílišnou publicitu a mnozí z nich zneužití své karty nebudou nikde hlásit.

Další podpůrné funkce ve warezové skupině mají *coder*, který připravuje nenáročné softwarové pomůcky, jež členům týmu usnadňují práci nebo *webmaster*, jehož úkolem je zajišťovat provoz webových stránek skupiny.

Poněkud stranou jednotlivých skupin stojí správci warezových serverů, kteří se nazývají *siteop*. Ti často nebývají členy žádné skupiny, ale fungují samostatně, sami se rozhodují, se kterými skupinami budou spolupracovat. S některými uzavírají zvláštní dohody tzv. *affils* – skupiny pak využívají jejich server jako skladiště pro své release a naopak server má jakousi exkluzivitu – release příslušné skupiny se na serveru objeví v předstihu před ostatními.¹¹¹

Servery, na nichž se warezový obsah objeví jako první se nazývají *topsites*. Podmínkou pro provoz těchto serverů je, že musí být připojeny na velmi rychlých internetových linkách. Takovými linkami, zejména zpočátku, disponovalo ponejvíc akademické prostředí a tato skutečnost platí pořád, proto se mnohé z těchto serverů nacházejí právě tady. Je samozřejmě obtížné takové tvrzení průkazně doložit, protože tyto servery jsou velmi dobře utajeny, nicméně některé z nich se v průběhu času podařilo odhalit například na univerzitě v kanadském městě Québec¹¹² a v nedávné době také v České republice, kde byly dva servery z kategorie *topsites* odhaleny přímo v budově Akademie věd v Praze. Provozovali je tam však podle dostupných informací pravděpodobně nikoli vědci z Akademie věd, ale nájemci, kteří v budově sídlili.¹¹³

4.1.3 Šíření warezového obsahu

Nelegální obsah, vyprodukovaný v podobě release některou z warezových skupin je dále šířen prostřednictvím FTP serverů.¹¹⁴ Jak už jsme uvedli, tyto servery bývají (na rozdíl od počítačů jednotlivých členů warezových skupin) obvykle umístěny na páteřních internetových linkách. Proto vznikla možnost přesunu dat, označovaná jako FXP,¹¹⁵ při které uživatel ze svého počítače pouze řídí přenos, který potom probíhá přímo mezi dvěma FTP servery, aniž by musela data putovat nejprve z jednoho serveru k němu a od něj pak na jiný FTP server.

Skupina příslušný release nejprve nahraje na svůj server, nazývaný *dump*, odkud je pak právě pomocí FXP nakopírován na affils servery a automatickým programem jsou kopie na

---

¹¹¹ Srov. Warez je sport. Internet, 2001, č. 59, s. 16 – 17.

¹¹² Srov. Leader Of Software Piracy Sentenced To 18 Months In Prison. [cit. 10.3.2009]. Dostupný z: http://www.usdoj.gov/criminal/cybercrime/rothbergSent_pirates.htm

¹¹³ viz. např. Lovci žádají pro piráty z Akademie věd tvrdé tresty. [cit. 10.3.2009]. Dostupný z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/lovci-zadaji-pro-piraty-z-akademie-ved-tvrde-tresty_105926.html. Případ bohužel zatím nedospěl ani do stádia nařízení hlavního líčení, natož pravomocného rozsudku, takže žádné konkrétní právní závěry nejsou dosud k dispozici.

¹¹⁴ FTP – File Transfer Protocol je poměrně starý komunikační protokol na principu klient-server, který slouží k přenosu souborů

¹¹⁵ FXP – File eXchange Protocol

všech serverech zpřístupněny zároveň. Rovněž automaticky je release následně anoncován na IRC kanálech. Jakmile je release vydán, může jej kdokoli pomocí FXP šířit na další servery, na něž má přístup.

Z FTP serverů se warez dále šíří nezávisle na warezových skupinách a opustí svět warezového undergroundu. I když warezové skupiny šíření release mimo warezovou scénu nijak zvlášť nevítají, spíš naopak, není v dnešní době možné nijak zajistit, aby vyprodukované release nebyly dále šířeny.

Způsobů, kterými se warez šíří dále mimo warezovou komunitu je několik. V zásadě je můžeme rozdělit na šíření komerční, které je samotnou warezové scénou velmi tvrdě odsuzováno¹¹⁶ a nekomerční, přičemž se oba tyto způsoby částečně prolínají.

Mezi klasické komerční způsoby patří prodej některých release, vypálených na CD či DVD, ale také možnost stažení (zejména malých cracků nebo keygenů) z www stránek, které obsahují mnoho reklamy, zejména pornografického charakteru.¹¹⁷ Kromě toho cracky, které jsou na těchto stránkách ke stažení, velmi často obsahují další „příbalený“ obsah v podobě červů, trojských koní či spyware.¹¹⁸ Příjmy provozovatelů těchto stránek pak plynou z reklamy, případně z informací, které se za pomoci jimi šířeného škodlivého software podaří z počítačů uživatelů získat.¹¹⁹

Nekomerční způsoby šíření se dějí zejména prostřednictvím výměnných P2P sítí nebo přes veřejná úložiště, kam uživatelé nahrají warezový obsah, aby pak odkazy na možnost stažení takového obsahu rozšířili, typicky prostřednictvím internetového diskusního fóra. Posledně jmenovaný způsob přitom má zřetelný přesah i do komerčního způsobu šíření. Minimálně provozovatelé diskusních fór, zaměřených na warez, totiž mají nepochybně určité příjmy z reklamy, která je na diskusních fórech uveřejňována.

4.1.4 Motivace warezové scény

Jedním z nejzákladnějších principů celé warezové scény je princip *non-profit*. Její členové nemají ze své činnosti žádný zisk, dělají ji ve svém volném času vlastními prostředky. Komerční využití release je warezovou scénou odsuzováno a pokud by ho komerčně využíval některý z jejích členů, byl by z komunity definitivně vyloučen. Pravidla warezové scény rovněž zakazují pronájem či půjčování počítačových účtů.

---

¹¹⁶ Srv. např. Hyrman, M. Razor1911: Je už málo schopných crackerů. [cit. 23.3.2009]. Dostupný z: <http://www.zive.cz/Clanky/Razor1911-Je-uz-malo-schopnych-crackeru/sc-3-a-143280/default.aspx>

¹¹⁷ Příkladem takových stránek je například vyhledávač na adrese <http://astalavista.box.sk> nebo webové stránky s cracky na adrese <http://www.crack.am>

¹¹⁸ červ je druh viru, který sám sebe automaticky bez vědomí uživatele šíří do dalších systémů; trojský kůň je uživatelem neviditelná část aplikace, s typicky škodlivou funkcí; spyware je program, který bez vědomí uživatele odesílá data z jeho počítače

¹¹⁹ Takovými informacemi, které mají cenu, mohou být například údaje o bankovních kartách, přístupové údaje do internetového bankovníctví apod.

Neziskovost warezových skupin se jeví jako velmi důležitá také kvůli utajení. Release je možné šířit v šifrované podobě různými cestami tak, aby přenos byl anonymní a jeho původce prakticky nebylo možné vysledovat, v případě komerční činnosti by navíc opačným směrem musely „putovat“ peníze. I když existují některé způsoby anonymních převodů peněžních prostředků, je zcela zřejmé, že převod peněz by byl nejslabším článkem celého procesu a v mnoha případech by nepochybně vedly k rychlému odhalení a k likvidaci komerčních warezových skupin.

Vzhledem k tomu, že warezová scéna podle svých pravidel nemůže své členy motivovat vidinou zisku, musíme jejich motivaci hledat jinde. Důležitou motivací je, že členové warezové scény mají okamžitý přístup k jakémukoli release, o který mají zájem a nemusí jej pracně hledat. Uživatelé release jsou v první řadě další členové warezové scény a cílem skupin není rozšiřování release mimo warezovou scénu. Snaha mít všechny dostupné release vede některé členy i k určité sběratelské vášni, kdy stahují i takové release, které potom mají pouze uloženy na disku, aniž by je jakkoli použili.

Další silnou motivací je možnost vydobýt si na warezové scéně uznání, které se spolu s označenými release šíří často i daleko mimo tuto scénu. Členy warezových skupin tak mohou být i lidé, kteří touží po uznání, ale v reálném světě z nějakého důvodu uznání nemohou dosáhnout.

Skupiny jsou hodnoceny podle počtu původních release, které daná skupina zveřejní. Tento počet sledují i správci jednotlivých serverů, kteří se pak snaží získat nejlepší skupiny jako svoje affils. Motivace ve světě warezu tedy velmi silně připomíná sportovní soupeření, v němž vítězí ten nejrychlejší.¹²⁰

Kromě toho může být pro mnohé členy lákavou motivací i to, že provádí nelegální, zakázanou činnost, kterou však oni ani společnost nevnímají jako nebezpečnou. Naopak v řadě případů se mohou domnívat, že jejich činnost je prospěšná. O této motivaci lze samozřejmě jenom spekulovat, provést seriózní výzkum mezi členy warezových skupin je prakticky nemožné, nicméně v závěru práce se přesto pokusíme zamyslet nad tím, jak by se warezová scéna proměnila, kdyby warez přestal být nelegální činností.

Je logické, že v případě platnosti zásady non-profit warezová scéna sdružuje především lidi, kteří uznávají také jiný typ hodnot, než je ekonomický zisk. Tady zřejmě můžeme hledat i vnitřní morální ospravedlnění činnosti členů warezových skupin. To, co se z vnějšího pohledu může zjednodušeně řečeno jevit jako „okrádání druhých o zisk“, se členové warezové skupiny nemusí zdát jako něco nemorálního, protože on sám rovněž věnuje mnoho času podobné činnosti a žádný ekonomický prospěch z ní nemá.

---

¹²⁰ Srov. Jirovský, V. Kybernetická kriminalita. Praha : Grada Publishing, 2007, s. 71.

4.2 Neorganizovaný warez

Popsat neorganizovaný warez je poněkud komplikovanější. Právě proto, že je neorganizovaný, má mnoho různých forem a jakékoli třídění je poměrně obtížné. V zásadě však lze rozlišit dva typy:

- neorganizované vytváření warezu
- šíření warezu, získaného z jiných zdrojů

4.2.1 Neorganizované vytváření warezu

Vlastní warezový obsah může v současné době vytvořit v podstatě kterýkoli uživatel počítače. Stačí, aby nějakým způsobem rozšířil nelegální cestou digitální obsah, který třeba i legálně užívá a porušil tak autorská práva.

Takovým případem je situace, kdy v rámci sdílení v P2P sítích nabídne ostatním uživatelům hudební soubory, které si převedl z CD nebo tyto soubory nahraje na jakýkoli v internetu dostupný server a internetové odkazy na tento obsah dá někomu k dispozici.

Podobně jako u hudby, rovněž i u filmů je podobným způsobem šířen obsah třeba i legálně zakoupených DVD. S rozšířením digitálního televizního vysílání (satelitního či pozemního) se rozšířilo také nahrávání vysílání a následné šíření filmů nebo televizních seriálů.

Samostatným způsobem této činnosti je v případě filmů i natočení filmu při promítání v kině a jeho následné sdílení s dalšími uživateli. Tato činnost se rozšířila spolu s tím, jak se staly běžně dostupné digitální kamery. Kromě hudby a filmů je možné v domácích podmínkách vytvářet také kopie knih nebo komixů, převádět je pomocí OCR do textové podoby a dále je šířit.

Neorganizované vytváření warezu se prakticky nedotýká software, který má obecně nejsofistikovanější ochranu. S touto ochranou si obvykle neporadí ani převážná většina běžných programátorů, takže stále zůstává doménou organizovaného warezu a nedá se předpokládat, že by se to mělo nějak změnit.

Tvorba vlastního warezu, který jde mimo činnost warezových skupin je doménou např. menších jazykových nebo tematických oblastí, které nejsou pro organizované warezové skupiny příliš zajímavé. Příčiněním neorganizovaného warezu se tak například v českém internetu šíří kopie starších televizních seriálů, nové i starší televizní filmy, české knihy a populární komixy, česká hudba a podobně.

Motivace tvůrců může být různá – u starších děl je to často ze sentimentality, u hudby snaha rozšířit popularitu oblíbeného interpreta. Další motivací může být podobně jako u organizovaného warezu uznání, kterého se dostane tomu, kdo očekávaný film nebo nahrávku nejrychleji poskytne ostatním a podobně.

Pokud bychom měli zhodnotit společenskou nebezpečnost tohoto jednání, je zřejmé, že v případě šíření starších děl je naprosto mizivá, v některých případech, například u nedostupných děl, bychom ji snad mohli označit i za společenský přínos, protože získává nové

posluchače či diváky, ale zároveň nepůsobí žádnou škodu autorovi, protože obsah není jinak dostupný.¹²¹ Faktem je, že šíření starých děl není prakticky vůbec postihováno.

Jiná situace je v případě, kdy se vytváření warezu týká nových děl. Z oblasti, kterou jsme v předchozích oddílech vymezili jako nekomerční, je to zřejmě filmové pirátství, které je sledováno a postihováno nejvíce. Týká se to zejména vytváření záznamu vlastní kamerou v kině, což samo o sobě v našich podmínkách stačí k naplnění skutkové podstaty trestného činu,¹²² a následné šíření takového záznamu prostřednictvím internetu.

4.2.2 Šíření warezu, získaného z jiných zdrojů

Do neorganizovaného warezu bychom mohli zařadit i další šíření warezu, který se uživateli podařilo získat, i když tato oblast se bude do značné míry překrývat s jinými typy nekomerčního počítačového pirátství. Při této činnosti fakticky dochází k tomu, že release, které byly vydány některou ze skupin organizovaného warezu, jsou distribuovány mezi širokou skupinu uživatelů počítačů.

Motivace šíření může být podobná jako v případě těch, kteří neorganizovaně vytvářejí vlastní warez. Další motivací může být nutnost sdílet při používání P2P sítí nějaký obsah, aby uživatel mohl sám prostřednictvím těchto sítí stahovat, při rozšiřování přes filehostingové servery pak zvýhodnění či odměnění uživatele, jehož soubory jsou stahovány, provozovatelem filehostingové služby.

Kriminologické výzkumy dokazují, že *„ilegální pořizování a rozšiřování kopií hudby, filmů, počítačových her nebo jiných obsahů není pouhým využíváním volného času malou skupinou převážně mladistvých počítačových fanoušků, ale prakticky se projevuje ve všech věkových skupinách a sociálních vrstvách.“*¹²³ Mezi uživateli počítačů, kteří warez dále šíří, navíc převládá postoj, kdy se necítí povinni respektovat zákazovou normu. Neuznávají totiž, že duševní vlastnictví je hodno právní ochrany a proto takovou zákazovou normu považují za nelegitimní. Stahováním hudby přitom nezpůsobí žádnou škodu, protože *„legální cestou by člověk v dnešní době CD stejně nekoupil“*.¹²⁴

---

¹²¹ Srov. Lessig, L. Free Culture. New York : The Penguin Press, 2004, s. 69.

¹²² Podle tiskové zprávy České protipirátské unie byl trestním příkazem Okresního soudu v Ústí nad Labem z 28.1.2008 odsouzen k propadnutí věci (videokamery) muž, který byl přistižen při natáčení filmu Simpsonovi ve filmu na tuto ruční videokameru. Podle vyjádření muže se jednalo o natáčení pro potřebu jeho syna. Film byl natočen půl roku po premiéře a více než měsíc po vydání filmu na DVD. Společenská nebezpečnost tohoto jednání se tak může jevit přinejmenším jako diskutabilní. (Jestli je trestný příkaz pravomocný, o tom se v tiskové zprávě nepíše.) Viz. Tisková zpráva ČPU. Dvaadvacetiletý muž odsouzen za natáčení Simpsonů. [cit. 17.3.2009]. Dostupné z: <http://www.filmnejsouzadarmo.cz/cs/kauzy/p2/>

¹²³ Kaspar, J. Das Phänomen der „Cyber-Piraterie“. Als aktuelle Herausforderung für die kriminologische Forschung. Kriminalistik, 2006, č. 1, s. 42.

¹²⁴ tamtéž, s. 43

V neorganizovaném warezu se celosvětově nepochybně angažuje mnohonásobně více lidí než v organizovaném,¹²⁵ není však prováděn s takovou profesionalitou. Neorganizovaný warez v mnoha případech nedodrží ani základní pravidla anonymity. Z tohoto důvodu jsou osoby z oblasti neorganizovaného warezu často poměrně snadno odhaleny, zatímco odhalení organizovaných skupin je mnohem komplikovanější záležitost, na níž obvykle pracuje mnoho specialistů dlouhou dobu.

---

¹²⁵ Zatímco počet členů skupin organizovaného warezu je odhadován maximálně na několik tisíc (srov. Warez je sport. Internet, 2001, č. 59, s. 14 an.), jenom v českém diskusním fóru www.warforum.cz je podle údajů dostupných na jeho stránkách registrováno více než půl milionu uživatelů.

Kapitola 5

Boj proti porušování autorského práva

Jako určitý protipól k porušování autorského práva lze vymezit instituce, organizace či sdružení, jejichž úkolem je ochrana autorského práva. Existuje jich celá řada, vznikají na různých úrovních a mají různý dosah. Některé vykonávají kolektivní správu autorských práv, jiné se zabývají tvorbou a mezinárodní unifikací autorského práva, další vznikají jako zájmová sdružení v jednotlivých oblastech tvůrčího průmyslu (software, audiovizuální díla, hudba).

Nejvýraznějším protipólem počítačového pirátství a zejména warezových skupin je právě poslední zmíněná skupina – zájmová sdružení (v praxi však mají různou právní formu), obvykle zastřešující vždy jeden druh produkováných děl. Fungují nezávisle na státu a významným, i když často nikoli jediným smyslem jejich existence je právě boj proti počítačovému pirátství.

Cílem této části práce není podrobný souhrn a popis činnosti všech existujících sdružení, budeme se spíše zabývat rozbořem toho, jakými formami proti počítačovému pirátství a warezu bojují, jak společnost tento boj vnímá a jaký je jeho výsledek. Zaměříme se proto jenom na několik nejznámějších sdružení v jednotlivých oblastech, ať už působí mezinárodně nebo jen v České republice, a podíváme se podrobněji na konkrétní projevy jejich činnosti.

5.1 Business Software Alliance (BSA)

BSA je zřejmě nejznámější organizací, která se zabývá dodržováním autorských práv k softwarovým produktům. Jedná se o mezinárodní sdružení největších světových výrobců software. Tato organizace byla založena v roce 1988, o rok později začala působit v Evropě. V České republice funguje podle některých zdrojů jako BSA CS už od roku 1993,¹²⁶ podle jiných zdrojů, mezi nimiž je i samotná BSA, až od roku 1998.¹²⁷ Reálnější se přitom jeví datum dřívější, protože zdroj, který uvádí rok 1993 je z roku 1998 a o BSA CS mluví, byť poněkud nepřesně, jako o v České republice existující firmě.

Tato organizace má tři světové kanceláře (Washington D. C., Londýn, Singapur),¹²⁸ v mnoha dalších zemích, včetně České republiky, je nyní zastoupena pouze prostřednictvím mediálních a právních zástupců.

¹²⁶ Láta, Ivo. Počítačová (informační) kriminalita a úloha policisty při jejím řešení [cit. 5.3.2009] . Dokument dostupný z: http://web.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/prilohy/pc_krimi.html

¹²⁷ Business Software Alliance. [cit. 20.3.2009]. Dostupný z: <http://www.bsa.cz/bsa.asp>

¹²⁸ viz. Kontaktujte BSA. [cit. 20.3.2009]. Dostupný z: <http://www.bsa.org/country/BSA%20and%20Members/Contact%20BSA.aspx>

Náplň činnosti BSA je tedy dána právě tím, jakým způsobem je zastoupena. V jedné rovině se jedná o osvětovou, preventivní, poradenskou, ale také PR a lobbyistickou činnost. Druhá rovina se týká odhalování nelegálního užívání software, vyhledávání důkazů a podávání trestních oznámení na nelegální uživatele. Činnost organizace je financována z příspěvků, které platí její jednotliví členové.¹²⁹

Z průzkumů, které si BSA nechala zpracovat plyne, že v České republice bylo v roce 2007 používáno nelegálně 39 % softwarových produktů, z toho nejvíce ve společnostech do 50 zaměstnanců. Proto se také současná aktivita BSA zaměřuje právě na tuto oblast. Jednou z posledních protipirátských aktivit tak bylo na konci roku 2008 rozesílání preventivního dopisu do přibližně 17.000 takových společností, které chce BSA upozornit na „rizika“, spočívající v užívání nelegálního software. Podobné kampaně podle tiskových zpráv plánuje i pro rok 2009.¹³⁰

5.2 Recording Industry Association of America (RIAA)

Americká asociace nahrávacího průmyslu je zájmové sdružení v oblasti hudebního průmyslu, které bylo založeno v roce 1952. Působí v USA a sdružuje více než tisíc nahrávacích společností, které pokrývají přibližně 85 % amerického trhu legálních nahrávek. Mezi čtveřici největších (nazývanou také někdy *Big Four*) patří Sony Music Entertainment, EMI, Universal Music Group a Warner Music Group.¹³¹ Posláním této asociace, jak je deklaruje, je posílit obchod a právní prostředí tak, aby podporovalo kreativitu jednotlivých členů a jejich finanční stabilitu. Mimo jiné také uděluje ceny za počet prodaných nosičů nejen v USA, ale rovněž za hudbu v Latinské Americe.¹³²

V návaznosti na to usiluje o celosvětovou ochranu práva duševního vlastnictví, provádí nejrůznější průzkumy, monitoruje nové technologie i podobu platných zákonů chránících právo duševního vlastnictví.¹³³

V oblasti pirátství se RIAA angažuje v boji jak proti pouličnímu, tak i proti on-line pirátství, na internetových stránkách nabízí návody, jak poznat nelegální kopie, propaguje placené služby v oblasti stahování hudby, ale i dalších podpůrných produktů, jako jsou tapety, vyzváněcí melodie a podobně.

Kromě těchto aktivit spolupracuje i s FBI. V tomto směru byla uzavřena dohoda, na jejímž základě jsou legální nosiče z produkce členů RIAA označovány následujícím protipirátským

---

¹²⁹ Zeptejte se na téma: pirátský software a BSA. Server živě.cz. [cit. 20.3.2009]. Dostupný z:

[http://www.zive.cz/Zeptejte-se-na-tema-piratsky-software-a-](http://www.zive.cz/Zeptejte-se-na-tema-piratsky-software-a-BSA/default.aspx?discussions=1&id_discussion=25&uid=bbf49e3e-65e8-47cc-b35e-07a943d70cdc)

[BSA/default.aspx?discussions=1&id_discussion=25&uid=bbf49e3e-65e8-47cc-b35e-07a943d70cdc](http://www.zive.cz/Zeptejte-se-na-tema-piratsky-software-a-BSA/default.aspx?discussions=1&id_discussion=25&uid=bbf49e3e-65e8-47cc-b35e-07a943d70cdc)

¹³⁰ BSA. Balance v oblasti softwarového pirátství za rok 2008: Nejvíce pirátského softwaru je v domácnostech. [cit. 20.3.2009]. Dostupný z: <http://www.bsa.org/country/News%20and%20Events/News%20Archives/cs/2009/cs-01222009-piracytrends.aspx>

¹³¹ [http://en.wikipedia.org/wiki/Big_Four_\(companies\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Big_Four_(companies))

¹³² RIAA. Who We Are. [online] [cit. 19.3.2009]. Dostupné z: <http://www.riaa.com/aboutus.php>

¹³³ tamtéž

upozorněním: „Neoprávněné kopírování nebo šíření toho díla chráněného autorským právem je nezákonné. Trestné porušování autorského práva, což zahrnuje i porušování bez peněžitého zisku, je vyšetřováno FBI a je trestáno až pěti lety ve federální věznici a pokutou ve výši 250,000 dolarů.“¹³⁴ Zkrácená verze zní: „Protipirátské varování FBI: Neoprávněné kopírování je podle federálního práva trestné.“¹³⁵ Toto varování je pak uvedeno na obalech hudebních nosičů, objevuje se jako úvodní varování např. při vložení média do počítače, před záznamem z koncertu a podobně. Členové RIAA by samozřejmě mohli své nosiče podobným způsobem označovat (bez zmínky o FBI) i bez dohody s FBI, lze se však domnívat, že je-li varování podepsáno přímo FBI, dodává mu to větší důraznosti a plní tak v určitém smyslu rovněž zastrašovací funkci.

Další aktivitou, která není tolik prezentována, je podávání žalob. RIAA, případně společnosti v této asociaci sdružené, jsou známy několika významnými soudními spory. Jedním z prvních v oblasti digitální hudby byl spor známý jako Universal Music Group Recording proti MP3.com.¹³⁶ Soud zde mimo jiné judikoval, že v případě převedení nahrávky z jiného formátu do MP3, byť je MP3 komprimováno se ztrátou informace, se jedná o kopírování, nikoli o transformaci. Nejznámějším však zřejmě byl spor, známý jako RIAA proti Napster,¹³⁷ který vyústil v zastavení velmi populární výměnné P2P sítě Napster, jejímž prostřednictvím byly masově šířeny nahrávky ve formátu MP3.

Kromě těchto zásadních sporů však byla RIAA účastníkem tisíců sporů, když podávala žaloby rovněž proti domácím uživatelům, kteří stahovali hudbu přes P2P. V některých případech však došlo i k omylům, jež byly široce publikovány,¹³⁸ takže následkem byl poměrně špatný mediální obraz organizace RIAA. Zřejmě i proto koncem roku 2008 RIAA zveřejnila informaci o tom, že další žaloby na domácí uživatele sítí P2P podávat nebude, místo toho se zaměří na dohodu s poskytovateli připojení k internetu, kteří by tyto uživatele měli od internetu odpojovat. Tato zpráva vzbudila i v u nás poměrně širokou odbornou diskusi o neefektivnosti tohoto kroku a o možném nedalekém konci copyrightu.¹³⁹

5.3 International Federation of the Phonographic Industry (IFPI)

Sdružením s mezinárodní působností, jejíž smysl je podobný jako smysl RIAA, ale členové jsou z celého světa, je Mezinárodní federace hudebního průmyslu. Byla založena v roce 1933 a v současné době sdružuje přibližně 1400 členů ze 72 zemí, přidruženy jsou další asociace ze 44

---

¹³⁴ RIAA. FBI Seal. [cit. 19.3.2009]. Dostupný z:

http://www.riaa.org/whatwedo.php?content_selector=whatwedo_fbi_seal

¹³⁵ tamtéž

¹³⁶ UMG Recordings, Inc. v. MP3.com, Inc., 92 F. Supp. 2d 349, 351 (S. D. N. Y.)

¹³⁷ A&M Records v. Napster, 239 F. 3d 1004 (9th Cir., 2001)

¹³⁸ V jednom případě např. došlo k podání žaloby na 83letou ženu, která byla v době podání žaloby nějaký čas mrtvá a s počítačem prý nikdy nepracovala. Viz např. Orlowski, A. RIAA sues the dead. [online] [cit. 19.3.2009]. Dostupné z: http://www.theregister.co.uk/2005/02/05/riaa_sues_the_dead/

¹³⁹ Viz. např. Hlavenka, J. Končí žaloby na hudební „piráty“ – konec copyrightu se možná blíží. [online] [cit. 19.3.2009]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/konci-zaloby-na-hudebni-piraty/>

zemí. Mezinárodní sekretariát tohoto sdružení je v Londýně a regionální kanceláře v Bruselu, v Hong-Kongu, v Miami a v Moskvě.¹⁴⁰

V České republice působí její Národní skupina České republiky jako organizace s mezinárodním prvkem¹⁴¹ od roku 1990.¹⁴² Posláním této organizace je podle jejích vlastních informací zejména podpora významu hudebních nahrávek, zabezpečení práv tvůrců nahrávek a rozšiřování komerčního použití reprodukované hudby.¹⁴³

Angažuje se v oblasti preventivních protipirátských kampaní, ale také v boji proti pirátskému šíření nahrávek, ke kterému dochází jak prodejem nelegálních kopií, tak i prostřednictvím výměnných sítí. V České republice stála například v roce 2000 za kampaní *Kopírování zabíjí hudbu*, v poslední době představitelé Národní skupiny ČR v této oblasti často prezentují vizi, že ten, kdo nelegálně sdílí autorská díla by měl být trestán dočasným odpojením od internetu.¹⁴⁴

5.4 Motion Picture Association of America (MPAA)

Podobně jako v oblasti hudby RIAA, působí v oblasti filmu už od roku 1922 Americká filmová asociace, sdružující americké společnosti, zabývající se filmovou produkcí. MPAA tvoří šestice největších hollywoodských studií, mezi něž patří Walt Disney Pictures, Columbia Picture, Paramount Picture, 20th Century Fox, Universal Studios a Warner Brother, do roku 2005 byla členem ještě společnost Metro-Goldwyn-Mayer.¹⁴⁵

Původní funkcí sdružení bylo zabránit kritice amerických filmů, které byly v té době němé, a vylepšit veřejné mínění ohledně filmového průmyslu. Postupem času došlo vlivem změn a rozmachu filmového průmyslu k rozšíření pravomocí organizace. V současné době se sdružení snaží dosáhnout co nejsilnější ochrany tvůrčích děl, vytvořených a šířených filmovým průmyslem a zabývá se bojem s filmovým pirátstvím. Jejimi členy jsou rovněž tvůrci televizních programů, programů pro kabelové televize a domácí videa.¹⁴⁶

V roce 1945 bylo založeno sdružení MPA, jehož cílem byla podpora členů MPAA na světových trzích a také jako odpověď na vzrůstající protekcionismus v jiných státech, který zapříčinil vznik bariér, namířených proti dovozu amerických filmů. MPA zastupuje celosvětově americkou audiovizuální produkci a jeho činnost je provázána s MPAA. Podle informací na

---

¹⁴⁰ IFPI. IFPI's Mission. [cit. 19.3.2009]. Dostupný z: http://www.ifpi.org/content/section_about/index.html

¹⁴¹ viz. Zákon č. 116/1985 Sb., o podmínkách činnosti organizací s mezinárodním prvkem v Československé socialistické republice, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴² Ředitelka české IFPI Petra Žikovská odpovídá. [cit. 19.3.2009]. Dostupný z: <http://www.cdr.cz/a/23496>

¹⁴³ IFPI. IFPI's Mission.[cit. 19.3.2009]. Dostupný z: http://www.ifpi.org/content/section_about/index.html

¹⁴⁴ Peterka, J. IFPI: za nelegální stahování odpojení od internetu. [cit. 19.3.2009]. Dostupný z <http://www.earchiv.cz/b08/b0204001.php3>

¹⁴⁵ viz. heslo „Motion Picture Association of America“ v otevřené internetové encyklopedii Wikipedia. [cit. 12. 3. 2009]. Dostupný z: http://en.wikipedia.org/wiki/Motion_Picture_Association_of_America

¹⁴⁶ Srov. MPAA. About Us. [cit. 19.3.2009]. Dostupný z: <http://www.mpaa.org/AboutUs.asp>

internetových stránkách se sféra vlivu MPA postupem času rozšiřuje, takže v současné době se sdružení účastní i aktivit v diplomatické, politické či ekonomické oblasti.

MPAA je také původcem označování filmů podle vhodnosti pro mládež. Systém hodnocení má pět stupňů a filmy hodnotí podle toho, zda se v něm objevují vulgarity, drogy, nahota, sex a podobně. Tento systém lze obecně považovat za užitečný, je však také často kritizován. Kritici mu vyčítají, že je často zneužíván ke konkurenčnímu boji, protože MPAA hodnotí příznivěji filmy svých členů (označení filmu má často vliv na jeho komerční úspěch) a méně příznivě jiné filmy.¹⁴⁷

Stejně jako členové RIAA, rovněž členové MPAA se angažují ve sporech, týkajících se filmového pirátství. O jednom z důležitých, který byl zaměřen proti celé technologii videorekorderů jsme se už zmínili v oddílu o historii filmového pirátství.

MPAA má také velký vliv na tvorbu amerických zákonů ve vztahu k právu duševního vlastnictví. Její dlouholetý prezident Jack Valenti, který MPAA řídil od roku 1966 do roku 2004 (kdy mu bylo 82 let; zemřel pak v roce 2007), se výrazným způsobem snažil, aby se změnilo pojetí pojmu „tvůrčí vlastnictví“.¹⁴⁸ V roce 1982 při svém vystoupení v Kongresu pronesl následující slova: *“Rozumní muži a ženy se budou vracet k zásadní otázce, hlavnímu tématu, které probouzí celou debatu: Vlastníci tvůrčího majetku musí dostat stejná práva a ochranu jako všichni ostatní vlastníci v tomto národě.”*¹⁴⁹ Jak už jsme uvedli v části, věnované autorském právu, představuje tento pohled velmi extrémní názor, který však filmovému ani hudebnímu průmyslu vůbec není cizí. Pokud by byl skutečně uveden do praxe, mimo jiné by to znamenalo, že majetková práva k autorským dílům budou časově neomezená a zároveň, že volné užití prakticky nepřípadá v úvahu.

5.5 Česká protipirátské unie (ČPU)

V České republice působí od roku 1992 v oblasti ochrany autorských práv a práv souvisejících s autorským právem k audiovizuálním dílům Česká protipirátské unie. Je to zájmové sdružení právnických osob,¹⁵⁰ které sdružuje vydavatelské a distribuční společnosti, členem je i provozovatel filmového televizního kanálu HBO a na činnosti se podílí rovněž protipirátské oddělení MPA.

Jak název napovídá, v podstatě jediným úkolem tohoto sdružení je bojovat proti pirátskému užívání filmových děl. To se týká prodeje nelegálních kopií, neoprávněného příjmu placené televize, neautorizovaných projekcí v hotelech, restauracích i jinde, prodeje padělaných

---

¹⁴⁷ viz. např. heslo „Motion Picture Association of America“ v otevřené internetové encyklopedii Wikipedia. [cit. 12. 3. 2009]. Dostupný z: http://en.wikipedia.org/wiki/Motion_Picture_Association_of_America

¹⁴⁸ Srov. Lessig, L. Free Culture. New York : The Penguin Press, 2004, s. 117

¹⁴⁹ tamtéž

¹⁵⁰ § 20f zákona č. 40/1964, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

dekodérů a samozřejmě také počítačového pirátství, jehož objem v poslední době značně narůstá.¹⁵¹

Činnost ČPU spočívá v pořádání vzdělávacích a preventivních akcí, z poslední doby to je například kampaň *Filmy nejsou zadarmo*,¹⁵² kromě toho se také zabývá aktivním vyhledáváním pirátských aktivit a získáváním důkazů proti nim.

5.6 Protipirátské aktivity

Náplní všech zájmových sdružení či organizací, o kterých jsme se zmínili, je rovněž protipirátský program. V některých případech jsou protipirátské aktivity přímo smyslem takového sdružení (BSA, ČPU), v jiných případech důležitou součástí činnosti, která v posledních letech, zvláště v souvislosti s rozvojem počítačového pirátství nabývá na významu.

Protipirátské aktivity se obvykle skládají z několika složek, mezi něž patří prevence a vzdělávání, aktivní vyhledávání pirátů a lobbyistická činnost.

5.6.1 Prevence a vzdělávání

Preventivní část protipirátské činnosti obvykle spočívá v pořádání protipirátských kampaní nejrůznějšího obsahu, rozsahu a dosahu. V oblasti hudby a filmu jsou obvykle organizovány mediální kampaně širšího rozsahu. Jejich součástí jsou často velmi zkratkovitá hesla, která přirovnávají pirátství ke krádeži. Například internetová prezentace kampaně *Filmy nejsou zadarmo*, která začala v listopadu 2006, tak začíná následujícím textem: „Chodíte krást do samošky? Taháte rodičům peníze z kapes? Sdílíte či kopírujete filmy? Patříte do stejné kategorie. Zloděj.“¹⁵³ Trailery k této kampani, které byly v jejím rámci promítány v kinech obsahují sdělení, že „sdílení pirátských kopií filmů je krádež“.¹⁵⁴

Preventivně a informativně mají působit internetové prezentace těchto organizací, které prakticky ve všech případech obsahují nejen informace o pirátství, ale také stránky, kde jsou zveřejněny odhalené případy pirátství, případně i anonymizované trestní příkazy nebo rozsudky.¹⁵⁵ Do oblasti prevence můžeme zařadit i výše zmíněnou dohodu RIAA s FBI, na jejímž základě jsou nosiče autorských děl označovány protipirátským varováním.

Kampaně v oblasti softwarového pirátství, kde se angažuje především BSA, jsou na rozdíl od hudby a audiovizuálních děl cíleny úzce. Obvykle se jedná o rozesílání materiálů vytipovaným podnikatelům v oblastech, kde se podle průzkumů softwarové pirátství vyskytuje nejvíce.

---

¹⁵¹ ČPU. Kdo jsme a čím se zabýváme. [cit. 12.3.2009]. Dostupný z: http://www.cpufilm.cz/kdo_jsme.html

¹⁵² viz. internetové stránky kampaně <http://www.filmynesouzadarmo.cz/>

¹⁵³ ČPU. Filmy nejsou zadarmo. Úvodem. [cit. 21.3.2009]. Přístupné z: <http://www.filmynesouzadarmo.cz/cs/>

¹⁵⁴ ČPU. Trailery ke stažení. [cit. 12.3.2009] Dostupný z: <http://www.filmynesouzadarmo.cz/cs/download/>

¹⁵⁵ viz internetové stránky jednotlivých sdružení, např. <http://www.filmynesouzadarmo.cz/cs/kauzu/>, <http://www.cpufilm.cz/rozsudky.html>, <http://www.ifpicr.cz/?rubrika=1131>, <http://www.bsa.cz/pripady.asp>

BSA lze alespoň v České republice bez nadsázky označit jako nejkontroverznější organizaci, která se ochranou autorských práv zabývá. Některé způsoby, které k prevenci používá, bývají často označovány za nemorální a zastrašující. Velkou kontroverzi vzbudil například v roce 2001 anonymně zasílaný videozáznam s heslem „*víme víc, než si myslíte*“, na němž byla zaznamenána fiktivní policejní prohlídka v kancelářích neexistujícího podnikatelského subjektu, která vyvrcholila odhalením pirátských CD, obsahujících software a následným odvedením „šéfa“ policií.¹⁵⁶ Tento záznam přitom obdrželo několik desítek tisíc podnikatelských subjektů.¹⁵⁷

Mezi další kontroverzní kroky patřil například provoz dnes už neexistujícího serveru Zatepla.cz,¹⁵⁸ vyzývající k anonymním udáním, která měli provádět zaměstnanci společností, užívajících nelegální software a měli je směřovat právě BSA. Ta potom tato udání „prošetřovala“ a na jejich základě případně podávala trestní oznámení. Podobné aktivity, zřejmě na základě negativních reakcí odborné veřejnosti, byly poněkud zmírněny a provoz serveru zastaven. Nicméně výzva k anonymním udáním je na serveru BSA přítomna i nadále.

Podobné postupy BSA volí i v zahraničí, v některých zemích dokonce nabízí peněžní odměnu za nahlášení nelegálního užívání software (v Austrálii 5000 AUD¹⁵⁹).

5.6.2 Vyhledávání pirátů

Činnost, spočívající v aktivním vyhledávání pirátů, je nejsnadnější v případě komerčního počítačového pirátství, kdy jsou nelegální nosiče nabízeny za úplatu, ať už se jedná o prodej např. v tržnicích nebo prostřednictvím inzerce či internetových aukcí. V případě sdílení děl prostřednictvím internetu je vyhledávání pirátů o něco komplikovanější. Technické prostředky totiž umožňují data poskytovat i takovým způsobem, že osobu, která je poskytla, není prakticky možné prostřednictvím počítačové sítě dohledat. Takovou možností je například umístění díla na filehostingový server pomocí anonymizačního proxy serveru,¹⁶⁰ přes síť TOR¹⁶¹ nebo jiným obdobným způsobem. Nevýhodou tohoto postupu zatím je poněkud menší rychlost komunikace.

---

¹⁵⁶ Nahrávku lze najít na serveru Google Video. Dostupné z:

<http://video.google.com/videoplay?docid=4941866462843565955>

¹⁵⁷ Stránský, P. Jezuité od BSA: Účel světi prostředky – dovětek. [cit. 10.3.2009]. Dostupný z:

<http://www.lupa.cz/clanky/jezuite-od-bsa-ucel-sveti-prostredky-dovetek/>

¹⁵⁸ Sýkorová, J. Prásknete svého šéfa ZATEPLA? [cit. 10.3.2009]. Dostupný z:

<http://www.lupa.cz/clanky/prasknete-sveho-sefa-zatepla/>

¹⁵⁹ viz. BSA Australia. Report Illegal Use. [cit. 10.3.2009]. Dostupný z:

http://www.bsaaustralia.com.au/bsaaweb/main/index.php?loc=1&ch_table=link6&PID=1

¹⁶⁰ Anonymizační proxy server je počítač v internetu, který uživateli umožní se k němu připojit a požádat jej o komunikaci s jiným uzlem v internetu. Proxy server požadovanou komunikaci provede „vlastním jménem“ a uživateli odešle výsledek. V případě, že takový proxy server neuchovává záznamy o proběhlé komunikaci, případně je umístěn ve „vhodné“ lokalitě, je zjištění informací o skutečném uživateli prakticky nemožné.

¹⁶¹ Síť TOR (z The Onion Routing) je pokročilý anonymizační nástroj, kdy komunikace mezi uživatelským počítačem a uzlem, se kterým chce komunikovat, probíhá přes několik dalších uzlů, jejichž veřejnými klíči je komunikace šifrována, takže je velmi obtížné monitorovat, jakým způsobem komunikace proběhla a který uživatel byl jejím iniciátorem.

V případě, že uživatel nepoužije anonymizovanou komunikaci, je možné v případech některých P2P sítí zjistit, jaká data sdílí a jakou používá IP adresu. Rovněž je možné tuto adresu získat od poskytovatele filehostingových služeb, jsou-li ke sdílení dat použity. Na základě IP adresy pak není obtížné dohledat uzel v internetu a v některých případech i konkrétní počítač, jehož prostřednictvím byla komunikace iniciována.

Poměrně jednoduchou možnost vyhledávání pirátů umožňuje P2P síť Direct Connect (DC), v níž se uživatelé připojují na centrální servery, tzv. huby. Tyto servery umožňují mimo jiné vyhledávání souborů sdílených jinými uživateli, kteří jsou k serveru rovněž připojeni. Komunikace v síti DC není nijak šifrována, takže je velmi snadné zjistit jaká data který z uživatelů sdílí a jaká je jeho IP adresa. Z tohoto důvodu bývají uživatelé sítě DC ve srovnání s uživateli jiných sítí relativně často dopadeni při nelegálním sdílení, v některých případech je jim tato činnost prokázána a jsou za ni i odsouzeni.¹⁶²

Jiným, značně kontroverzním způsobem, který měl sloužit k vyhledávání pirátů, byl projekt Miivi.¹⁶³ Internetové stránky projektu obsahovaly po registraci uživatele možnost stažení nejnovějších filmů speciálním programem. Tento program však fungoval jako spyware, který prohledal disky uživatele a v případě, že objevil multimediální obsah, odeslal z počítače seznam multimediálního obsahu včetně registračních údajů, uživatelem poskytnutých. Projekt Miivi provozovala v roce 2007 přibližně půl roku společnost Media Defender, která spolupracuje s MPAA.¹⁶⁴

V současné době nabízí služby v oblasti monitorování P2P sítí vydavatelům například společnost SafeNet.¹⁶⁵

5.6.3 Ovlivňování legislativy

Snaha ovlivnit zákonná pravidla týkající se ochrany autorských práv, neboli lobování, je jednou z nejdůležitějších aktivit, kterými se zájmová sdružení v oblasti protipirátských aktivit zabývají.

Do této oblasti můžeme kromě přímého tlaku na podobu zákonů zařadit i žaloby a následně soudní spory s precedenčním dopadem soudních rozhodnutí, jejichž cílem je ukončit provoz nejrůznějších technologií, jejichž prostřednictvím jsou nebo mohou být porušována autorská práva.

Už na začátku této práce jsme v oddílu 2.1 citovali výrok z judikatury, podle něhož *„čím více věda přináší nové metody zužitkování, tím většího rozšíření musí býti přiznáno ochraně“*.¹⁶⁶ Tlak na změnu zákonů tak není ničím jiným, než snahou o uvedení tohoto výroku do života.

---

¹⁶² viz. např. medializovaný případ uživatele s přezdívkou Lubosoft (Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 29. září 2006, č.j. 3T 160/2006, on-line na: <http://www.cpufilm.cz/r1602006.html>) nebo případ V.U. (Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 7. července 2005, č.j. 15T 89/2005, on-line na: <http://www.cpufilm.cz/r041031.html>)

¹⁶³ Projekt byl dostupný na stránkách <http://www.miivi.com>; nyní už je nefunkční a stránky mají jiný obsah.

¹⁶⁴ Bednář, V. Tvář bestie odhalena. [cit. 10.3.2009]. Dostupný z: <http://www.lupa.cz/clanky/tvar-bestie-odhalena/>

¹⁶⁵ viz. internetové stránky společnosti dostupné z: <http://www.mediasentry.com>

V mnoha internetových prezentacích zájmových sdružení najdeme tuto činnost uvedenu jako monitorování a posuzování zákonů, regulí a politických postojů.¹⁶⁷ Ruku v ruce s rozšiřováním možností nelegálního šíření autorských děl tak jdou snahy zájmových sdružení, jejichž cílem je omezit pirátství zákonem.

Mezi změny, kterých bylo v tomto směru dosaženo patří například paušální platby za nenahrané nosiče nebo datová úložiště, jež umožňují výrobu kopie pro osobní potřebu fyzické osoby, zákaz obcházení účinných technických prostředků ochrany práv podle autorského zákona¹⁶⁸ nebo také zákaz pořizování záznamu audiovizuálního díla např. v kině.¹⁶⁹ K takovým změnám samozřejmě nedochází nejprve v České republice. Vydavatelé, často právě prostřednictvím svých zájmových sdružení, je nejprve prosazují v zemích, kde je největší trh (obvykle USA) a odtud se potom, rovněž pod vlivem určitého nátlaku, rozšiřují dále.

5.6.4 Hodnocení protipirátských aktivit

Protipirátské aktivity v oblasti prevence, osvěty a vzdělávání nejsou obecně hodnoceny jako příliš účinné, prosazují se proto spíše tvrdší podoby kampaní. Většinu protipirátských kampaní nelze hodnotit jako vzdělávací, přestože jsou tak prezentovány. Nevedou totiž ke zvýšení právního vědomí, ale mnohem častěji velmi zjednodušeně útočí na emoce například přirovnáváním pirátství ke krádeži auta, televize nebo peněženky. Častým prvkem těchto kampaní je spíše zastrašování než osvěta. Velmi kontroverzní jsou nejen uživatelé, ale i odborníky z oblasti IT hodnoceny především protipirátské aktivity BSA.¹⁷⁰ Tato organizace se totiž preventivně zaměřuje na náhodně vybrané podnikatele a obchodní společnosti z určitých oblastí, kterým zasílá „protipirátské“ materiály. Tyto materiály jsou tímto způsobem logicky doručeny nejen skutečným počítačovým pirátům, ale současně i subjektům, které používají veškerý software legálně nebo ze zásady komerční software nepoužívají. Že se takovým postupem mohou cítit dotčeni je pochopitelné a kredit protipirátských sdružení to zcela jistě nezvyšuje.

Zajímavým počinem je dohoda RIAA s FBI, na jejímž základě jsou na produkci vydavatelství umísťována protipirátská varování, pod nimiž je podepsána přímo FBI. Svědčí to o značném vlivu zájmových sdružení nejen na zákonodárnou, ale rovněž na výkonnou moc, která tímto způsobem preferuje zájem na dodržování práva v oblasti autorských práv před jinými oblastmi, ve kterých se žádná preventivní varování neobjevují.

---

¹⁶⁶ Rozhodnutí smíšeného odvolacího dvora v Alexandrii z 13.6.1946, Droit d'Auteur, 59, s. 130, cit. Telec, I., Přehled práva duševního vlastnictví. 1. Lidskoprávní základy, licenční smlouva. Brno : Doplněk, 2007, s. 34.

¹⁶⁷ Srov. např. RIAA. Who We Are. [cit. 19.3.2009]. Dostupné z: <http://www.riaa.com/aboutus.php>

¹⁶⁸ viz. § 43 AutZ

¹⁶⁹ viz. § 30 odst. 3 AutZ

¹⁷⁰ Srov. např. Holčík, T. BSA si videokazetou opět kazí pověst.[cit. 5.3.2009]. Dostupný z: <http://www.zive.cz/Clanky/BSA-si-videokazetou-opet-kazi-povest/sc-3-a-30025/default.asp>

V oblasti vyhledávání pirátů nelze proti aktivitám směřujícím vůči komerčnímu pirátství prakticky nic namítat, podobně lze chápat i vyhledávání počítačových pirátů v P2P sítích. Jako velmi kontroverzní a nemorální se však jeví aktivity, směřující k zavedení spyware do počítačů uživatelů. Tato aktivita nebyla jenom součástí zmíněné aktivity společnosti Media Defender. Podobná podezření vzbudila i některá CD média, vydaná společností SONY. Na těch byl objeven zřejmě DRM program, který se automaticky nainstaloval do systému spolu s vložením a prvním přehráním CD a zůstal aktivní i po vypnutí programu přehrávače.¹⁷¹

Aktivity v oblasti legislativy jsou v poslední době poměrně dobře viditelné. Na úkor pořádání protipirátských aktivit se v posledních letech značně rozšířila snaha prosadit do zákonů možnost odpojování uživatelů od internetu. To by mělo probíhat tak, že na základě informace od toho, jehož autorská práva byla porušena, by byl uživatel nejprve upozorněn a posléze, když by jeho pirátské aktivity neustaly, by mohl být na základě zákona od internetu odpojen. V této oblasti zatím došla nejdále Francie, kde už příslušný zákon prochází legislativním procesem.¹⁷² V našich podmínkách se tuto vizi snaží protlačit zejména IFPI,¹⁷³ která v odpojování uživatelů od internetu vidí účinnou možnost, jak počítačovému pirátství skutečně účinně zabránit.

Pokud jde o soudní spory, snahou protipirátských zájmových sdružení je zejména eliminovat existenci technologií, jež umožňují nelegálně užívat autorská díla. Významným sporem v této oblasti byl už zmíněný spor o technologii Betamax, kde se vydavatelské společnosti nepodařilo uspět. RIAA naopak uspěla v případě Napster, o kterém jsme se už rovněž zmínili a dosáhla zastavení jeho činnosti. Ukazuje se však, že podobné spory pirátství nezastaví, nanejvýš ho na určitou dobu mírně omezí, ovšem velmi brzy se objeví další alternativy a počítačové pirátství se rozvíjí dále.

Je tedy zřejmé, že i když aktivita vydavatelů v boji proti počítačovému pirátství je poměrně vysoká a investují do ní jistě nemalé prostředky, dosažený efekt je dosud prakticky ve všech oblastech zanedbatelný.

---

¹⁷¹ viz. Russinovich, M. Sony, Rootkits and Digital Rights Management Gone Too Far. [cit. 10.3.2009] . Dostupný z: <http://blogs.technet.com/markrussinovich/archive/2005/10/31/sony-rootkits-and-digital-rights-management-gone-too-far.aspx>

¹⁷² viz. Propriété intellectuelle : création sur internet. [cit. 25.3.2009]. Dostupný z: <http://www.assemblee-nationale.fr/13/dossiers/internet.asp>

¹⁷³ Srov. např. Ředitelka české IFPI Petra Žikovská odpovídá. [cit. 25.3.2009]. Dostupný z: <http://www.cdr.cz/a/23496>

Kapitola 6

Nekomerční sdílení prostřednictvím veřejných úložišť

Jak už z předchozího víme, největší rozmach šíření nelegálních pirátských kopií autorských děl, tedy warezového obsahu, nastal s rozvojem a masivním rozšířením sítě internet. V prvním období byl warezový obsah šířen především prostřednictvím FTP serverů, které dodnes díky své rychlosti přetrvaly pro prvotní šíření mezi warezovými skupinami. Pro masivní šíření však není příliš praktický postup, kdy je celý systém životně závislý na centrálním uzlu, jehož zhroucení nebo záměrná deaktivace způsobí zhroucení celého systému. V situaci, kdy všechny požadavky obsluhuje jediný centrální uzel, také může snadno dojít k jeho zahlcení a následné havárii.

Zřejmě právě tyto důvody daly vzniknout novějšímu způsobu sdílení velkých objemů dat, kdy přenos dat probíhá přímo mezi jednotlivými počítači na stejné úrovni, aniž by bylo nutné přenosem zatěžovat centrální server. Síť, umožňující tento způsob sdílení se nazývá síť P2P. Z pohledu nelegálního sdílení je velkou nevýhodou současných P2P sítí velmi malý důraz na anonymitu a nutnost instalace speciálního klientského programu, s jehož pomocí ke sdílení a stahování dat dochází.

V souvislosti s těmito problémy a určitým trendem převést co nejvíce služeb na internetu do prostředí služby WWW se objevil nový způsob sdílení warezového obsahu, k němuž uživateli stačí pouze prohlížeč WWW stránek. Základní podmínkou pro tento způsob šíření warezu je možnost uložit na nějaký server na páteřní síti velký objem dat. Takovou možnost nabízí veřejná úložiště (tzv. filehostingové servery),¹⁷⁴ na něž je možné ukládat velké soubory, které jsou zde potom při znalosti adresy přístupné pomocí protokolu HTTP, takže je lze stáhnout s použitím běžného webového prohlížeče.

Způsob šíření warezového obsahu se tak sice vrátil zpět k existenci centrálního uzlu, který tvoří veřejná úložiště, nicméně vzhledem k legálnímu provozu těchto úložišť a jejich široké nabídce jsou problémy, jež měly původní warezové FTP servery, v podstatě odstraněny.

Princip šíření nelegálního obsahu tímto způsobem je poměrně jednoduchý. Libovolný uživatel internetu umístí warezový obsah na server filehostingové služby. Filehostingová služba mu poskytne odkaz, kam byl soubor umístěn a kde je k dispozici. Uživatel potom adresu zveřejní a umožní tak stažení souboru všem, kteří se s ní seznámí. Adresu je na internetu možné uveřejnit mnoha způsoby, je to však nejčastěji na diskusních serverech, které se buď týkají tématu, k němuž se warez vztahuje nebo, a to je mnohem častější, na speciálním warezovém diskusním serveru, jehož hlavním smyslem je právě sběr a zveřejňování takových odkazů.

---

¹⁷⁴ Nejznámější z nich jsou rapidshare.com, megaupload.com, z českých například czshare.com, který ovšem funguje i na adrese <http://www.czshare.cz/>

Diskusní server pak umožňuje snadné prohledávání diskusních témat, usnadňující vyhledání konkrétního warezového obsahu, jejich systematizaci, vytváření seznamů a podobně.

Na masivním šíření warezového obsahu prostřednictvím filehostingových služeb se tedy obvykle přímo či nepřímo podílí čtyři subjekty ve čtyřech různých rolích:

- provozovatel veřejného datového úložiště (tzv. filehostingové služby)
- uživatel, který nahraje warezový obsah na filehostingový server a poskytne na něj odkaz (uploading)
- uživatel, který si přes zveřejněný link warezový obsah stáhne do svého počítače (downloading)
- provozovatel warezového diskusního serveru

Abychom mohli provést právní analýzu tohoto postupu šíření, musíme se zaměřit na právní kvalifikaci jednotlivých subjektů, vymezit jejich účast na porušování zákona a na základě toho se pak můžeme zabývat jejich možnou odpovědností či spoluodpovědností.

6.1 Provozovatel veřejného datového úložiště

Subjekt, provozující veřejnou úschovnu souborů, obvykle umožňuje jakémukoli uživateli síť internet vložit do jeho úložiště libovolný soubor a tento soubor zároveň zpřístupní dalším uživatelům internetu, kterým to umožní sdělením linku uživatel, jenž soubor do úschovny umístil. Nejzákladnější služby takové úschovny bývají obvykle bezplatné, větší uživatelský komfort je však zpoplatněn a to takovým způsobem, že při častějším používání jsou bezplatné služby nedostačující. Pravidelnému uživateli úložiště tak nezbude, než za služby úschovny zaplatit.

Provozování úschovny tedy v drtivé většině případů nelze považovat za nekomerční službu, ale naopak subjekty ji provozují v rámci své podnikatelské činnosti.

Nezávisle na výdělečném charakteru lze provozovatele úschovny charakterizovat jako ISP třetího typu, protože jeho činnost spočívá v tom, že poskytuje službu, jež spočívá v ukládání informací, které byly poskytnuty uživatelem.¹⁷⁵

Jak jsme uvedli v oddílu 2.4, zákon omezuje objektivní odpovědnost ISP tohoto typu jenom na situace, kdy:

- *mohl vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu vědět, že obsah ukládaných informací nebo jednání uživatele jsou protiprávní, nebo*

---

¹⁷⁵ viz. § 5 zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, ve znění pozdějších předpisů a oddíl 2.4

- *dozvěděl-li se prokazatelně o protiprávní povaze obsahu ukládaných informací nebo o protiprávním jednání uživatele a neprodleně neučinil veškeré kroky, které lze po něm požadovat, k odstranění nebo znepřístupnění takovýchto informací.*¹⁷⁶

Přitom platí, že ISP není povinen dohlížet na obsah ukládaných informací a není ani povinen aktivně vyhledávat skutečnosti a okolnosti, které na protiprávní obsah poukazují.¹⁷⁷

Z těchto zákonných ustanovení můžeme vyvodit, že provozovatel filehostingové služby není odpovědný za pouhé uložení dat. Protože provozovatel není povinen aktivně vyhledávat protiprávní obsah, je zřejmě nejspíše na tom, jehož práva duševního vlastnictví byla porušena, aby provozovatele o uložení takových informací a zároveň o jejich protiprávnosti informoval.

V případě porušování autorského práva by zřejmě nebylo dostatečné pouhé oznámení o tom, že určitý u něj uložený soubor je nelegální a porušuje autorská práva, ale bylo by nutné doložit konkrétně i to, či práva jsou porušena a proč. V případě splnění těchto podmínek by byl provozovatel filehostingové služby povinen takový obsah ze svého úložiště neprodleně odstranit a spoluodpovědný by byl teprve tehdy, kdyby tak neučinil.

V případě filehostingu však můžeme jít ještě o něco dále. Vzhledem k tomu, že odpovědnost jeho provozovatele je stanovena už i tehdy, když protiprávní data ve svém úložišti trpí z nevědomé nedbalosti (viz zákonné ustanovení: „mohl vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu vědět...“), lze po něm tedy zřejmě požadovat i to, aby do budoucna neumožnil uložit do svého úložiště stejný obsah, o kterém se už jednou dozvěděl, že je protiprávní.¹⁷⁸ Tato operace není technicky příliš náročná, protože existuje poměrně snadno dostupný způsob jak kontrolovat shodu souborů pomocí kódu, který se nazývá *hash*.¹⁷⁹

Provozovatelé filehostingových služeb si obvykle jsou vědomi těchto skutečností a nejen že mažou na základě oznámení protiprávní obsah, ale neumožní ani nové nahrání takového obsahu. Vzhledem k tomu, že obvykle existuje jenom jedna nebo maximálně několik málo warezových verzí jednoho autorského díla, mohlo by se na první pohled zdát poměrně jednoduché zabránit jeho šíření prostřednictvím veřejných datových úložišť.

Není to ovšem tak snadné, protože digitální technologie a dostupný software umožňují poměrně snadné modifikace příslušných souborů takovým způsobem, že provozovatel úložiště nejen že nepozná shodu souboru s jiným souborem, ale nemůže zjistit ani jeho skutečný obsah. Takovou možností je šifrování souboru pomocí hesla. V případě šíření warezového obsahu prostřednictvím filehostingových služeb se tento postup velmi často používá a heslo bývá zveřejněno spolu s odkazem. Zašifrováním stejného souboru pomocí různých hesel vzniknou co

¹⁷⁶ tamtéž

¹⁷⁷ viz § 6 zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁸ Srov. Polčák, R. Právo na internetu. Spam a odpovědnost ISP. Brno : Computer Press, 2007, s. 85.

¹⁷⁹ *hash* je jakýsi „otisk prstu“ daného souboru; na základě vzorce se z binární podoby jakkoli velkého souboru vypočítá relativně krátký řetězec, který tento soubor charakterizuje, což je právě onen *hash*; je-li *hash* dvou souborů shodný, jsou s velmi vysokou pravděpodobností shodné i tyto dva soubory

do binární podoby naprosto odlišné soubory, jejichž skutečný obsah není bez znalosti tohoto hesla možné prohlížet a nelze ani určit, že tyto soubory mají stejný obsah.

Mělo-li by tedy dojít ke vzniku spoluodpovědnosti ISP za obsah šifrovaných souborů, musel by být zřejmě informován nejen o tom, že v jeho úložišti jsou umístěny soubory, jež porušují autorská práva a čím, ale musel by rovněž dostat k dispozici heslo, s jehož pomocí lze soubory prozkoumat a přesvědčit se, jaký je jejich skutečný obsah. Jen tak lze totiž splnit podmínku, aby provozovatel *věděl* nebo se *prokazatelně dozvěděl* o protiprávnosti obsahu.

Pokud by pomocí hesla shledal obsah protiprávním, lze po něm nadále požadovat, aby stejný soubor, šifrovaný tímto heslem a rovněž i tento soubor v nešifrované podobě nadále do svého úložiště neumožnil umístit, stejně jako je to možné požadovat u nešifrovaných souborů. Jiné jednání by totiž bylo možné kvalifikovat jako nedbalost.

V případě neanonymních uživatelů (nebo i v případě uživatele, jenž má anonymní virtuální identitu), kdy je možné rozpoznat, že různé soubory, uložené do úložiště pochází právě od jednoho konkrétního uživatele, je ještě na místě zamyslet se nad tím, jakou pozornost je povinen ISP věnovat dalším souborům tohoto uživatele v případě, kdy ví, že některé z jeho předchozích souborů měly nelegální obsah. Za těchto okolností zřejmě lze po provozovateli požadovat, aby obsah jeho souborů kontroloval a v případě, že narazí na obsah, u něž lze protiprávnost zjistit, je sám neprodleně odstranil. To je ale zřejmě možné jenom u souborů, které nejsou šifrovány, případně u souborů, o jejichž protiprávnosti už ISP z dřívějšíka ví (ty však musí blokovat nezávisle na uživateli, který se je pokouší vložit). Pokud by se však jednalo o soubor, jehož obsah je zašifrován, a ke kterému provozovatel nezná heslo, je na místě se domnívat, že takový soubor není povinen smazat, a to z toho důvodu, že nemá vzhledem k okolnostem žádnou možnost *vědět*, že obsah je protiprávní. Vzhledem k povaze případu se tak může nanejvýš *domnívat*.

Kromě odstranění nezákonného obsahu se mohou ti, jejichž autorská práva byla porušena, domáhat za určitých okolností i odhalení identity uživatelů filehostingové služby a údajů o rozsahu neoprávněného užití.¹⁸⁰ To budou zřejmě v takovémto případě zejména informace o IP adresách uživatele, který soubor do úložiště vložil a případně i podrobnější informace o něm, není-li pro provozovatele anonymní, a dále také informace o tom, kolikrát a odkud byl soubor z úložiště stažen. Poskytnout tyto informace jsou povinni pouze ti, kteří službu úložiště využívají pro svůj přímý nebo nepřímý majetkový prospěch,¹⁸¹ což, jak jsme uvedli platí prakticky o všech veřejných úložištích. Význam takto poskytnuté informace lze spatřovat v možnosti identifikovat uživatele, který svým jednáním porušil autorské právo, údaje o počtu stažení pak mohou posloužit k vyčíslení vzniklé škody.

---

¹⁸⁰ viz § 40 odst. 1 AutZ

¹⁸¹ Srov. Polčák, R. Právo na internetu. Spam a odpovědnost ISP. Brno : Computer Press, 2007, s. 86.

6.2 Upload autorského díla

V případě uživatelů, kteří warezový obsah na server nahrají a následně zveřejní odkaz na něj, je situace relativně nejjednodušší. V případě uložení souboru do datového úložiště a následném zveřejnění odkazu nebude příliš obtížné dovodit v jednání takového uživatele úmysl, a to zřejmě přímý.

Takové jednání totiž vyžaduje činnost, kterou uživatel dělat chce. Protože, jak už jsme uvedli, jsou ustanovení autorského zákona chráněna blanketní normou trestního práva, může být tato činnost uživatele kvalifikována jako trestný čin a v konkrétním případě pak záleží na posouzení jeho společenské nebezpečnosti (v době účinnosti zákona 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů) nebo na tom, zda do autorského práva bylo zasaženo více než nepatrně (v době účinnosti zákona 40/2009 Sb.). Kromě trestní, případně správní odpovědnosti nastupuje u takového uživatele samozřejmě rovněž odpovědnost občanskoprávní.

V praxi se ovšem tito uživatelé mohou odhalení snadno vyhnout, stačí, aby pro svou činnost použili některou z anonymizačních metod a jsou prostřednictvím sítě prakticky nedohledatelní.

Poněkud odlišnou kategorii tvoří situace, kdy uživatel pouze umístí na diskusní server odkaz na nelegální obsah, uložený ve veřejném úložišti, aniž by sám byl tím, kdo tento obsah do úložiště umístil. To se může stát v případech, kdy odkaz například objeví někde jinde na internetu.

Takový případ se podobá případu internetového vyhledávače, který rovněž na základě dotazů nabízí odkazy, které získal procházením sítě internet. Na případ vyhledávače se však nevztahuje zákonná definice ISP (pokud nejde o službu typu katalog, kam uživatelé sami umisťují odkazy na své stránky). Spoluodpovědnost internetových vyhledávačů přitom lze vyvodit např. z poměrně známého francouzského rozhodnutí *Licra vs. Yahoo!*,¹⁸² podle něhož vyhledávač spoluodpovídá za protiprávní obsah odkazovaných zdrojů. Situace vyhledávače je do značné míry podobná ISP třetího typu (byť se liší v tom, že vyhledávač má možnost do svých pokročilých vyhledávacích algoritmů zahrnout i detekci závadného obsahu) a lze předpokládat, že judikatura ve svých rozhodnutích bude vyvozovat spoluodpovědnost vyhledávače v podobném rozsahu, jako je tomu u ISP třetího typu.¹⁸³

Situace vyhledávače a uživatele, který přímo umístí odkaz na nelegální obsah, se však podstatně liší právě v oné „detekci“. U automatického systému nepřipadá v úvahu stoprocentní účinnost,¹⁸⁴ kdežto uživatel má možnost odkazovaný obsah prozkoumat mnohem podrobněji. Proto lze předpokládat, že spoluodpovědnost uživatele bude hodnocena ještě daleko přísněji než spoluodpovědnost automatického vyhledávače.

---

¹⁸² Rozhodnutí Tribunal de Grande Instance de Paris ze dne 20.11.2000, *UEJF et Licra c/ Yahoo! Inc. et Yahoo France*.

¹⁸³ Srov. Polčák, R. *Právo na internetu. Spam a odpovědnost ISP*. Brno : Computer Press, 2007, s. 99–100.

¹⁸⁴ nabízí se srovnání účinnosti s účinností antispamových filtrů

6.3 Download autorského díla

Situace uživatele, který na základě zveřejněného odkazu stáhl warezový obsah do svého počítače, značně závisí na tom, jakého druhu byl stažený obsah. Jak už jsme uvedli ve výkladu, týkajícím se autorského zákona, v případě software dochází k jeho užití v každém případě a nezávisle na tom, zda je užíván pro osobní nebo jinou potřebu. Autorskoprávní odpovědnost je konstruována jako objektivní, takže je na uživateli, aby zvážil, jaký obsah do svého počítače stahuje, protože i v případě nevědomosti, kdy sice nevznikne trestní odpovědnost, vzniká objektivní odpovědnost soukromoprávní.

V případě autorských děl literárních, hudebních nebo audiovizuálních pak lze za určitých okolností dílo stáhnout pro osobní potřebu, nicméně je třeba vzít v úvahu třístupňový test a v něm zejména možnost nepřiměřeného zásahu do oprávněných zájmů autora.

Shrnuto tedy, v případě hudebních a audiovizuálních děl může být jednání uživatele, vedoucí ke stažení autorského díla z nelegálního zdroje v zásadě v souladu s autorským právem, užívá-li autorské dílo jenom pro svou osobní potřebu. V případě software však zásadně nikoli.

6.4 Provozovatel diskusního serveru

Situace provozovatele diskusního serveru nebo jiného obdobného systému, který uživateli umožní zveřejnit internetový odkaz na nelegální obsah, je obdobná situaci provozovatele veřejného datového úložiště. Na rozdíl od provozování veřejné úschovny je však provoz diskusního fóra mnohem méně náročný na výpočetní kapacitu, takže provozovatelé diskusních serverů fungují na různých úrovních a nijak zvláštním jevem není existence diskusního serveru, ze kterého neplyne provozovateli žádný hospodářský ani ekonomický prospěch a který provozuje třeba jenom jako zálibu.

Dále budeme předpokládat, že diskusní fórum není moderováno, tj. uživatelé do něj umísťují příspěvky sami, aniž by provozovatel či administrátor příspěvky kontroloval nebo dokonce před zveřejněním schvaloval.

Za těchto okolností provozovatel spadá nezávisle na tom, zda z provozu fóra má hospodářský nebo ekonomický prospěch, do kategorie ISP třetího typu a za určitých okolností tak může odpovídat za zveřejněný obsah – v našem případě za odkazy na nelegální soubory na filehostingové službě.

Aby provozovateli vznikla odpovědnost za příspěvek, jehož obsah porušuje zákon nebo k porušení zákona přímo vybízí, je nutné, aby se o jeho protiprávním obsahu nejprve věrohodně dověděl. Podobně jako v případě provozovatele datového úložiště, je třeba mít informaci nejen o tom, že protiprávní odkaz je na diskusním fóru přítomen, ale také či práva porušuje a proč.

V tomto smyslu je samozřejmě důležité, jakým způsobem je odkaz v diskusní zprávě uvozen a o jaké autorské dílo jde. V případě, že jde například o dosud nezveřejněné filmové dílo, které neoprávněně uniklo ze studia a je na internetu šířeno ještě před premiérou, bude situace

diametrálně odlišná od situace, kdy odkaz vede na soubor, obsahující film, o němž provozovatel diskusního fóra nemůže vědět, zda ho není možné na internetu šířit volně. V prvním případě by tak provozovateli diskusního serveru měla bez dalšího stačit informace o tom, že je u něj umístěn odkaz, vedoucí na soubor s tímto dílem, ve druhém případě by zřejmě informace musela být poněkud podrobnější a obsahovat i důvody, proč soubor, na nějž je odkazováno porušuje autorská práva.¹⁸⁵

ISP třetího typu se nemohou zříci své odpovědnosti vůči těm, jejichž práva mohou být porušena, a to ani jednostranným prohlášením, že za příspěvky zodpovídají jejich autoři, ani ujednáním s autory příspěvků v registračních podmínkách. Jakákoli dohoda mezi provozovatelem diskusního serveru a jeho uživatelem totiž nemůže upravovat právní vztah ke třetí osobě, kterou je ten, jehož autorská práva byla porušena.

Poněkud přísnější postoj bychom mohli zvolit tehdy, kdy se jedná o diskusní server, který je na zveřejňování warezových odkazů přímo zaměřen, navíc má i příjmy z reklamy a lze jej tedy jednoznačně hodnotit jako komerční aktivitu. Zde by za určitých okolností dokonce mohla připadat v úvahu i trestní odpovědnost jeho provozovatelů či administrátorů, kteří by mohli být trestně odpovědní z účastenství na trestném činu porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi.¹⁸⁶

Provozem diskusního fóra, které je zaměřeno na warezový obsah totiž zřejmě může docházet k úmyslné pomoci při spáchání trestného činu poskytnutím prostředků, v některých případech by se mohlo jednat i o návod ke spáchání trestného činu,¹⁸⁷ když diskusní servery často obsahují závazné podmínky pro zveřejňování odkazů a speciální témata, založená administrátory, nazvaná např. *Movie - premiéry* nebo *Software - Systémy a vývoj*, když přitom *Software - Free* je samostatným tématem.¹⁸⁸ V tomto případě by totiž zřejmě provozovatel nebo administrátor diskusního serveru nevystupoval jako ISP třetího typu, nýbrž by byl za jím vložený obsah, navádějící či usnadňující spáchání trestného činu sám odpovědný.

Nic by na tom zřejmě nezměnily ani poněkud alibistické registrační podmínky, obsahující výzvu, aby uživatelé nestahovali nelegální obsah, protože tím porušují autorský zákon,¹⁸⁹ když faktickým smyslem existence takového fóra je primárně šíření nelegálních autorských děl a jakékoli jiné využití je veskrze bagatelní.

I když je v případě sdílení warezového obsahu prostřednictvím veřejných datových úložišť možné domáhat se odstranění nelegálního obsahu minimálně u dvou různých ISP třetího typu (provozovatel úložiště a provozovatelé diskusních serverů), je v praxi vhodnější obrátit se vždy

---

¹⁸⁵ Srov. Polčák, R. Právo na internetu. Spam a odpovědnost ISP. Brno : Computer Press, 2007, s. 94.

¹⁸⁶ viz §152 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a § 270 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (účinný od 1.1.2010).

¹⁸⁷ § 10 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů a § 24 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon (účinný od 1.1.2010)

¹⁸⁸ viz. např. <http://www.warforum.cz/viewtopic.php?t=603663>, resp.

<http://www.warforum.cz/viewtopic.php?t=478031>, resp. <http://www.warforum.cz/viewtopic.php?t=478729>

¹⁸⁹ viz. např. <http://www.warforum.cz/profile.php?mode=register>

v první řadě na provozovatele datového úložiště. Vzhledem ke komerčnímu způsobu provozování služby na něm totiž lze spravedlivě požadovat rychlé odstranění nelegálního obsahu, kterým dojde zároveň ke „znehodnocení“ všech odkazů na tento obsah, jež mohou být zveřejněny i na mnoha dalších místech.

Lze dovozovat, že v případě, kdy je závadný obsah z úložiště odstraněn dříve, než stihne oslovený provozovatel diskusního serveru zareagovat, není už povinen odkaz odstraňovat. Odkaz totiž směřuje na zdroj, který v danou chvíli už neexistuje, nemůže proto být protiprávní a provozovatel diskusního serveru se tudíž o jeho protiprávnosti nemůže přesvědčit.

Kapitola 7

Legalizace nekomerčního sdílení – úvahy de lege ferenda

Ze všeho, co jsme až dosud o počítačovém pirátství uvedli, plyne jednoznačný závěr – situace v této oblasti není ani zdaleka optimální. Těžko bychom našli jinou oblast, kde je platné právo porušováno v tak velkém rozsahu, účastní se ho tak vysoký počet osob a kde jsou zároveň ztráty vyčíslovány v takové výši. Účinné postihování těchto aktivit přitom vzhledem k počtu zúčastněných a zejména vzhledem ke způsobu provedení naprosto není v silách příslušných státních orgánů. Je proto na místě zabývat se úvahami o tom, jak by tuto situaci bylo možné vyřešit, aby to bylo co nejoptimálnější pro všechny zúčastněné strany, mezi které patří autoři, „spotřebitelé“ i stát.

Existuje několik možných cest, jak se toho snažit dosáhnout, dobrým vodítkem by mohlo být usnesení EP o kulturním průmyslu v Evropě, které bylo přijato v dubnu 2008.¹⁹⁰

Evropský parlament se poměrně pokrokovým způsobem vyjadřuje k některým aspektům, které rozvoj internetu pro kulturu znamená a obsahuje také některé inspirativní body. EP „upozorňuje na skutečnost, že kriminalizace spotřebitelů, kteří neusilují o zisk, za účelem boje proti počítačovému pirátství není vhodným řešením“¹⁹¹ a vymezuje se také k návrhům na omezování přístupu k internetu, když vyzývá Komisi a členské státy, „aby se vyvarovaly přijetí takových opatření, která by byla v rozporu s lidskými právy, občanskými právy a zásadami přiměřenosti a účinnosti a která by měla odrazující důsledky, jako je například pozastavení přístupu k internetu.“¹⁹²

Trend, který nevyžaduje kriminalizaci nekomerčního počítačového pirátství je ostatně patrný už v Úmluvě o počítačové kriminalitě, jíž jsme se v této práci také zabývali.

Vezmeme-li v potaz, že základním východiskem nového pojetí práva duševního vlastnictví by mělo být, že nekomerční počítačové pirátství nebude kriminalizováno a zároveň nebude připadat v úvahu ani trest v podobě odpojení od internetu, důsledkem tohoto východiska by nutně musela být legalizace nekomerčního sdílení. Pokud by totiž měl být odstraněn trestní postih (ať už soudní nebo správní), zřejmě by v takovém případě ztratil smysl i možný postih soukromoprávní.

K získání důkazů o porušení autorského práva prostřednictvím počítačové sítě je totiž téměř vždy nutná prohlídka konkrétního počítače a tu si bez asistence státních orgánů nelze nijak vynutit. Subjekt poškozený porušením autorských práv by se tak v případě soukromoprávního řízení pravidelně ocital v důkazní nouzi a měl by jen malou šanci své právo účinně vymoci.

---

¹⁹⁰ Usnesení Evropského parlamentu č. 2007/2153(INI) ze dne 10. dubna 2008 o kulturním průmyslu v Evropě.

¹⁹¹ čl. 17 usnesení Evropského parlamentu č. 2007/2153(INI) ze dne 10. dubna 2008 o kulturním průmyslu v Evropě

¹⁹² tamtéž, čl. 23

Mají-li se úvahy de lege ferenda ubírat tímto směrem, a já se domnívám, že skutečně mají, je třeba zvážit nejen to, jakým způsobem by mělo být právo modifikováno, ale také soulad takové změny s ústavním právem, vymahatelnost této právní úpravy a dopady na jednotlivé oblasti kultury, kterých se současné počítačové pirátství dotýká. Jen těžko by totiž bylo možné přijmout takovou regulaci, která by sice byla ústavně konformní a zároveň snadno vymahatelná, ale fakticky by vedla k likvidaci některých odvětví kultury.

Cestou by zřejmě mohlo být rozšíření institutu volného užití autorského díla na celou nekomerční oblast, což se nepochybně jeví jako velmi radikální řez.

Z pohledu ústavnosti uvedeného postupu je nutné se zaměřit na Listinu základních práv a svobod. Ta na jednu stranu chrání právo k výsledkům tvůrčí duševní činnosti,¹⁹³ na druhou stranu však zaručuje (byť za zákonem stanovených podmínek) právo na přístup ke kulturnímu bohatství.¹⁹⁴ Podobně i Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech přiznává na jednu stranu právo „*požívat ochrany morálních a materiálních zájmů, které vyplývají z jeho vědecké, literární nebo umělecké tvorby*“,¹⁹⁵ na druhou stranu však také právo „*užívat plodů vědeckého pokroku a jeho využití*“¹⁹⁶ a právo „*účastnit se kulturního života*“.¹⁹⁷

Došlo by tedy k určitému oslabení práv autorů, ale zároveň by byla mírně posílena práva na požívání plodů kultury a vědeckého pokroku. Tvorba autorů by však i nadále požívala ochrany, takže z tohoto pohledu by takový posun nebyl v rozporu s ústavním pořádkem. Do rozporu by se proto dostal jedině v takovém případě, že by došlo k faktickému omezení možnosti vytvářet nová díla.

Z hlediska státu a vymáhání takového práva by se jednalo o cestu nejmenšího odporu. Pojem počítačového pirátství by se značně zúžil jenom na oblast toho, co jsme vymezili jako komerční počítačové pirátství a postihování právě tohoto jevu je z celé oblasti počítačového pirátství relativně nejjednodušší. Dohledat prodejce nebo distributory nelegálních nosičů lze poměrně snadno, rovněž kontrola podnikatelských subjektů je nesrovnatelně snazší než kontrola domácností. Lze tedy říci, že z hlediska nároků na státní aparát a z hlediska efektivnosti vymáhání práva, by rozšíření volného užití autorských děl na celou nekomerční sféru bylo řešením, které by současný neutěšený stav mohlo zlepšit nikoli nepatrně.

Než se budeme zabývat situací autorů, zaměříme se na to, jakým způsobem by byly ovlivněny producentské a vydavatelské společnosti. Důležitým poznatkem je, že ústavní právo nechrání vydavatele, ale přímo tvůrce a ospravedlnění speciální zákonné ochrany subjektů, stojících mezi tvůrcem a uživatelem lze obhájit snad jedině tehdy, když by bez jejich prostřednictví tvůrce buď vůbec nemohli tvořit, anebo by v této možnosti byli značně omezeni.

---

¹⁹³ čl. 34 odst. 1 Listiny

¹⁹⁴ čl. 34 odst. 2 Listiny

¹⁹⁵ čl. 15 odst. 1 písm. c) Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

¹⁹⁶ čl. 15 odst. 1 písm. b) Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

¹⁹⁷ čl. 15 odst. 1 písm. a) Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

7.1 Producenti software

Producenty software by volné nekomerční užití postihlo zřejmě vůbec nejméně, možná lze dokonce říci, že by jim dokonce prospělo. Lze totiž říci, že optimální situace je pouze ta, kdy platné právo je dodržováno. Uvažujme tedy následující dvě modelové situace.

První z nich se týká situace, kdy platné právo v oblasti autorského práva je stejné jako dnes, ale je široce vymáháno a dodržováno. To by v současné situaci znamenalo, že z komerčního software je na každém počítači instalován jenom takový, u kterého byla řádně zaplacená licence. Protože ceny komerčního software jsou poměrně vysoké, lze se domnívat, že v takovém případě by mnoho nekomerčních (tedy zejména domácích) uživatelů využilo jiné, bezplatné možnosti z kategorie freeware, svobodného software nebo open source software. Zvláště, když software určitého typu sice potřebuje, ale používá ho v domácích podmínkách jen velmi zřídka. V důsledku toho by pravděpodobně došlo k většímu rozšíření software, který je k dispozici na základě bezplatné licence i do komerční sféry, protože je málo pravděpodobné, že by si uživatel pořizoval ke stejnému účelu jiný software než ten, s nímž je zvyklý pracovat z domova, pokud s ním lze dosáhnout stejného výsledku. Přitom právě komerční sféra je oblast, kde se pirátský software vyskytuje nejméně a tedy z ní výrobcům plyne i nejvyšší zisk.

Druhá modelová situace opět předpokládá dodržování platného autorského práva a zároveň počítá s volným užitím v nekomerční oblasti, v domácnostech by tak bylo možné mít na počítači instalován libovolný software. To by zřejmě znamenalo (mimo jiné i díky reklamním kampaním výrobců software), že i v domácích podmínkách by byl komerční software rozšířen ještě více, než je tomu dnes. Analogicky předchozímu případu se na základě toho lze domnívat, že stejný software by se rozšířil i do komerční sféry a to minimálně ve stejné míře, jako je tomu nyní. K tomu ještě přistupuje možnost, že i při volném domácím užití by bylo možné za poplatek poskytovat např. placené update (což má výrazný smysl např. u antivirových programů), případně podporu.

Pokud obě předchozí modelové situace porovnáme s faktickým stavem zjistíme, že má mnohem blíže k druhé možnosti, což dokládá odhadovaný stav, kdy je přibližně 39 % software používáno v rozporu s licenčními podmínkami, tedy nelegálně.¹⁹⁸ Mělo-li by v této oblasti dojít k nějaké změně, lze se na základě rozboru uvedených modelových případů přiklonit k tomu, že pro producenty software by bylo výhodnější, kdyby software byl v domácnostech dostupný bezplatně a zisk by jim plynul z komerční sféry, než kdyby sice měli nějaký zisk i z domácností, nicméně v komerční sféře by se rozšíření jejich software výrazně snížilo.

Oprávněnosti tohoto názoru svědčí i to, že software, u něhož lze legální původ ze strany producentské společnosti poměrně účinně vymáhat (např. antivirový program, který je nutné

---

¹⁹⁸ Srov. BSA. Pirátského softwaru v Česku neubývá, 39 procent se stále užívá nelegálně. [cit. 20.3.2009]. Dostupný z: http://global.bsa.org/idcglobalstudy2007/pr/pr_czechrep.pdf

takřka denně aktualizovat a relativně snadno přitom lze hlídat i jeho původ), má pro domácí nekomerční využití téměř vždy základní verzi zdarma.¹⁹⁹

Bez nadsázky tedy lze odhadovat, že producentům software nejvíce vyhovuje současný stav, kdy software v domácnostech je z velké části nelegální, avšak vinou pirátství tomu tak není vždy, takže i z domácností jim plyne určitý zisk. Pokud by ale mělo dojít k takové změně, kdy by platné právo bylo opravdu účinně vymáháno (a co jiného by mělo být snahou státu), je velmi pravděpodobné, že většina producentů software by preferovala volné domácí užití před vymizením svých produktů z domácností a v důsledku toho v určité míře i z komerční sféry.

O snaze softwarových společností rozšířit své produkty co nejvíce ostatně svědčí i poměrně populární výrok, který v roce 2007 pronesl tehdejší prezident obchodní divize společnosti Microsoft Jeff Raikes, když mluvil o počítačových pirátech: *„Pokud se budou dopouštět vůči někomu pirátství, chceme, abychom to byli raději my než někdo jiný (...) Rozumíme tomu tak, že dlouhodobě je základním cílem vytvořit širokou základnu lidí, kteří používají naše produkty a postupně je můžeme přesvědčit, aby software legalizovali.“*²⁰⁰

Možnost volného užití software pro osobní nekomerční účely by samozřejmě neznamenala povinnost producentů, aby software domácnostem zdarma poskytli, tj. odstranili ochrany proti kopírování. V této souvislosti vzniká ještě jedna otázka – jak by se mělo právo vypořádat s nekomerčně působícími warezovými skupinami a činnostmi jejich crackerů.

Není od věci myšlenka, že paradoxně největšího účinku by mohlo být dosaženo, kdyby se prolamování ochran stalo legální. Počet lidí, kteří si se sofistikovanou ochranou dokáží poradit, se celosvětově odhaduje maximálně na několik set.²⁰¹ Je to sice tvrzení, které je jen těžko prokazatelné exaktně, ale lze se domnívat, že mnoho z nich tuto činnost dělá proto, že pro ně má určité kouzlo dělat něco zakázaného a zároveň trochu poškozovat producenty software, o nichž se mohou domnívat, že mají nepřiměřené zisky. Kdyby se činnost warezových skupin stala legální a zároveň i nekomerční domácí užívání jejich produktů by se stalo legální, warez by tím přišel o svůj podstatný znak, kterým nepochybně je jeho existence v undergroundu, a zájem mnoha členů by tím mohl značně opadnout.

Na druhou stranu je však nutné uvážit, že legalizace libovolných zásahů do software pro domácí použití by mohla přinést další rozšíření malware,²⁰² jehož vytváření by sice samozřejmě legalizováno nebylo, ale v některých případech je velmi obtížné rozpoznat, jaké přesně budou důsledky zásahu do počítačového programu. Rozšiřování malware by sice na jednu stranu bylo pro uživatele určitě motivací k zakoupení software z oficiálních zdrojů, je však nutné zvážit i možné důsledky v dalších oblastech počítačové kriminality.

---

¹⁹⁹ viz např. <http://free.avg.com/>, <http://www.free-av.com/>, http://www.avast.com/cze/avast_4_home.html

²⁰⁰ Mondok, M. Microsoft executive: Pirating software? Choose Microsoft! [cit. 20.2.2009]. Dostupný z: <http://arstechnica.com/microsoft/news/2007/03/microsoft-executive-pirating-software-choose-microsoft.ars>

²⁰¹ Srov. Warez je sport. Internet, 2001, č. 59, s. 14–20.

²⁰² malware je souhrnné označení programů, které mají umožnit vniknutí nebo poškození uživatelského počítače. Řadíme sem spyware, trojské koně, viry apod.

Mezi software řadíme rovněž oblast zábavy v podobě počítačových her, kde by se situace do jisté míry lišila. Možností komerčního využití počítačových her je totiž poměrně málo, takže producenti počítačových her by prakticky nemohli počítat s okolností, že volné domácí užití napomůže většímu rozšíření do oblastí, kde lze očekávat vytváření zisku. I v této oblasti však internet nabízí zcela nové možnosti. V poslední době se tak značně rozšířilo hraní on-line her přes internet, které je možné snadno zpoplatňovat a možnost užití hry v domácích podmínkách může sloužit jako velmi dobrá propagace následného hraní on-line.

V souladu s výše naznačeným možným vývojem v oblasti vwarezu by za určitých okolností bylo možné očekávat, že pokud by hry byly opatřeny ochranou proti kopírování, snížila by se jejich dostupnost z vwarezových zdrojů, takže uživatelé by měli dobrý důvod koupit si hru, o niž mají zájem, na originálním nosiči.

7.2 Filmoví producenti

V oblasti filmu se situace do velké míry liší a to mimo jiné i v tom, že vytváření kopií je za určitých okolností legální. Naznačené rozšíření volného užití by znamenalo, že je možné libovolně vytvářet kopie pro nekomerční užití a rovněž že je audiovizuální dílo možné dále sdílet, pokud pomocí toho není přímo nebo nepřímo dosahováno zisku. Prakticky by tak bylo možné dílo bezplatně získat stažením z internetu přes P2P síť nebo přes filehostingovou službu, případně vytvořením kopie přímo z fyzického nosiče díla.

Situace producentů a distributorů filmu by do jisté míry byla odlišná od producentů software. Vzhledem k zavedenému postupu šíření filmů by filmový průmysl nepřišel o zisky z kin ani o zisky z práv na televizní vysílání. I když se počítače stále více stávají univerzálním zařízením, jež slouží i k promítání filmů, stále zůstává pohodlnější sledovat film na televizní obrazovce, která je obvykle větší a promítání filmů lépe přizpůsobena. Nelze proto předpokládat, že by se filmová produkce po zavedení volného soukromého užití zhroutila.

Zajímavou otázkou pak je pořizování kopií díla diváky v kině prostřednictvím videokamery. Filmový průmysl v tom vidí značné ohrožení, proto svým nátlakem prosadil do autorského zákona explicitní zákaz této činnosti.²⁰³ Podle názorů filmových distributorů pořízení a dalším šířením takových kopií dochází ke značné ztrátě zisku, ztrátu z každé takové kopie dokonce vyčíslují cenou, rovnající se průměrné ceně vstupenky do kina. (V této souvislosti by možná mohlo být zajímavé provedení průzkumu, v němž by se respondenti vyjadřovali k tomu, jestli vnímají nabídku stažení kopie filmu vytvořené ruční kamerou v plném sále jako ekvivalent pozvání do kina.)

Nezanedbatelný je však opačný argument, podle něhož je pirátské šíření nekvalitních kopií naopak dobrou reklamou pro kvalitní film. Málomocný divák analogové kopie, pořízené kamerou v kině, se s ní totiž spokojí a pokud se mu film líbí, do kina na něj stejně půjde. Obava filmových

---

²⁰³ viz. § 30 odst. 3 AutZ

distributorů je tak na místě zejména pokud jde o méně kvalitní filmy, na něž se divák díky tomu, že viděl kamerou pořízenou kopii, rozhodne do kina nejt.

Je však na místě, aby zákon speciálně chránil práva tvůrců filmu, kteří své diváky do kin přitáhnou jenom díky dobře zvládnutému marketingu, když divák má jen malou šanci předem zjistit, jaké bude filmové dílo, za které má zaplatit? Domnívám se, že současná pozitivně právní úprava, která umožňuje trestní stíhání osoby, která dílo pouze natáčí na kameru, aniž by ho jakkoli dále rozšiřovala, je příliš tvrdá. Vhodnější by zřejmě bylo, kdyby si kina samotná stanovila v tomto směru pravidla, která by po návštěvnících vyžadovala. Je pravděpodobné, že by byla filmovými distributory donucena k tomu, aby natáčení filmů v kině zakázala, nicméně celý problém by se posunul z trestněprávní do výhradně soukromoprávní roviny.

7.3 Vydavatelé hudebních děl

K legálnímu šíření hudebních děl by docházelo podobnou cestou, jako v případě děl filmových. Pro soukromé nekomerční užití by bylo možné vytvořit libovolné množství kopií, ať už přímo z fyzického nosiče nebo prostřednictvím služeb, dostupných přes internet.

Protože vydavatelé hudby prakticky nenabízejí k dílu žádnou přidanou hodnotu, která by byla analogická promítání filmů v kině nebo na placených televizních kanálech, oblasti hudby by se tato změna dotkla patrně nejvíce.

Otázkou tedy je, jestli by taková právní úprava, která by zřejmě jen málo zhoršila postavení výrobců software, či producentů a distributorů filmu, ale značně by se dotkla vydavatelů hudby, nebyla nespravedlivá a jejím důsledkem nebyla likvidace hudební tvorby.

Mezi produkcí software a filmu na jedné straně a vydáváním hudby na druhé straně lze najít jeden zásadní rozdíl. K vytvoření složitějšího software nebo natočení filmu je třeba sestavení a řízení týmu a neobejde se obvykle u rozsáhlejších projektů bez značných investic, které se teprve s tržbami za prodej nosičů či licencí k užití díla postupně vrací. Dá se tedy říci, že producent takového díla vytváří samotným tvůrcům zázemí, bez něhož by dílo vznikalo jen obtížně. V případě hudby je tomu ale zásadně jinak. Hudební skupiny vznikají samovolně z iniciativy samotných hudebníků, jednotlivci žádnou organizaci nepotřebují, zrovna tak ji nepotřebují autoři hudby a textů. Sami pořádají koncerty a na jejich činnosti se vydavatelé nemusí nijak podílet. Nutně se tak nabízí pohled, že vydavatelé pro tvůrčí činnost autorů nejsou zdaleka nutní a zhusta tvoří nadbytečný mezičlánek mezi tvůrcem a posluchačem. Proto není žádný zvláštní důvod, aby zákon speciálně chránil jejich monopolní postavení.

Současné rozšíření internetu a směr, který ukazuje počítačové pirátství, naznačuje, že by se postupem času tvůrci v oblasti hudby mohli úplně emancipovat od vydavatelů. Mezičlánek mezi tvůrci a posluchači by byl nutný jenom pro distribuci fyzických nosičů do prodejen.

Na základě kroků, které vydavatelé a jejich sdružení podnikají, lze takovou obavu poměrně zřetelně vysledovat. Prakticky vždy, když se objeví nová technologie, umožňující kopírování, zastihne vydavatele nepřipravené – namísto snahy dostupnou technologii maximálně využít ve

svůj prospěch, je patrná snaha konzervovat předchozí stav.²⁰⁴ Vydavatelé hudby mohli dávno provozovat on-line trh s nahrávkami v digitální podobě, využívat tak technologického pokroku a vytvářet s jeho pomocí zisk. Místo toho investují peníze do protipirátských kampaní a digitální nahrávky se šíří nelegálním způsobem.

Z těchto důvodů se domnívám, že pro ochranu zvláštních práv hudebních vydavatelů není žádný relevantní důvod. Logický vývoj by měl být takový, že hudební vydavatelé se přizpůsobí technologickému pokroku, nikoli naopak. Pokud to nedokáží a technologický vývoj ukáže, že nejsou ve stávající podobě nutní, je v jejich zájmu hledat nové možnosti, co uživatelům nabídnout. Násilná konzervace současného stavu pomocí zákonné ochrany nemá smysl.

7.4 Autoři

Předchozí rozbor ukázal, že rozšíření volného užití by pravděpodobně přineslo větší změny pouze tvůrcům v oblasti hudby, ostatních by se příliš nedotklo. Z hlediska autorů hudebních děl však nové digitální technologie a internet nabízí další, dosud jen velmi málo využívané možnosti.

Za pomoci internetu je možné hudbu v digitální podobě neomezeně distribuovat velmi efektivně a levně kamkoli na světě. Je možné i zavedení dobrovolných poplatků přímo autorům, které by mohly být dobrovolně hrazeny i v případě nekomerčního volného užití. Tím by mohlo dojít k posílení práv autorů a postupnému omezení často kritizovaného monopolního postavení vydavatelů, kteří tvůrčích práv autorů využívají.

Zákon rovněž umožňuje pohyby v oblasti výše paušálních odměn v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu.²⁰⁵ V případě rozšíření volného užití by bylo možné i přiměřené zvýšení těchto poplatků tak, aby příjmy z prodaných děl ve spojení s příjmy z živých koncertních vystoupení umožnily tvůrcům další svobodnou tvorbu. Jinou možností by mohlo být zavedení paušální odměny za uskutečněný datový provoz na internetu, která by byla paralelou této odměny.

Na základě předchozího podrobného rozboru je možné odhadovat, že zrušení kriminalizace nekomerčního počítačového pirátství a naopak zásadní rozšíření volného užití autorských děl by nepřineslo negativní změny takového rozsahu, že by znamenaly devastaci kulturního rozvoje. V některých oblastech by dokonce mohlo dojít k ozdravení konkurenčního prostředí a tím i k motivaci tvůrců vytvářet nejen kvantitu, ale především kvalitu. A to by mělo být cílem kultury především.

---

²⁰⁴ viz. např. už zmíněné soudní spory RIAA v. Napster, iniciativa IFPI pokud jde o The Pirate Bay apod.

²⁰⁵ viz. § 25 AutZ

Závěr

Tato práce byla věnována analýze vlivu počítačů a informačních sítí na nelegální šíření autorských děl. Jejím cílem bylo zabývat se problémem počítačového pirátství do větší hloubky, provést podrobný rozbor z hlediska sociokulturního i právního a zabývat se také morálností jednotlivých projevů počítačového pirátství.

V jednotlivých kapitolách jsme se tak postupně zabývali nejprve obecným vymezením počítačového pirátství na poli kriminality a historickými kořeny pirátství v jednotlivých oblastech od počátků až do současné doby, kdy je nejrozšířenějším pirátství v oblasti informačních sítí.

Podrobnějšímu zkoumání jsme dále podrobili oblast principů autorského práva včetně těch, které autorské právo odmítají jako zbytečné či dokonce škodlivé, aby bylo možné je porovnat s principy, z nichž platné autorské právo vychází. I když tato oblast poskytla zajímavé podněty, nepodařilo se v ní najít základ pro takovou změnu v oblasti autorského práva, která by mohla nabídnout zásadní řešení problematiky. Samotné platné autorské právo nebylo předmětem hlubšího zkoumání, zaměřili jsme se jenom na ta ustanovení, které mají s počítačovým pirátstvím nejužší souvislost.

V základním dělení jsme počítačové pirátství rozdělili na komerční, s jehož pomocí má být dosaženo ekonomického nebo hospodářského prospěchu a nekomerční, které je provozováno z jiných důvodů než pro zisk. Podrobnějšímu zkoumání přitom byly podrobeny projevy pirátství nekomerčního, protože zvláště warezová scéna, která se do této oblasti řadí, vytváří v kyberprostoru svébytnou existenci. Rovněž pohnutky, vedoucí k této aktivitě v případech, kdy vůbec není přítomen motiv hmotného prospěchu, stály za podrobnější zkoumáním.

Jako protiklad počítačovému pirátství jsme se snažili vymezit zájmová sdružení, vznikající v jednotlivých oblastech, která proti pirátství různými způsoby vystupují a snaží se dosáhnout zastavení nebo alespoň omezení pirátské činnosti.

Samostatnou kapitolu jsme věnovali oblasti sdílení autorských děl prostřednictvím veřejných datových úložišť a rozboru činnosti a možné odpovědnosti jednotlivých subjektů, které se na tomto sdílení fakticky přímo či nepřímo podílí.

Závěr práce byl pak věnován rozboru jedné z možností, jak se s problémem počítačového pirátství vypořádat. Je zřejmé, že dosažení vyváženého stavu mezi platným autorským právem a jeho dodržováním v prostředí informačních sítí nebude vůbec jednoduché. Nejnovější vývoj v oblasti ochrany autorského práva ve spojení s internetem navíc ukazuje, že trend, který by vedl k toleranci neziskového sdílení (jak jsme jej naznačili v poslední kapitole) se zatím příliš neprosazuje.

Navzdory citovanému usnesení Evropského parlamentu je situace v některých zemích přesně opačná – ve Francii prochází zákonodárným procesem návrh zákona, který se snaží

počítačové pirátství potlačit přesně takovým způsobem, před nímž toto usnesení varuje. Nemělo by sice docházet ke kriminalizaci uživatelů, ale k jejich správnému postihu s trestem odpojení od internetu. Je přitom zřejmé, že takový postih má v informační společnosti zcela zásadní dopad, protože nejen že dotyčnému znemožní dále páchat počítačové pirátství, ale může mu rovněž znemožnit i řadu jiných aktivit, které jsou pro život v informační společnosti důležité. A lze předpokládat, že jich do budoucna bude stále více.

Francouzský návrh si klade za cíl počítačové pirátství vymýtit, sloužit k tomu má *Vysoký úřad pro šíření děl a ochrany práv na Internetu*, jehož úkolem má být právě hlídání internetového provozu a zmíněné odpojování uživatelů.²⁰⁶ Podle důvodové zprávy k tomuto návrhu „*ambicí zákona je ukončit kroáčení kulturních děl na internetu a vytvořit právní rámec nutný pro vývoj legální nabídky filmů, hudby i literárních děl v nových komunikačních sítích*“.²⁰⁷ Jeho navrhovatelé jsou totiž toho názoru, že z internetu je možné učinit „*skutečný nástroj distribuce nehmotných statků, které budou k dobru uživatele především v oblasti kulturní. To však bude možné pouze pokud budou respektována práva intelektuálního vlastnictví*“.²⁰⁸

Stejný zákonný postup by zřejmě přivítala i RIAA v USA, která podobnou myšlenku zveřejnila koncem roku 2008 a cizí není ani představitelům České národní skupiny IFPI. Od zástupců filmového ani softwarového průmyslu dosud podobný hlas příliš nezaznívá, lze se tedy domnívat, že naše předchozí analýza, z níž vyplynulo ohrožení vydavatelů a producentů hudby jako největší, je velmi reálná.

I když větší rozšíření podobné zákonné úpravy dosud není v našem regionu v plánu a ani orgány EU se k němu zatím nestaví příliš přívětivě, dá se předpokládat, že Francie (pokud se jí návrh zákona skutečně podaří uvést do života), bude fungovat jako jakási „laboratoř“ a výsledek jejího „experimentu“ značně ovlivní to, jak se bude způsob ochrany autorských práv v informačních sítích nadále vyvíjet.

Počítačovým pirátstvím by jistě bylo možné se zabývat v mnohem větším rozsahu, než jaký má tato práce. Zajímavým souvisejícím tématem, které už nebylo z důvodu omezeného prostoru možné podrobněji pojednat, jsou hlubší morální souvislosti neziskového sdílení. Například sdílení oblíbené hudby s přáteli lze vnímat také jako projev soudržnosti a solidarity, což je jeden z nejdůležitějších etických principů, takže důkladná analýza této oblasti by byla jistě přínosem.

Dalším tématem, které nebylo pro omezený rozsah pojednáno je oblast, která se dotýká svobodného software, licencí Creative Commons a podobných, jež s tématem této práce poměrně úzce souvisí. Rovněž podrobnější rozbor judikatury, která by se po skončení případu The Pirate Bay, jež v současné době probíhá ve Švédsku, mohla rozrůst o velmi zajímavý

---

²⁰⁶ PROJET DE LOI – relatif à la Haute Autorité pour la diffusion des oeuvres et la protection des droits sur Internet. [cit. 27.3.2009] Dostupné z: <http://www.laquadrature.net/files/projet-de-loi-olivennes-version-pre-conseil-etat.pdf>

²⁰⁷ tamtéž

²⁰⁸ tamtéž

přírůstek, může přinést mnoho nových postřehů a může být zajímavým námětem na navazující práce z oblasti počítačového pirátství.

Cílem práce nebylo a vzhledem k rozsahu problematiky ani nemohlo být vyčerpávající pojednání všeho, co s počítačovým pirátstvím ve vztahu k právní vědě souvisí, skutečným cílem bylo nabídnout ucelený pohled na problematiku včetně návrhu na další řešení. Tento cíl tak lze považovat za splněný.

Summary

Computer piracy can be considered as one of the outstanding phenomenon of today. Digitalization in every area of our lives, including recordings of author works and easy and effective change of digital information leads to the fact that author works are distributed in broader extent than earlier.

Easy and cheap distribution of information enables to evade copyright holders which, as a consequence of uncontrolled and uncontrollable copying, lose a huge part of their profits.

The objective of this diploma thesis is to consider and describe the phenomenon of computer piracy. It is based on determination of computer piracy in the area of computer crime and deals with history of piracy in the copyright law area which has gradually transformed from original forms into the computer piracy. After the Internet expansion we can rather talk about the internet piracy, because the main role in the illegal distribution of the works is rather played by the computer network than by the computer itself. The computer network enables a global sharing of information which do not distinguish state borders.

The important role in the computer piracy is played by the intellectual property law. It is just its form which makes the illegal computer piracy of a common computer work. Therefore, in this thesis we try to consider the principles of the intellectual property law and its consequences on the law regulation. We also deal with alternative views on the intellectual property law, some of which regard the intellectual property protection as an unnecessary interference of the state authority into the free market functioning and the democratic society in general. They consider the intellectual property law to be the state monopolization of the branch which should be left as a matter of the free market competition.

The basic dividing of the computer piracy consists in whether it is conducted with the purpose to gain the profit or, on the contrary, noncommercial without the demand for any economic profit, for example with aim to broaden cultural scopes. The area of noncommercial pirate distribution of author works offers a lot of interesting views and its not always damnable in terms of moral, therefore, the considerably larger part of the thesis is devoted to this issue.

Very important role in the noncommercial sphere is played by so-called warez scene. It can be defined as a specific sociocultural environment which cyberspace enabled to arise in its underground to. The meaning of the warez scene can be found especially in the fact that it 'supplies' whole computer world with illegal products which it creates from author works that are, particularly in area of software, equipped with often very ingenious protections. Except of criminal law views that consider such activity as dangerous we can also find the opinion that warez can be thought as a game. As a kind of competition among the protection creators on the one side and the warez scene on the other side where the both sides try to get ahead of each

other. In addition, there is also the competition inside of the warez scene, which competes for who will succeed to solve a new protection means firstly.

But the warez scene is only the beginning of the computer piracy. The products, named release that it have created are further distributed with the contribution of millions of Internet users, through the P2P networks, the public file hosting services and by other ways which the freedom of Internet enables.

Such a mass distribution of the illegal sharing of author works had logic consequence in appreciable decline in sale of physical records especially in the area of music after the Internet expansion at the end of nineties. We can put the question whether it is only the fault of the users who do not respect the intellectual property law or it is also possible to blame the music publishers who still cannot admit that physical mediums dedicated just for music are less and less important for information society. It is obvious that the majority of information in the information society is distributed in a digital form through the virtual world of computer networks; there is no reason why the digitally recorded music should be the exception.

No matter how it is, the decline of sale and income has resulted in the sharpening of a fight against piracy. Its old forms did not mean such a danger for a music and film industry as the new phenomenon of computer piracy means. Interest groups of companies caring business in this area have broaden their activities on the fight against computer piracy and, as the consequence of expansion of the computer piracy, new associations have been established which have such fight as an only sense of their existence. The fight against the computer piracy usually consists of prevention and education, search for computer pirates and cooperation with police and includes also an effort to influence form of law regulation through lobbying. Because the fight against the computer piracy is the significant phenomenon of this field, the whole chapter is concerned with it.

The works protected by the intellectual property law are distributed in many ways. One of the newest is, besides the P2P networks, sharing through the file hosting services and widespread warez discussion groups. Participants of such distributions are: an uploader of illegal content, a person who downloads data, an operator of file hosting service and an operator of discussion server where the links to this illegal content are consequently placed.

The final part of the thesis deals with the situation in the field of the computer piracy which is going to follow. The seventh chapter provides detailed description of how the situation would change if the present noncommercial field of the computer piracy had been legalised. Although such radical turn would bring many changes, they would not probably influence the field of commercial software and even film industry. The biggest impact it would have on editors of music production. But we can ask the question if their existence in the field of music is necessary. While in software development or film shooting production associations and studios provides technical equipment and especially financial resources which are necessary for the rise of piece of art itself, we cannot say the same regarding the field of music. Music groups are formed

independently on production and editing associations, they are independent in organization of concerts and the existence of the computer network enables them to be independent in editing and particularly distributing their works while taking advantage of all possibilities which a new technology offers.

The last part of the thesis provides the information about the development which we can expect more likely than legalisation of noncommercial sharing. By the time such development can be observed in France where the law, which makes possible to disconnect computer pirates from Internet, is already passing the legislative process. Similar efforts can be also observed in USA, where RIAA have announced few months ago that similar conception should replace the system of individual actions against computer pirates. In regard to Czech Republic, the representatives of Czech national group IFPI admit that they would be grateful for the similar regulation in our country.

The experience from the past shows that industry, which was built on creative work, has very often achieved its requirements on the broadening of the protection of the intellectual property. Thus, it is highly probable that we can also expect the same success in this field. The experience, which France is going to gain (if the new law will be actually adopted), will surely suggest a lot.

Použité zdroje

Knižní publikace

1. Gřivna, T., Polčák, R. (eds.). Kyberkriminalita a právo. Praha : Auditorium, 2008.
2. Polčák, R. Právo na internetu. Spam a odpovědnost ISP. Brno : Computer Press, 2007.
3. Matějka, M. Počítačová kriminalita. Praha : Computer Press, 2002.
4. Smejkal, V., Sokol, T., Vlček, M. Počítačové právo. Praha : C. H. Beck, 1995.
5. Smejkal, V. a kolektiv. Právo informačních a telekomunikačních systémů. Praha : C. H. Beck, 2004.
6. Jirovský, V. Kybernetická kriminalita. Praha : Grada Publishing, 2007.
7. Telec, I. Tvůrčí práva duševního vlastnictví. Brno : Doplněk, 1994.
8. Telec, I., Přehled práva duševního vlastnictví. 1. Lidskoprávní základy, licenční smlouva. Brno : Doplněk, 2007.
9. Telec, I., Tůma, P. Přehled práva duševního vlastnictví. 2. Česká právní ochrana. Brno : Doplněk, 2006.
10. Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. Praha : C. H. Beck, 2007.
11. Porada, V., Konrád, Z. Metodika vyšetřování počítačové kriminality. Praha : Vydavatelství PA ČR, 1997.
12. Kuchta, J. Kriminologie II. část. Brno : Masarykova univerzita v Brně – právnická fakulta, 1993.
13. Ústava Spojených států. Překlad Velvyslanectví USA v Praze. Brno : Knihkupectví a vydavatelství Ryšavý, 1995.
14. Heidegger, M. Bytí a čas. Přeložili Ivan Chvatík, Pavel Kouba, Miroslav Petříček jr., Jiří Němec. Praha : OIKOYMENH, 1996, Lessig, L. Free Culture. New York : The Penguin Press, 2004.
15. Hayek, F., A. Osudná domýšlivost. Omyly socialismu. Přeložila Jana Ogrocká. Praha : Sociologické nakladatelství, 1995.
16. Bímová, A. Počítačová kriminalita a naše doba. Praha : IDG Czechoslovakia, a.s., 1990.

Články

17. Zlatuška, J. Informační společnost. Zpravodaj ÚVT MU, 1998, č. 4, s. 1–6.
18. Moore, G. E. Cramming more components onto integrated circuits. Electronic, 1965, vol. 38, č. 8.
19. Smejkal, V., Vlček, M. Trestná činnost a počítače. Právník, 1988, č. 8–9, s. 721–728.
20. Pernica, V., Počítače a kriminalita. Kriminologický sborník, 1984, č. 2, s. 124–127.
21. Šíma, J. Intelektuální vlastnictví. Základ tržního řádu, nebo rafinovaná státní regulace? Terra Libera, prosinec 2001 [citováno 8.3.2009]. Dostupné z: http://www.libinst.cz/tl/tl_12_2001.pdf.
22. Warez je sport. Internet, 2001, č. 59, s. 14–20.
23. Kaspar, J. Das Phänomen der „Cyber-Piraterie“. Als aktuelle Herausforderung für die kriminologische Forschung. Kriminalistik, 2006, č. 1, s. 42–45.
24. Látal, Ivo. Počítačová (informační) kriminalita a úloha policisty při jejím řešení [cit. 5.3.2009]. Dokument dostupný z: http://web.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/prilohy/pc_krimi.html

Právní předpisy

25. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
26. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
27. Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, vyhlášen vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb
28. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
29. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (účinný od 1.1.2010).
30. Zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů.

31. Zákon č. 592/1991 Sb., zákon o ochraně topografií polovodičových výrobků, ve znění pozdějších předpisů
32. Zákon č. 116/1985 Sb., o podmínkách činnosti organizací s mezinárodním prvkem v Československé socialistické republice, ve znění pozdějších předpisů
33. zákon č. 40/1964, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
34. zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

35. Sony Corp. of America v. Universal City Studios, Inc., 464 U.S. 417 (1984)
36. UMG Recordings, Inc. v. MP3.com, Inc., 92 F. Supp. 2d 349, 351 (S. D. N. Y.)
37. A&M Records v. Napster, 239 F. 3d 1004 (9th Cir., 2001)
38. Rozhodnutí smíšeného odvolacího dvora v Alexandrii z 13.6.1946
39. Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 29. září 2006, č.j. 3T 160/2006
40. Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 7. července 2005, č.j. 15T 89/2005
41. Rozhodnutí Tribunal de Grande Instance de Paris ze dne 20.11.2000, UEJF et Licra c/ Yahoo! Inc. et Yahoo France.

Usnesení Evropského parlamentu

42. Usnesení Evropského parlamentu č. 2007/2153(INI) ze dne 10. dubna 2008 o kulturním průmyslu v Evropě.

Elektronické zdroje

43. ČPU. Co je pirátství a jaké tresty za něj hrozí? [cit. 12.2.2009]. Dostupný z: <http://www.cpunet.cz/piracy.html>
44. Defoe, D. The True-Born Englishman. Luminarium Editions. [cit. 12.2.2009]. Dostupný z: <http://www.luminarium.org/editions/trueborn.htm>
45. Definice gramofonu podle otevřené internetové encyklopedie Wikipedia. [cit. 4.3.2009]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Gramofon>
46. Definice magnetofonu podle otevřené internetové encyklopedie Wikipedia. [cit. 4.3.2009]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Magnetofon>
47. Heslo „autorské právo“ v otevřené internetové encyklopedii Wikipedia. [online] [cit. 12. 3. 2009]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Autorsk%C3%A9_pr%C3%A1vo
48. Vopěnka, P. Veřejný anonym – řeč při udělení Ceny Nadace Dagmar a Václava Havlových VIZE 97 5. října 2004 [cit. 8.3.2009]. Dostupné z: <http://www.vize.cz/download/laureat-Petr-Vopenka-cz-proslov.pdf.pdf>
49. Bernat, M. Fenomén počítačového pirátství [rukopis]. Brno : 2008 [cit. 10.3.2009]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/107936/pravf_m/
50. Ještě k diskusi o kopírování hudby. Internetové stránky Jana Buriana. [cit. 15.3.2009] Dostupné z: http://www.janburian.cz/respekt_kopir.htm
51. heslo „digital right managements“ v otevřené internetové encyklopedii Wikipedia. [cit. 12. 3. 2009]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Digital_rights_management
52. Herdová, E. Co přináší nový trestní zákoník. Server epravo.cz. [cit. 17.3.2009]. Dostupný z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-prinasi-novy-trestni-zakonik-55564.html>
53. Řehounek, L. Nejprodávanější českou deskou loňského roku je Ikarus Jaromíra Nohavici. [cit. 17.3.2009]. Dostupný z: <http://www.muzikus.cz/novinky/Nejprodavanejsi-ceskou-deskou-lonskeho-roku-je-Ikarus-Jaromira-Nohavici~12~unor~2009/>
54. Diskografie – MP3 alba. Internetové stránky Jaromíra Nohavici. [cit. 17.3.2009]. Dostupný z: http://www.nohavica.cz/cz/diskografie/alba/disk_prazska_palena.htm

55. Nejbohatším mužem je Gates, Čech Kellner si polepšil na 76. místo, Internetový server Novinky.cz. [cit. 16.3.2009]. Dostupný z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/163644-nejbohatsim-muzem-je-gates-cech-kellner-si-polepsil-na-76-misto.html>
56. Lovci žádají pro piráty z Akademie věd tvrdé tresty. [cit. 10.3.2009]. Dostupný z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/lovci-zadaji-pro-piraty-z-akademie-ved-tvrde-tresty_105926.html
57. Hyrman, M. Razor1911: Je už málo schopných crackerů. [cit. 23.3.2009]. Dostupný z: <http://www.zive.cz/Clanky/Razor1911-Je-uz-malo-schopnych-crackeru/sc-3-a-143280/default.aspx>
58. Tisková zpráva ČPU. Dvačtyřicetiletý muž odsouzen za natáčení Simpsonů. [cit. 17.3.2009]. Dostupné z: <http://www.filmnejsouzadarmo.cz/cs/kauzy/p2/>
59. Business Software Alliance. [cit. 20.3.2009]. Dostupný z: <http://www.bsa.cz/bsa.asp>
60. Zeptejte se na téma: pirátský software a BSA. Server živě.cz. [cit. 20.3.2009]. Dostupný z: http://www.zive.cz/Zeptejte-se-na-tema-piratsky-software-a-BSA/default.aspx?discussions=1&id_discussion=25&uid=bbf49e3e-65e8-47cc-b35e-07a943d70cdc
61. Heslo „Big Four (companies)“ v otevřené internetové encyklopedii Wikipedia. [cit. 12. 3. 2009]. Dostupné z: [http://en.wikipedia.org/wiki/Big_Four_\(companies\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Big_Four_(companies))
62. RIAA. Who We Are. [online] [cit. 19.3.2009]. Dostupné z: <http://www.riaa.com/aboutus.php>
63. Orlowski, A. RIAA sues the dead. [online] [cit. 19.3.2009]. Dostupné z: http://www.theregister.co.uk/2005/02/05/riaa_sues_the_dead/
64. Hlavenka, J. Končí žaloby na hudební „piráty“ – konec copyrightu se možná blíží. [online] [cit. 19.3.2009]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/konci-zaloby-na-hudebni-piraty/>
65. Ředitelka české IFPI Petra Žikovská odpovídá. [cit. 19.3.2009]. Dostupný z: <http://www.cdr.cz/a/23496>
66. Heslo „Motion Picture Association of America“ v otevřené internetové encyklopedii Wikipedia. [cit. 12. 3. 2009]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Motion_Picture_Association_of_America
67. MPAA. About Us. [cit. 19.3.2009]. Dostupný z: <http://www.mpaa.org/AboutUs.asp>
68. IFPI. IFPI's Mission.[cit. 19.3.2009]. Dostupný z: http://www.ifpi.org/content/section_about/index.html
69. Peterka, J. IFPI: za nelegální stahování odpojení od internetu. [cit. 19.3.2009]. Dostupný z: <http://www.earchiv.cz/b08/b0204001.php3>
70. internetové stránky kampaně *Filmy nejsou zadarmo* <http://www.filmnejsouzadarmo.cz/>
71. Stránský, P. Jezuité od BSA: Účel světí prostředky – dovětek. [cit. 10.3.2009]. Dostupný z: <http://www.lupa.cz/clanky/jezuite-od-bsa-ucel-sveti-prostredky-dovetek/>
72. Sýkorová, J. Prásknete svého šéfa ZATEPLA? [cit. 10.3.2009]. Dostupný z: <http://www.lupa.cz/clanky/prasknete-sveho-sefa-zatepla/>
73. .BSA Australia. Report Illegal Use. [cit. 10.3.2009] . Dostupný z: http://www.bsaaustralia.com.au/bsaaweb/main/index.php?loc=1&ch_table=link6&PID=1
74. Bednář, V. Tvář bestie odhalena. [cit. 10.3.2009]. Dostupný z: <http://www.lupa.cz/clanky/tvar-bestie-odhalena/>
75. Holčík, T. BSA si videokazetou opět kazí pověst.[cit. 5.3.2009]. Dostupný z: <http://www.zive.cz/Clanky/BSA-si-videokazetou-opet-kazi-povest/sc-3-a-30025/default.aspx>
76. Russinovich, M. Sony, Rootkits and Digital Rights Management Gone Too Far. [cit. 10.3.2009] . Dostupný z: <http://blogs.technet.com/markrussinovich/archive/2005/10/31/sony-rootkits-and-digital-rights-management-gone-too-far.aspx>
77. Propriété intellectuelle : création sur internet. [cit. 25.3.2009]. Dostupný z: <http://www.assemblee-nationale.fr/13/dossiers/internet.asp>

78. Ředitelka české IFPI Petra Žikovská odpovídá. [cit. 25.3.2009]. Dostupný z: <http://www.cdr.cz/a/23496>
79. PROJET DE LOI – relatif à la Haute Autorité pour la diffusion des oeuvres et la protection des droits sur Internet. Dostupné z: <http://www.laquadrature.net/files/projet-de-loi-olivennes-version-pre-conseil-etat.pdf>
80. Leader Of Software Piracy Sentenced To 18 Months In Prison. [cit. 10.3.2009]. Dostupný z: http://www.usdoj.gov/criminal/cybercrime/rothbergSent_pirates.htm
81. United Nations Manual on the prevention and control of computer-related crime. Dokument rovněž dostupný z: <http://www.uncjin.org/Documents/irpc4344.pdf>